

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra mezinárodních rozvojových studií

Bc. Tereza Podroužková

**Gruzie- země migrace, projekty české zahraniční rozvojové
spolupráce zaměřené na rozvoj migrační politiky**

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Agnieszka Zogata Kusz

Olomouc 2012

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 2. ledna 2012

.....

Podpis autora práce

Touto cestou bych ráda poděkovala Mgr. et Mgr. Agnieszce Zogatě Kusz za inspirativní vedení práce, paní Mgr. Marii Říhové z IOM Praha a panu JUDr. Martinu Rozumkovi z OPU za poskytnutí rozhovorů a zajímavých informací.

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Tereza PODROUŽKOVÁ**
Osobní číslo: **R09967**
Studijní program: **N1301 Geografie**
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**
Název tématu: **Gruzie- země migrace, projekty České zahraniční
rozvojové spolupráce zaměřené na rozvoj migrační politiky**
Zadávací katedra: **Katedra rozvojových studií**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Studentka zpracuje téma na základě dostupné literatury a pramenů a obohatí ji o rozhovory s osobami zapojenými do realizace rozvojových projektů, které mají dopad na imigraci do ČR. Studentka se zaměří na efektivitu těchto projektů a jejich dopady na samotné (potenciální) migranty. 1. Shromáždění a seznámení se s vhodnou literatury. 2. Konkrétní formulace cíle práce. 3. Vypracování předběžného úvodu práce. 4. Rozhovory. 5. Zpracování jednotlivých kapitol. 6. Vypracování závěru. 7. Úpravy. 8. Konzultace s vedoucí mají probíhat po ukončení každého bodu těchto zásad a po napsání každé kapitoly. Předběžná struktura práce: 1.Úvod. 2.Vývoj Gruzie po roce 1991 3.Migrace v Gruzii 4.Projekty České zahraniční rozvojové spolupráce zaměřené na rozvoj migrační politiky 5.Závěr

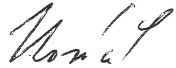
Rozsah grafických prací: dle potřeby
Rozsah pracovní zprávy: 20-25 tisíc slov
Forma zpracování diplomové práce: tištěná
Seznam odborné literatury: viz příloha

Vedoucí diplomové práce: Mgr. et Mgr. Agnieszka Zogata Kusz
Katedra křesťanské sociální práce

Datum zadání diplomové práce: 27. ledna 2010
Termín odevzdání diplomové práce: 13. května 2011

Prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.
děkan

L.S.

Doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 28. ledna 2010

Příloha zadání diplomové práce

Seznam odborné literatury:

Aleinikoff, T., A., Chetail, V. Migration and international norms, The Hague, T.M.C. Asser Press, 2003

Bade, T. K. Evropa v pohybu, Evropská migrace dvou století, Praha, NLN, 2005

Barša, P., Baršová, A. Přistěhovalectví a liberální stát, Brno, Masarykova Univerzita v Brně, 2005

Bernab, S., Stampini, M. Labour mobility during transition, Evidence from Georgia, Economics of Transition, Volume 17(2) 2009, 377-409

Brettell, C., Hollifield, J., F. Migration theory: talking across disciplines, Routledge, 2000

Carter, F. W., French, R. A. and Salt, J. International migration between East and West in Europe, Ethnic and Racial Studies Volume 16 Number 3 July 1993

Douglas S. Massey, Taylor, J., E. International migration: prospects and policies in a global market, Oxford University Press, 2004

Duvell, F. Irregular migration: The dilemma of transnational mobility, Cheltenham, Edward Elgar, 2002

Georgia Review 2010, Political Conditions, Country Watch, 2010

Horáková, M. Srovnávací analýza migračních politik, Praha, Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2000

IHS: Global insight report: Georgia (country intelligence), Global Insight, 18. 6. 2010

Jawad, P. Conflict Resolution through Democracy Promotion?, The Role of the OSCE in Georgia, Democratization, Vol.15, No.3, June 2008, pp.611-629, ISSN 1351-0347 print/1743-890X online

Julie A. Georgie: The dangers of reform: state building and national minorities in Georgia, Central Asian Survey, Vol. 28, No. 2, June 2009, 135-154

Kukhianidze, A. Corruption and organized crime in Georgia before and after the Rose Revolution?, Central Asian Survey, Vol. 28, No. 2, June 2009, 215-234

Lincoln A., M. Compromising democracy: state building in Saakashvili's Georgia, Central Asian Survey, Vol. 28, No. 2, June 2009, 171-183

Migration in Georgia: A Country Profile 2008, International Organization for Migration (IOM), 2008, ISBN 978-92-9068-517-3 (Migration in the Black Sea Region: Regional Overview, Country Profiles and Policy Recommendations)

Muskhelishvili, M., Jorjoliani, G. Georgia's ongoing struggle for a better future continued: democracy promotion through civil society development, Democratization, Vol. 16, No. 4, August 2009, 682-708

Papava, V. Georgia's economy: post-revolutionary development and post-war difficulties, Central Asian Survey, Vol. 28, No. 2, June 2009, 199-213

Review of migration management in Georgia, Tbilisi, leden 2008

Saková, T. Rozvojová pomoc ČR v oblasti migrace" MKC, 2009

Stojanov, R., Novosák, J., Opiniano, J., M., Gemenne, F., Siwek, T. Development, environment and migration, Analyses of linkages and consequences, Olomouc, Univerzita Palackého, 2008

Tiede, W., Spachmueller, K., D. Transport Policy and the Regulatory Framework in the European Union and Georgia, Journal of transportation law, logistics & policy

Zavradashvili, N., Donisi, V., Grigoletti, L., Gelashvili, R., P., K., Eliashvili, M., Amaddeo, F. Is the implementation of assertive community treatment in a low-income country feasible? The experience of Tbilisi, Georgia., Received: 22 April 2009 / Accepted: 11 August 2009 / Published online: 27 August 2009, Springer-Verlag 2009

www.mzvr.cz www.mvcr.cz www.iom.cz www.iom.it www.opu.cz

ABSTRAKT

Tato práce představuje Gruzii jako zemi migrace a předkládá přehled realizovaných projektů ZRS České republiky v oblasti rozvoje migrační politiky a migrace obecně. Práce popisuje vývoj Gruzie v oblasti politické i socioekonomické od dob získání nezávislosti po současnost. Právě vývoj Gruzie a její současná situace převážně v oblasti neuspokojivého stavu trhu práce a velmi rozšířené chudoby, jsou hlavními důvody emigrace ze země. Nejčastější a nejpočetnější je pracovní migrace, kde mezi hlavní cílové země patří Ruská federace, Turecko, Řecko a v poslední době i země Evropské unie. Dále práce charakterizuje migrační realitu v Gruzii. Gruzie se potýká s velkým odlivem pracovní síly, neregulární migrací a vysokým počtem vnitřně přesídlených osob. Práce dále popisuje situaci gruzínských imigrantů v České republice.

Závěrečná část práce je věnována projektům české zahraniční rozvojové spolupráce zaměřené na rozvoj migrační politiky, obecné koncepci zahraniční rozvojové spolupráce ČR, transformační politiky, historii a charakteristice zahraniční rozvojové spolupráce České republiky v Gruzii. Práce se snaží podat přehled realizovaných projektů v rámci české zahraniční rozvojové spolupráce na poli migrace a rozvoje migrační politiky českými neziskovými organizacemi jako je IOM Praha, OPU a Člověk v tísni. Mezi hlavní témata projektů patří reintegrace na trh práce, informovaná migrace, boj s neregulární migrací a stabilizace vnitřně přesídlených osob. Tato část práce je obohacena o rozhovory se zástupci zmíněných organizací a o hodnocení realizovaných projektů a jejich dopadů na rozvoj migrační politiky a migraci z Gruzie do České republiky.

Klíčová slova: Gruzie, Česká republika, migrace, migrační management, migrační politika, rozvojové projekty, zahraniční rozvojová spolupráce

ABSTRACT

This diploma dissertation presents Georgia as a country of migration and submits an overview of realized projects of development assistance of Czech Republic in the field of development migration policy and migration. This dissertation describes progress of Georgia from the procurement of independence to the present in the area of political and socioeconomic development. The progress of Georgia and the present situation mainly in the unsatisfactory labour market and wide spread poverty are the main reasons for the migration from the country. The most frequent and the most numerous is the labour migration. The main destination countries are Russian Federation, Turkey, Greece and lately countries of European Union. The dissertation characterized the migration reality in Georgia. Georgia has numerous flows of labour force, irregular migration and internally displaced persons. The dissertation describes the situation of immigration from Georgia in the Czech Republic.

The third part of the dissertation describes the projects of Czech development assistance focused on the development of migration policy, the general conception of the Czech development cooperation, the transforming policy and the general history of Czech development cooperation in Georgia. The dissertation aims to reach an overview of realized projects in the framework of Czech development assistance on the field of migration and the development of migration policy. These projects were realized by Czech NGO's IOM Praha, OPU and People in Need. The main subjects of these projects are reintegration to the labour market, informed migration, struggle with irregular migration and stabilization of internally displaced persons. The dissertation is enriched by interviews with the representatives of Czech NGO's and by the evaluations of the realized projects and their impacts of migration policy and migration from Georgia to Czech Republic.

Key words: Georgia, Czech Republic, migration, migration management, migration policy, development projects, development cooperation

OBSAH

OBSAH	1
SEZNAM ZKRATEK.....	3
SEZNAM GRAFŮ	4
SEZNAM TABULEK.....	5
ÚVOD	6
1 CÍL PRÁCE	7
2 METODY PRÁCE A LITERATURA.....	8
3 VÝVOJ GRUZIE OD ROKU 1991 AŽ PO SOUČASNOST	11
3.1 SOCIOEKONOMICKÝ VÝVOJ V GRUZII	11
3.1.1 EKONOMICKÁ CHARAKTERISTIKA ZEMĚ A JEJÍ VÝVOJ OD ROKU 1991 DO SOUČASNOSTI.....	12
3.1.2 NEZAMĚSTNANOST	15
3.1.3 ŽIVOTNÍ ÚROVEŇ.....	17
3.1.4 CHUDOBA.....	18
3.1.5 VZDĚLÁNÍ	20
3.1.6 ZDRAVOTNICTVÍ.....	22
3.1.7 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ GRUZIE.....	23
3.2 POLITICKÁ SITUACE	25
3.2.1 POČÁTEČNÍ ROKY NEZÁVISLOSTI	26
3.2.2 REVOLUCE RŮŽÍ.....	29
4 MIGRACE A GRUZIE.....	35
4.2 MIGRAČNÍ MANAGEMENT	35
4.2.1 VZTAH MIGRAČNÍ POLITIKY GRUZIE A EVROPSKÉ UNIE.....	37
4.2.2 VÝVOJ MIGRAČNÍ POLITIKY	38
4.2.3 INSTITUCIONÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ MIGRAČNÍ POLITIKY	40

4.3	CHARAKTERISTIKA MIGRACE V GRUZII.....	41
4.3.1	ETNICKÁ MIGRACE.....	41
4.3.2	VNITŘNĚ PŘESÍDLENÉ OSOBY	42
4.3.3	UPRCHLÍCI	44
4.3.4	NEREGULÉRNÍ MIGRACE	45
4.3.5	OBCHODOVÁNÍ S LIDMI.....	46
4.3.6	PRACOVNÍ MIGRACE.....	47
4.3.7	REMITENCE.....	50
4.4	IMIGRACE GRUZÍNŮ DO ČESKÉ REPUBLIKY.....	52
4.3.1	ŽADATELÉ O MEZINÁRODNÍ OCHRANU.....	52
4.3.2	GRUZÍNI S TRVALÝM A JINÝM TYPEM POBYTU V ČR	53
4.3.3	NEREGULÉRNÍ MIGRANTI.....	53
4.3.4	SPRÁVNÍ VYHOŠTĚNÍ.....	54
5	PROJEKTY ČESKÉ ZAHRANIČNÍ ROZVOJOVÉ SPOLUPRÁCE ZAMĚŘENÉ NA ROZVOJ MIGRAČNÍ POLITIKY	56
5.3	ZAHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE V OBLASTI MIGRACE V GRUZII	56
5.4	ZAHRANIČNÍ ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE ČESKÉ REPUBLIKY	57
5.4.1	TRANSFORMAČNÍ POLITIKA.....	60
5.5	ZAHRANIČNÍ ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE ČR V GRUZII	62
5.5.1	PROJEKTY ZAMĚŘENÉ NA ROZVOJ MIGRAČNÍ POLITIKY	65
5.5.2	PROJEKTY REALIZOVANÉ IOM PRAHA	67
5.5.3	PROJEKTY REALIZOVANÉ OPU	72
5.5.4	PROJEKT REALIZOVANÝ ČvT.....	75
	ZÁVĚR.....	78
	SEZNAM LITERATURY	80
	SEZNAM PŘÍLOH.....	88

SEZNAM ZKRATEK

CIS	Společenství nezávislých států	Commonwealth of Independent States
ČvT	Člověk v tísni	
EDRB	Evropská banka pro obnovu a rozvoj	European Bank for Reconstruction and Development
EU	Evropská unie	Europaen Union
IDMC	Monitorovací centrum pro vnitřně přesídlené	Internal Displacement Monitoring Centre
IDP	Vnitřně přesídlená osoba	Internally Displaced Person
ILO	Mezinárodní organizace práce	International Labour Organization
IMF	Mezinárodní měnový fond	International Monetary Found
IOM	Mezinárodní organizace pro migraci	International Organization for Migration
HDI	Index lidského rozvoje	Human development Index
IRD	Mezinárodní pomoc a rozvoj	International Relief and Development
MV	Ministerstvo vnitra	
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí	
NATO	Severoatlantická aliance	North Atlantic Treaty Organization
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj	Organization for Economic Cooperation and Development
OCHA	Úřad pro koordinaci humanitární činnosti	Office for the Coordination of Humanitatian Affairs
OPU	Organizace pro pomoc uprchlíkům	
OSCE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě	Organization for Security and Co – operation in Europe
OSN	Organizace spojených národů	United Nations
UNDP	Rozvojový program OSN	United Nations Development Programme
UNHCR	Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky	United Nations High Commissioner for Refugees
UNIFEM	Rozvojový fond OSN pro ženy	United Nations Development Fund for Women
ZRS	Zahraniční rozvojová spolupráce	
WB	Světová banka	The World Bank
WFP	Světový potravinový program	The World Food Program

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 Vývoj HDP v Gruzii (PPP/osoba) str. 15

Graf č. 2 Vývoj nezaměstnanosti v Gruzii str. 16

Graf č. 3 Vývoj HDI v Gruzii v porovnání s hodnotami vysokého lidského rozvoje str. 17

Graf č. 4 Geografické rozdělení migrantů z Gruzie (v %) v roce 2002 str. 48

Graf č. 5 Porovnání přílivu ODA a remitencí do Gruzie v období 2000 až 2009 (v mil. USD)
str. 51

Graf č. 6 Teritoriální rozdělení dvoustranné ODA ČR za rok 2010 str. 60

Graf č. 7 Rozdělení finančních prostředků v Gruzii do sektorů za rok 2009 str. 64

Graf č. 8 Rozdělení finančních prostředků dvoustranné ZRS dle sektorů v Gruzii str. 64

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 Vývoj přílivu remitencí do Gruzie mezi lety 2000- 2010 (v mil. UDS) str. 50

Tabulka č. 2 Objem finančních prostředků vynaložených Českou republikou na oficiální rozvojovou spolupráci str. 59

Tabulka č. 3 Procentuální vyjádření celkové bilaterální ZRS v Gruzii a finančních prostředků vynaložených na projekty zaměřené na migraci a migrační politiku str. 66

ÚVOD

Migrace a její efektivní řízení je bezpochyby mezinárodní téma 21. století. Vzhledem ke globalizaci světa a z logické povahy mezinárodní migrace je zřejmé, že efektivní řízení migrace již není problémem států samotných a jejich nástrojů migračního managementu, ale že se přesouvá na pole mezinárodní. Doslova není možné efektivně a kvalitně řídit migraci pouze použitím vnitrostátních nástrojů.

Migrační management se v posledních letech netvoří jen v rozvinutých státech, ale přesouvá se převážně do států procházejících transformací (např. Gruzie, Moldavsko, Ukrajina atd.). Zde v současnosti dochází k mezinárodní spolupráci na poli migračního managementu. Tato spolupráce má mnoho podob a široké pole působnosti - od předávání zkušeností, až po technickou asistenci. Cílem migračního managementu je efektivní řízení migračních toků tak, aby byly prospěšné pro všechny zúčastněné strany. Což znamená, že z mezinárodní migrace by měly profitovat jak přijímající tak zdrojové země a migranti samotní.

Hlavní motivací pro realizaci rozvojové spolupráce v oblasti migračního managementu je snížení migrace neregulérní a zvýšení migrace informované. Důkazem tohoto faktu jsou i projekty české zahraniční rozvojové spolupráce zaměřené na rozvoj migrační politiky, které se převážně věnují boji proti neregulérní migraci, reintegraci navrátilců, informačním kampaním o možnostech migrace legální a zvyšování kapacit pohraniční kontroly.

Téma Gruzie - země migrace a projekty české zahraniční rozvojové spolupráce zaměřené na rozvoj migrační politiky - jsem si vybrala z důvodu mého dlouhodobého zájmu o migraci obecně. Migrací neregulérní jsem se zabývala ve své absolventské a bakalářské práci. V diplomové práci chci navázat na práce předešlé a spojit téma migrace s českou zahraniční rozvojovou spoluprací. Dalším důvodem pro výběr toho tématu je skutečnost, že jsem v loňském roce strávila měsíc v Gruzii a během kontaktu s místními obyvateli dospěla k závěru, že pracovní migrace je pro Gruzíny tématem klíčovým. V neposlední řadě se domnívám, že mezinárodní migrace je velmi diskutované téma 21. století, které se týká i České republiky.

1 CÍL PRÁCE

Tato diplomová práce si dává za cíl popsat druhy migrace, vývoj a současnou situaci migrace v Gruzii a zhodnotit dopady realizovaných projektů české zahraniční spolupráce na rozvoj migrační politiky v Gruzii a na migraci z Gruzie do České republiky.

První kapitola se věnuje vývoji Gruzie od získání nezávislosti po současnost a to v oblasti politické a socioekonomické. Druhá kapitola charakterizuje Gruzii jako zemi migrace, zemi zdrojovou a tranzitní a seznamují se situací gruzínské emigrace v České republice. Kapitola také popisuje jednotlivé druhy migrace. Třetí kapitola seznamuje čtenáře s českou rozvojovou spoluprací v Gruzii a jejím konceptem. Podává přehled o podobě české zahraniční rozvojové spolupráce a podrobněji popisuje projekty české zahraniční rozvojové spolupráce realizované vybranými českými nevládními organizacemi na poli migrační politiky a migrace. Tato část práce je obohacena o analýzu rozhovorů se zástupci českých neziskových organizací.

Diplomová práce bude pracovat s těmito hypotézami:

Motivací pro emigrace z Gruzie je především socioekonomická a politická situace v zemi.

Velká část populace Gruzie emigrovala ze země.

Česká republika dlouhodobě realizuje rozvojové projekty v Gruzii.

České nevládní organizace v Gruzii realizují rozvojové projekty v oblasti migrace.

2 METODY PRÁCE A LITERATURA

Při tvorbě této práce jsem většinou použila analýzu dostupných zdrojů pojednávajících o vývoji Gruzie po socioekonomické a politické stránce a charakteristice migrační reality v Gruzii. V poslední kapitole své práce jsem uplatnila výsledky analýzy realizovaných rozhovorů.

Tato diplomová práce byla zpracována metodou rešerše literatury, syntézy a komparace.

Pro účely této práce jsem zvolila kvalitativní metodu polostrukturovaného interview. Pokládám za vhodné zde jen zhruba nastínit výhody a nevýhody užívání kvalitativních metod.

Filka (Filka, 2002) uvádí, že rozhovor je metoda k získání údajů od žijících osob. Shromažďování výchozích podkladů, poznatků, svědectví a stanovisek se může realizovat dvěma formami. Za prvé se jedná o interview (dialog s jednou osobou), který se rozděluje na standardizovanou formu, kdy jsou předem vypracované otázky a nestandardizovanou formu, kde není předem stanoven sled otázek, ani jejich formulace. Za druhé se jedná o rozpravy s více lidmi (např. beseda)

Mezi základní vlastnosti kladených otázek při rozhovoru řadí Filka (2002) přiměřenost úrovni dotazovaných, rozčlenění do tematických celků a logické zřetězení, jasnou a přehlednou formulaci a snadnou zodpověditelnost. Otázky nesmí být sugestivní, demagogizující, dvojsmyslné atd. Neměly by omezovat vyváženost nebo správnost odpovědí, ani zkreslovat pravdu.

V kvalitativním dotazování oproti kvantitativnímu se dle Hendla (1999) nikdy předem nepředpokládají fráze nebo kategorie odpovědí - z důvodu přizpůsobení se výzkumníka respondentovi.

Handl (1999) uvádí jako výhody rozhovoru možnost přezkoušet, zda respondent otázkám porozuměl, respondent může projevit své subjektivní pohledy a názory, navrhnout určité vztahy mezi jevy a v neposlední řadě lze rozhovor přizpůsobit konkrétní situaci respondenta. Za nevýhody kvalitativního rozhovoru označuje Hendl (1999) možnost přehnaných, zkreslených a nedokonalých odpovědí, rozdíl mezi tím, co lidé říkají a konají. Respondent např. nechápe kontext, v němž vznikly otázky výzkumníka, špatně je interpretuje a odpovídá na něco jiného, než se výzkumník ptá.

Jako základní typy rozhovorů v kvalitativním zkoumání uvádí Reichel (2009): **Volný rozhovor**, neformální, nestrukturovaný prezentuje relativně nejvyšší stupeň volnosti dotazování. Otázky vznikají během přirozené komunikace s informátorem. Rozhovor

reflektuje osobnost a aktuální stav respondenta. Výhoda je spontaneita výpovědi, nevýhodu jsou značné nároky na straně tazatele zvládat nestandardizovanou situaci. Dalším problémem je záznam informací a jejich vyhodnocování.

Narativní rozhovor, specifická podoba volného interview. Jedinec je vybídnut k volnému vyprávění na zvolené téma.

Polostrukturovaný rozhovor, rozhovor pomocí návodu či částečně řízený. Při tomto typu rozhovoru je záměr a cíl pevně stanoven, neztrácí však charakter přirozeného rozhovoru. Při realizaci polostrukturovaného interview může dojít k modifikaci otázek, důležité však je, aby byly probrány všechny. Jiné aplikační varianty zase umožňují, aby badatel pokládat případné doplňující otázky. Tento typ rozhovoru kombinuje výhody a minimalizuje nevýhody obou krajních forem interview, volného a strukturovaného.

Strukturovaný rozhovor, řízený s otevřenými otázkami. Otázky jsou již určeny a jejich pořadí také. Většinou se jedná o otázky volné, často mají předem určenou a závaznou formulaci. Nevýhodou je nepřirozenost rozhovoru, výhodou snazší hodnocení dat. Tematická struktura i vzor jsou srovnatelné.

Mými respondenty pro polostrukturovaný rozhovor byli zástupci českých neziskových organizací OPU a IOM Praha, které realizovaly projekty české zahraniční rozvojové spolupráce v Gruzii zaměřené na migraci či konkrétněji na podporu migrační politik. Uskutečnila jsem rozhovor s panem ředitelem JUDr. Martinem Rozumkem - zástupcem OPU a s paní Mgr. Marii Říhovou – zástupcem IOM Praha Cílem rozhovorů bylo zjistit, jak realizátoři vnímají své projekty a jaké jsou dle jejich názoru dopady projektů na rozvoj migrační politiky Gruzie a na migraci z Gruzie do České republiky. Pořadí a formulaci otázek jsem přizpůsobovala konkrétní situaci. Soubor témat/otázek byl předem stanoven. V rozhovoru jsem používala otevřené otázky, které respondenta neomezovaly. V některých případech jsem otázky modifikovala, probrány byly všechny.

V kapitole věnující se socioekonomické charakteristice země jsem vycházela především ze statistik IMF, UNDP a z publikací IOM.

Tématu migrace v Gruzii se věnují následující autoři: Abashadze Archil, Chindea Ali Majkowska-Tomkin Magdalena, Mattila Heikki, Pastor Isabe, Jaroszewicz Marta, Nino Jgamadze Maia Markarashvili a mnozí další. Je nutné zdůraznit, že fenomén migrace je v Gruzii tématem novým, tudíž ne dostatečně probádaným. Nejvíce publikací a výzkumů ve vztahu k migraci v Gruzii publikuje IOM (v první řadě IOM Tbilisi).

V části věnované projektům české zahraniční spolupráce jsem čerpala především z jednotlivých výročních zpráv českých nevládních organizací, z internetových stránek

Ministerva zahraničních věcí ČR, Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce České republiky
a z osobních rozhovorů s realizátory projektů.

3 VÝVOJ GRUZIE OD ROKU 1991 AŽ PO SOUČASNOST

Mezinárodní migrace obecně je jevem, který je ovlivněn mnoha faktory. Mezi základní faktory patří push a pull faktory. Push faktory se rozumí situace v zemi původu migrantů a pull faktory jsou důvody či situace v zemích cílových, které migranty lákají na své území. K základním push faktorům patří nedostačující ekonomický vývoj, nízká životní úroveň, nestabilní politická situace, napětí mezi etniky a náboženstvími, přírodní katastrofy a mnoho dalších. Za základní pull faktor je považována ekonomická prosperita, politická stabilita, vysoká kvalita života, svoboda a možnost seberealizace.

Gruzie je zemí, kde jsou push faktory velmi silné. Jedná se hlavně o slabou ekonomiku Gruzie, nízkou životní úroveň a jistou politickou nestabilitu země. Proto se v této části práce věnuji ekonomickému vývoji v Gruzii a vývoji určitých faktorů sociálního rozvoje, které považuji pro tuto práci za klíčové. Jde o již zmíněný ekonomický vývoj země od roku 1991 po současnost. Také zde představuji trh práce, který úzce souvisí s emigrací ze země. Pracovní migrace z Gruzie se řadí mezi nejpočetnější.

Dalšími oblastmi, kterými se budu zabývat, je zdravotnictví, školství a chudoba. Při výběru těchto tematických celků jsem se řídila nejen konceptem indexu HDI, který je používán pro vyjádření úrovně kvality života v určité zemi, ale i dalšími oblastmi vývoje země, které mohou úzce souviset s emigračními toky ze země. Kapitola představuje demografický vývoj Gruzie od roku 1991 po současnost.

Druhá podkapitola této práce se věnuje politickému vývoji. Politická situace v zemi je dalším významným push faktorem pro potenciální migranty (v důsledku politického vývoje je v Gruzii přes 390 000 vnitřně přesídlených osob, což tvoří necelých 10% z celkové populace Gruzie). Pro pochopení celkové migrační reality v Gruzii a faktorů, které ji ovlivňovaly a nadále ovlivňují, považuji za důležité uvést v této práci nejen socioekonomický vývoj ale i vývoj na politické scéně.

3.1 SOCIOEKONOMICKÝ VÝVOJ V GRUZII

Gruzínská ekonomika zažila dramatický pokles po rozpadu Sovětského svazu a násilných konfliktech v Gruzii na počátku 90. let 20. Století. Jako součást Sovětského svazu patřila Gruzie společně s Estonskem a Litvou k jeho nejbohatším státům (v měřítku spotřeby a reálných příjmů na jednoho obyvatele). Po získání nezávislosti čelila Gruzie kompletnímu

kolapsu výrobního sektoru. V důsledku sporů při oddělení Gruzie od Ruska byly na dlouhé období přerušeny hlavní dopravní spoje a komunikační kanály. Válku mezi sousedními státy - Arménií a Ázerbájdžánem – doprovázely sabotáže, které poškodily ropovod přivádějící ropu z Ázerbájdžánu do Gruzie. Navíc panovala v Tbilisi neochota vykonat ekonomické reformy. Tvorba zákonů týkajících se daní byla ovlivněna určitými podskupinami se specifickými zájmy. Navzdory obecnému nárůstu ve výběru daní v polovině 90. let měl stát nedostatek zdrojů pro financování rozvoje infrastruktury. Podíl daní na tvorbě HDP tvořil jen velmi nízkou část okolo 15%. Vzkvétající černý trh, padělání peněz a pašování – to vše bylo v Gruzii běžné a nepřispívalo k úspěšnému výběru daní. Časté výpadky dodávek energie svědčily o špatném stavu infrastruktury (Jawad, 2005).

3.1.1 EKONOMICKÁ CHARAKTERISTIKA ZEMĚ A JEJÍ VÝVOJ OD ROKU 1991 DO SOUČASNOSTI

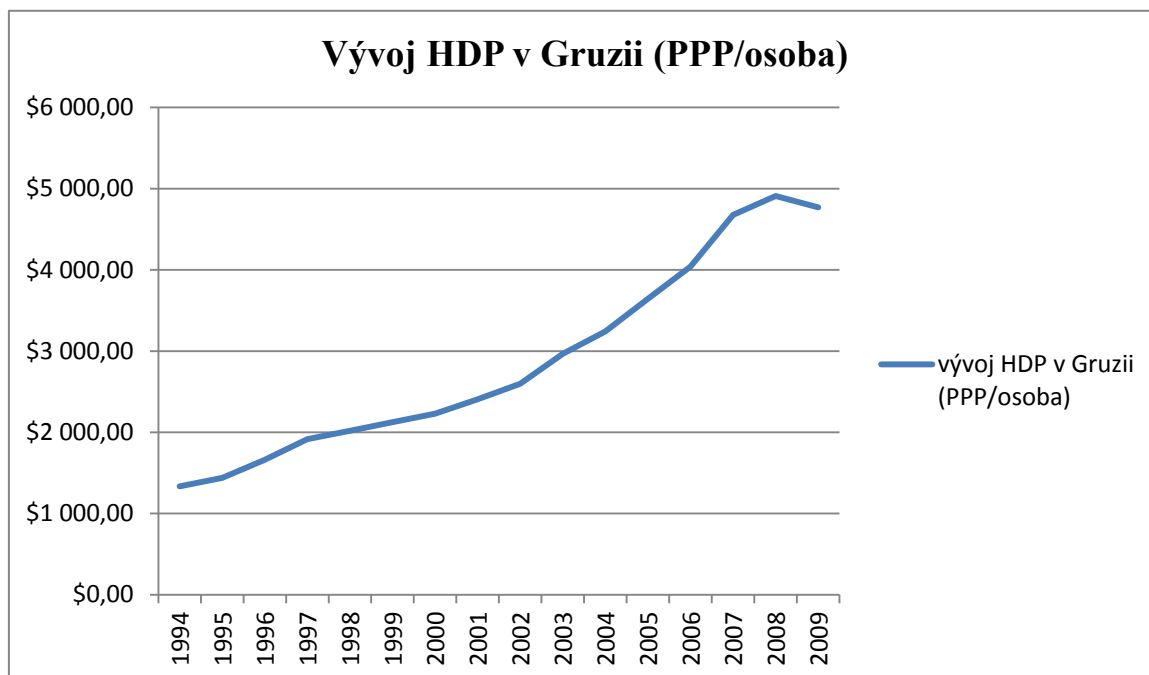
Gruzie je malou tranzitní ekonomikou na křižovatce mezi Evropou a Asií. Za SSSR byla Gruzie jednou z nejbohatších republik. Po rozpadu SSSR zažívalo gruzínské hospodářství více než dekádu úpadků způsobených samotným rozpadem SSSR. Gruzínské hospodářství bylo ovlivněno dvěma separatistickými konflikty a občanskou válkou, v neposlední řadě zkorumpovanou vládou prezidenta Ševarnadzeho. Jedná se o území s velkým materiálním kapitálem, bohatou na minerální zdroje (bylo objeveno kolem 300 minerálních nalezišť, z nichž více než polovina nabyla dosud prozkoumána). Disponuje velkým nalezištěm uhlí, manganu a mědi. Oplývá velkými zdroji minerálních vod (Borjomi je exportním artiklem). Gruzie má velmi výhodnou polohu pro transport surovin ze Střední Asie a Kaspického moře. V dubnu 1999 byl jako první otevřen energovod Baku- Supsa přes Gruzii do západní Evropy. V roce 2006 zahájil provoz ropovod Baku- Tbilisi- Ceyhan (Business Info, 2011).

Gruzie má malý vnitřní trh. Její ekonomika je do značné míry závislá na zahraniční poptávce. Tradiční exportní zemí bylo pro Gruzii Rusko. Ovšem díky ruskému zákazu dovozu gruzínského vína, minerálních vod a zemědělských produktů na jaře 2006, se poprvé stalo Turecko hlavním obchodním partnerem země. Rusko je i nadále významným dovozcem do Gruzie (Business Info, 2011).

Ve státech bývalého Sovětského svazu včetně Gruzie, přinesl přechod ekonomiky jednu z nejhlubších recesí od dob Velké hospodářské krize ve 30. letech 20. století. Politický převrat, nesystematické ekonomické a sociální reformy vedly ke krizi, která byla

nejevidentnější v ekonomickém vývoji země. Začátek poklesu ekonomiky se datuje od roku 1990. K největšímu kolapsu ekonomiky došlo v letech 1991- 1994, hlavními příčinami byla občanská válka a etnické konflikty v zemi. Pokles HDP byl největší v sektoru průmyslu (z 20 446 milionu USD na 531 milionu USD). Hrubý objem výroby v zemědělství klesl z 8 812 milionu USD na 1 024 milionu USD (IOM, 2003).

Graf č. 1 Vývoj HDP v Gruzii (PPP/osoba)

Zdroj: IMF (2010a)

Gruzínská ekonomika vykazuje od roku 1994 trvalý růst HDP. Mezi lety 2006 až 2007 se jednalo o 10%. Tento růst je založen na výrazném přílivu zahraničních investic a remitencí. V roce 2008 vykazoval HDP pomalejší růst, ten byl způsoben srpnovým konfliktem s Ruskem a v roce 2009 se pohyboval v negativních číslech. Navíc došlo ke snížení přílivu přímých zahraničních investic a pracovních remitencí, vše v důsledku globální hospodářské recese. Z těchto důvodů došlo k nárůstu potřeby veřejných půjček.

I když je vývoj HDP v Gruzii pozitivní a mohli bychom předpokládat, že bude přispívat k celkovému rozvoji země, neplatí tento předpoklad ve vztahu k nezaměstnanosti a chudobě. O Gruzii se tedy nedá říci, že s nárůstem HDP dochází ke snížení míry chudoby a nezaměstnanosti.

Struktura gruzínské ekonomické aktivity je následující: pěstování zemědělských produktů: vinné révy, citrusů a oříšků. Dále se jedná o těžbu manganu a mědi a vývoz

produktů malého průmyslového sektoru, převážně alkoholických a nealkoholických nápojů, železa, strojů, letadel a chemikálií. (Business Info, 2011)

Nárůst ve stavebnictví, bankovních službách a v těžebním sektoru patří mezi oblasti současného pokroku. Rizikem se jeví snížení dostupnosti externích investic a zpomalení regionální ekonomiky.

Do země je dodáván zemní plyn a ropné produkty. Gruzie má značnou kapacitu vodní energie, která tvoří zvyšující se součást energetických dodávek. Bylo překonáno chronická pozastavení dodávek energie a přerušování dodávek zemního plynu v minulosti renovací vodních elektráren a zvýšením podílu dodávek zemního plynu z Ázerbájdžánu namísto z Ruska¹. Stavba ropovodu Baku – Tbilis- Cejhan a Baku – Tbilisi – Erzerum ropovodu a železnice Kars – Akhalkalaki, to jsou součástí záměru Gruzie, být strategickou lokalitou mezi Evropou a Asií a stát se důležitou transportní zemí pro distribuci ropy, zemního plynu a ostatního zboží (CIA, 2011)

Na začátku 21. století vyšla publikace *Labour migration from Georgia* (IOM, 2003), ve které se autoři věnují oblasti inflace a měnové politiky. Gruzínská Lari byla uvedena v platnost v listopadu roku 1995. S podporou IMF a WB stimulovalo přijetí Lari rekonvalescenci ekonomiky. Inflace byla utlačena a HDP začalo vykazovat růst. Ten pokračoval do srpna roku 1998, kdy růst negativně ovlivnila finanční krize v Rusku. Dále autoři analyzují makroekonomickou stabilitu, která byla dosažena udržitelným posilování centrální banky a redukcí státní zadluženosti, která byla důkladně vykonávána pod mezinárodním tlakem. Přesto vykazuje Gruzie klasický vývoj rozvojové země. Historicky trpí chronickým selháním výběru daní. Vláda, které je u moci od roku 2004, zjednodušila zákon o daních, vylepšila administrativu, zvýšila vynucování daní a snaží se bojovat s korupcí. Gruzie pokračuje v liberalizaci ekonomiky snížením počtu regulací, daní a korupce z důvodu přilákání zahraničních investic.

Gruzie vykazuje pozitivní ekonomické ukazatele, země se nadále potýká s mnoha problémy. Zhruba polovina obyvatel zde stále žije pod hranicí chudoby (zejména ve venkovských oblastech, které trpí nedostatkem pracovních míst, nedostatečnou infrastrukturou, špatnou zdravotní péčí a nízkým přístupem ke vzdělání).

¹ Dodávky z Ázerbájdžánu jsou uskutečňovány díky podepsání Memoranda o porozumění (Memorandum of Understanding) a dohody o dodávkách plynu ve Fall v roce 2008.

3.1.2 NEZAMĚSTNANOST

V době Sovětského svazu byly oficiální indikátory zaměstnanosti velmi vysoké. Tento fakt byl způsoben závazkem k plné zaměstnanosti a znamenal nízkou pracovní efektivitu. Platy a důchody populace byly na relativně nízké úrovni. Oficiální nezaměstnanost prakticky neexistovala. Platy neplnily funkci platby za práci, ale byly pouze jednou z mnoha forem sociálních benefitů. Struktura pracovního trhu odpovídala modelu centrálně plánované ekonomiky, který se zaměřoval na rozvoj těžkého průmyslu.

V publikaci *Labour migration in Georgia* (IOM, 2003) se autoři věnují vývoji počtu ekonomicky aktivních obyvatel a nezaměstnaností v Gruzii. Snižující se počet lidí zaměstnaných v národní ekonomice na počátku nezávislosti korespondoval se slabou gruzínskou ekonomikou a limitovanými možnostmi zaměstnání. Mezi lety 1990 a 2000 se počet zaměstnaných lidí snížil z 2 763 300 na 1 748 800, což je o 1 milion pracujících lidí méně. Je potřeba říci, že Gruzie má 4 585 874 obyvatel²(CIA, 2011). Relativně pomalé snižování nezaměstnanosti (36,7%) v roce 2000 ve vztahu k ekonomickému kolapsu může být vysvětleno velkým měřítkem latentní nezaměstnanosti a částečné zaměstnanosti stejně, jako nevýhodami v metodologii registrace nezaměstnaných. Ročně státem vydávané studie ekonomik domácností identifikují a registrují úroveň ekonomické aktivity a úroveň zaměstnanosti a nezaměstnanosti obyvatelstva. Vzhledem k parametrům studie je osoba registrována jako zaměstnaná, pokud je najatá na práci z důvodu produkce zboží pro svou spotřebu či prodává-li toto zboží jednu hodinu během výzkumného týdne. Tyto aktivity zahrnují rybaření, sběr ovoce, květin, hub, kompotování ovoce, výrobu džemů, krájení, šití, opravu svého domu atd.

Takto obecná definice zaměstnání, která pokládá za práci pouze jednu hodinu týdně strávenou soběstačnými aktivitami jako kritérium zaměstnání, je neodpovídající pro nerozvinuté země jako Gruzie. Uměle zvyšuje míru zaměstnanosti a logicky tak snižuje aktuální počty nezaměstnaných.

Z dat gruzínského statistického úřadu lze vyčíst, že v roce 2000 byla míra nezaměstnanosti v zemi 10,3% (standardy ILO), ale na základě tzv. zmírněných kritérií tvořila 15,6%. Během roku 2001 míra nezaměstnanosti vzrostla z 11,1% na 15,8%.

² V červnu 2011

Graf č. 2 Vývoj nezaměstnanosti v Gruzii

Zdroj: IMF (2010b)

IMF pro definici nezaměstnanosti používá kritéria ILO a kritérium OECD. ILO pod pojem nezaměstnaní pracovníci „*unemployed workers*“ zahrnuje ty, kteří momentálně neppracují, ale pracovat chtějí, jsou schopni pracovat a současně si práci aktivně hledají. OECD míru nezaměstnanosti „*unemployment rate*“ definuje jako procento nezaměstnaných z počtu ekonomicky aktivního obyvatelstva. Tabulka Vývoj nezaměstnanosti v Gruzii dokazuje, že oficiální nezaměstnanost v Gruzii v posledních letech vysoce stoupá a dosahuje téměř dvojnásobných hodnot než v roce 1997.

Je nutné zdůraznit, že tyto oficiální data nemusí nutně odrážet realitu na trhu práce v Gruzii a že reálná míra nezaměstnanosti může dokazovat mnohem vyšších hodnot. Experti poukazují na to, že se pohybuje mezi 30 – 35% (IOM, 2003), což je dvojnásobek oficiálních hodnot.

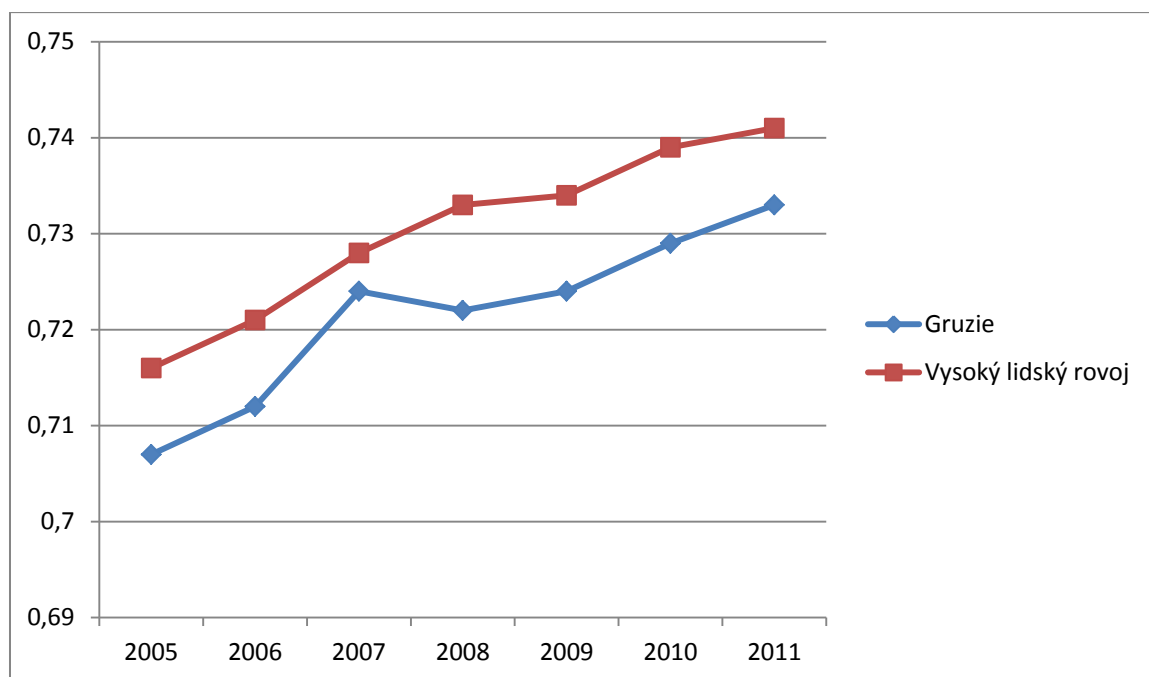
Limitované možnosti zaměstnání jsou hlavní překážkou pro fungování pracovního trhu. Toto dokazují výsledky průzkumu trhu práce, který byl uskutečněn mezi červnem a říjnem roku 2002 institucí Výzkumu veřejného mínění a marketingu zadaného Ministerstvem práce, zdraví a sociální ochrany Gruzie. (IOM, 2003)

V Gruzii je velmi těžké sehnat zaměstnání a příjem ze zaměstnání je často tak nízký, že nepokryje náklady rodiny. K hledání příjmu mimo zemi nutí většinu ekonomicky aktivní části gruzínské populace restriktivní zaměstnanecké možnosti, dysfunkční, dynamický a málo placený trh práce.

3.1.3 ŽIVOTNÍ ÚROVEŇ

Ekonomický kolaps státu znamenal drastické snížení životní úrovně, růst zadluženosti a chudoby. V roce 2005 řadily hodnoty HDI Gruzii na sté místo. Na stejnou úroveň rozvoje jako Írán a Ázerbájdžán.

Graf č. 3 Vývoj HDI v Gruzii v porovnání s hodnotami vysokého lidského rozvoje

Zdroj: UNDP (2011)

Index HDI v uvedeném období v Gruzii prokazuje značný růst. Před konfliktem s Ruskem se hodnoty HDI Gruzie velice přibližovaly hodnotám HDI, které jsou považovány za hodnoty vysokého lidského rozvoje. V roce 2008 dokonce spadly pod hranici, které bylo dosaženo v roce předešlém a těchto hodnot se podařilo dosáhnout až v roce 2009. Od roku 2009 pokračují hodnoty indexu HDI ve svém předchozím vývoji.

Index životní úrovně populace je komplexní socioekonomický index, který zahrnuje mnoho indikátorů. Hlavními indikátory je úroveň příjmů a struktura spotřeby populace. Na základě výsledků výzkumu publikovaného ve studii *Labour migration from Georgia* (IOM, 2003), který byl v Gruzii uskutečněn mezi lety 1997 až 2000, se pohyboval objem měsíčního příjmu domácnosti a příjmu v naturáliích přibližně okolo 75- 80 USD. 73 – 78 % tohoto příjmu tvořil monetární příjem a zbytek byl tvořen naturáliemi. Struktura příjmů byla následující: 33 - 40 % příjmu pocházelo ze zaměstnaneckého platu, 12 – 15 % pocházelo

z prodeje zemědělského zboží, 5 – 6 % z důchodu, stipendií a sociálních dávek, 6 – 7 % mělo povahu pomoci příbuzných, 10 – 15 % monetárního příjmu tvořil prodej majetku, půjčování peněz nebo jejich ukládání, které indikují zhoršení finanční situace populace.

Dále z výše zmíněného výzkumu vyplývá struktura výdajů domácnosti, která byla následující: 75 – 76 % bylo použito na spotřební zboží. Výdaje na jídlo tvořily 41 % rodinných výdajů, 5 % se připisuje oblékání a obouvání, 8 – 9 % na domácí spotřebičů, okolo 6 % na palivo a elektrickou energii, 2,2 % bylo utraceno za vzdělání, kulturu a volný čas. Výdaje na zdravotní péči rodiny tvořily 1,7 % (IOM, 2003). Z výsledků spotřeby a příjmu domácnosti je zřejmý velmi nízký životní standard gruzínského obyvatelstva.

Je nutné poznamenat, že mezinárodní pomoc ve formě grantů, výhodných kreditů a materiální pomoci pro populaci, zpomalila tempo snižování životní úrovně v zemi. Zahraniční pomoc a soukromé prostředky napomohly gruzínské populaci přežít. Tyto zdroje podpory jsou limitované a vyčerpatelné. V současných letech se životní úroveň populace plynule snižuje a vyhlídka zlepšení jen na střední úroveň je limitovaná. (IOM, 2003)

Světová banka uskutečnila výzkum chudoby v Gruzii, jehož výsledkem je podstatné propojení chudoby se situací na pracovním trhu. Rodiny žijící v Gruzii nemají možnost vyhnout se chudobě a to z důvodu nízkých příjmů ze zaměstnání a vysoké nezaměstnanosti v zemi.

3.1.4 CHUDOBA

Již od doby získání nezávislosti se Gruzie potýká s vysokou mírou chudoby v zemi. Chudoba bezesporu patří k zásadním pull faktorům přispívajícím k emigraci ze země. Chudoba v Gruzii se týká jak městských, tak rurálních oblastí země.

Pro měření chudoby se v Gruzii používají spotřebitelské výdaje jednoho dospělého člena domácnosti (*consumption expenditures*). Pro výpočet oficiální míry chudoby používá Gruzie oficiální indikátor životního minimum. Výpočet životního minima je ukotven v zákoně „Pravidla pro výpočet životního minima“. Životní minimum definovalo Ministerstvo práce, zdraví a sociální ochrany Gruzie na minimálním spotřebitelském koši pro zdravého člověka (IMF, 2006).

Dříve používaná metodologie z roku 1992 byla založena na minimálním spotřebitelském koši. Tento koš byl definován dle nutričních hodnot ze sovětské éry (o obsahu 2,500 kcal na den), což je s ohledem na současnou spotřebu populace neadekvátní indikátor (IMF, 2006).

Statistiky IMF obsažené v PRSP z roku 2006 uvádějí následující data. V roce 2004 žilo 35,7 % obyvatelstva pod hranicí chudoby. Míra chudoby ve městě byla 34,3 % a na venkově 37,1 %. V následujícím roce došlo k nárůstu, 39,4 % obyvatelstva žilo pod hranicí chudoby. Ve městech to bylo 37,1 % a v rurálních oblastech 41,7 %. V roce 2006 došlo ke snížení v obou měřených oblastech. Celkem žilo pod hranicí chudoby 33,6 % obyvatelstva. Ve městech žilo pod hranicí chudoby o 2,1 % populace méně a v rurálních oblastech došlo ke snížení o 9,2 % populace.

IOM ve své publikaci *Labour migration from Georgia* (IOM, 2003) pracuje s daty vládních statistik, které uvádějí, že v roce 2003 žilo v Gruzii pod národní hranicí chudoby 54 % rodin. V roce 2004 došlo ke snížení na 52%. Tento odhad není dle expertů relevantní, protože vychází z vládního výzkumu realizovaného statistickým úřadem považovaným za nedůvěryhodný. Výzkum počítá v procentech domácností a nekalkuluje procentuální zastoupení lidí, což vede k nadhodnocení chudoby.

Pro kompletní představu uvádím statistiky Světové banky, která uvádí míru chudoby v Gruzii v roce 2004 – 27 % obyvatelstva. V roce 2007 došlo k nárůstu o 4 % (IOM, 2003).

Z výše uvedeného vyplývá, že různé zdroje uvádí různou míru chudoby v zemi. Různost dat může být způsobena rozdílnou klasifikací míry chudoby jednotlivými institucemi, způsobem sběru dat atd. Pro účely této práce je však důležité, že míra chudoby v Gruzii je velmi vysoká.

Ryan (2008) uvádí, že vládní politika na snížení chudoby se pokoušela stimulovat růst a rovněž navýšit sociální dávky. Ty se zvýšily ze 100 milionů GEL v roce 2003 na 778 milionů GEL v roce 2007 a v roce 2008 na 1,1 miliardy GEL.

Je těžké pochopit, jak mohla i přes zvyšující se státní výdaje na sociální pomoc chudoba v Gruzii stále narůstat. Ryan (2008) uvádí čtyři důvody pro pokračující nárůst chudoby v zemi. Za prvé: sociálně zranitelní obyvatelé mohou být nepřiměřeně ovlivněni externími šoky jako bylo zavření ruského trhu pro vybrané gruzínské výrobky a záplavy ve venkovských oblastech v roce 2005. Za druhé: makroekonomický rozvoj měl malý dopad na zemědělství, ve kterém je zaměstnáno přes polovinu obyvatelstva. Podíl zemědělství na HDP se snížil z 19,3 % na 9,7 % mezi lety 2003 až 2007 a zemědělská produkce se snížila o 5 % za shodné období. Za třetí důvod může být považován systém vyplácení sociálních dávek, který není zacílený na skutečně potřebné lidi. Zatímco sociální pomoc je od roku 2006 zacílena na rodiny s nízkými příjmy, hodnota dávek se nezvýšila a nedostačuje na pokrytí inflace. Obecně se dá říci, že celkový objem zacílených dávek je menší v porovnání s dávkami, které jsou vypláceny na důchodech. V roce 2008 byl celkový objem vyplácených dávek pro

extrémně chudé okolo 80 milionů GEL. To tvoří pouze osminu částky, která je vládou Gruzie vyplácena na důchodech. S ohledem na cíl snížit či eliminovat chudobu není tato cesta efektivní. Lidé v důchodovém věku jsou zastoupeni v chudých i bohatých rodinách. Jako poslední důvod uvádí Ryan, že kombinace inflace a daní může snížit možnosti spotřeby chudých, přestože se jim dostává pomoci. Jen v roce 2008 překročila inflace 10 %. Mezi indikátory patří nárůst cen potravin, který je rychlejší než u ostatního zboží. Potraviny jsou přitom hlavním výdajem chudých.

3.1.5 VZDĚLÁNÍ

Obecné dědictví SSSR se v oblasti gramotnosti a přístupu ke vzdělávání řadí mezi pozitivní. Obyvatelé bývalých států SSSR či států komunistických vykazují vysokou míru gramotnosti a přístupu ke vzdělání. Míra gramotnosti v Gruzii u mužů a žen ve věku od 15-24 let v období 2003- 2008 byla 100% (UNICEF, 2011)

Hluboká krize gruzínského vzdělávacího systému započala získáním nezávislosti. Financování vzdělávání kleslo ze 7 % HDP (v roce 1991) na 1 % HDP (v roce 1994). Tento pokles způsobil snížení platů učitelů a lektorů a vedl ke zhoršení základní infrastruktury. Krize ve vzdělávacím systému poškodila sociální rozvoj populace. Zároveň nedocházelo k podpoře ekonomického rozvoje. Ministerstvo školství uvádí, že v roce 1999 potřebovalo opravu nebo kompletní rekonstrukci 70 % škol ve městech a 84 % škol ve vesnických oblastech (Ryan, 2008).

IMF v publikace PRSP (2006) konstatuje, že radikální reformy vzdělávacího systému v Gruzii začaly v roce 2004. Tyto změny byly motivovány integrací gruzínského vzdělávacího systému do vzdělávacího systému EU. Během prvního období restrukturalizace došlo ke třem zásadním změnám. První změnou byla harmonizace gruzínského vzdělávacího systému s evropskými standardy. Druhou zásadní změnou bylo snížení korupce na všech úrovních vzdělávacího systému. A posledním krokem byl přechod k novému způsobu financování. Již v roce 2005 začaly oficiální konzultace o připojení Gruzie do Evropské politiky sousedství.

Základní vzdělání prošlo rovněž významnou změnou a to díky zavedení evropských standardů. 8. března roku 2005 přijal Parlament Gruzie Zákon o základním vzdělání. Tento zákon mimo jiné stanovuje jazyk vzdělávání, délku vzdělávání, práva rodičů a učitelů, financování, akreditace, atd. Důležitým bodem zákona je přijetí 12 -ti leté povinné školní docházky. Ta je realizována následovně prvních šest let se jedná o počáteční vzdělávání,

mezi 7. a 9. rokem školní docházky jde o základní vzdělávání a 10. – 12. rok se řadí do středního vzdělávání.

Od roku 2006 je základní vzdělávání financováno z rozpočtu Ministerstva školství a vědy, nikoli z lokálních rozpočtů. Na každého žáka škola dostává státní dotaci ve výši 220- 390 GEL. Základní vzdělávání je v Gruzii povinné a stát ho garantuje každému trvale žijícímu obyvateli na území Gruzie.

Pro negruzínské děti je v rámci integrace realizováno několik speciálních programů.

Střední a univerzitní vzdělávání prošlo dramatickými změnami, které se týkaly úrovně a struktury jejich financování, administrace, kurikula a akreditace. Financování středních škol i univerzit je nyní založeno na počtu studentů. Celková reorganizace měla za následek lokalizaci rozhodovacích procesů a kontrolu, zavádění národních standardů a vykonávání národní kontroly kvality. Řízení středních škol je vykonáváno volenou Správní radou a na univerzitách je řízení vykonáváno Radou reprezentantů. Tento nový systém dává více pravomocí k rozhodování o způsobu vedení a směřování školy k lokálním komunitám, rodičům, učitelům, lektorům a studentům. Ve stejné době započal mechanismus státního dozoru s kontrolou kvality vzdělávání. Díky novým univerzitním akreditacím byly uzavřeny neefektivní univerzity a významně se tak redukoval jejich počet v Gruzii. Akreditace pro střední školy vešly v platnost v roce 2009 a v rámci nich se provádí kontroly základních kvalit škol. Nově založené Národní centrum kurikula a hodnocení se snaží standardizovat střední školy rozvojem národního vzdělávacího kurikula. Minimální mzda pro učitele a lektory se zvýšila a rozšířily se možnosti profesního vzdělávání středoškolských učitelů (Ryan, 2008).

Největším úspěchem ve vzdělávání bylo přijetí jednotné národní zkoušky, na jejím základě jsou vybíráni univerzitní studenti a jsou jim stanoveny podmínky financování.

V období jednoho roku došlo zavedením tohoto opatření k odstranění korupce na univerzitách, změně struktury přijatých studentů dle středních škol a zvýšení důvěry v systém.

Reformy vzdělávacího systému měly pozitivní dopad na populaci, jedná se především o rovné příležitosti pro všechny. Gruzie přesto investuje velmi malou část HDP na vzdělávání³ (okolo 3%). Úroveň systému vzdělávání na primárním, sekundárním i terciálním stupni se Gruzie řadí na světovou úroveň a index vzdělání dosahuje 0,90, což je hodnota srovnatelná s vyspělými státy. Kombinace zapsání do škol⁴ však má od roku sestupnou tendenci, Ryan

³ Nejméně ze všech CIS států.

⁴ Combination of school enrollment

(2008) uvádí, že v roce 2000 se jednalo u žen o 89,3 % a u mužů 89,1 %. A v roce 2006 vykazovala Gruzie hodnoty 86,7 % u žen a u mužů 87,8%.

3.1.6 ZDRAVOTNICTVÍ

Úroveň zdravotní péče se jednoznačně řadí do indikátorů, které ovlivňují životní úroveň v zemi.

Index HDI používá naději na dožití jako indikátor úrovně zdravotnického systému. V Gruzii se naděje na dožití od získání nezávislosti zvýšila. UNICEF (2011) ve svých statistikách uvádí následující data. V roce 1970 byla naděje na dožití 67 let, v roce 1990 byl tento ukazatel na hodnotě 71 let a v roce 2009 se naděje na dožití v Gruzii prodloužila na 72 let.

Zděděný zdravotní systém po Sovětském svazu byl nedostačující a poskytoval pro celou populaci univerzální pokrytí všech typů zdravotnických služeb. Po získání nezávislosti se univerzální zdravotní péče stala finančně neudržitelnou. Od roku 2003 byla téměř veškerá zdravotní péče financována z přímých plateb. V důsledku nedostatku finančních prostředků trpěl zdravotnický systém vysokým počtem nedostatečně kvalifikovaných profesionálů, kteří užívali zastaralé praktiky a měli tendence léčit své pacienty po delší než nutnou dobu. Ryan (2008) uvádí, že výdaje na zdravotnictví významně rostly, v absolutních číslech se jednalo o 130 % mezi lety 2003 až 2007.

Zdravotnický systém v Gruzii spadá pod Ministerstvo práce, zdraví a sociální ochrany. Toto ministerstvo má ve své gesci tři hlavní sociální rizika. Jsou jimi chudoba, zdraví a věk. Úsilí tohoto ministerstva je orientováno na vytvoření instrumentů a mechanismu zaměřených na regulaci jmenovaných rizik. Dle zprávy IMF (2006) byly v oblasti uskutečněny tři základní reformy. První se týkala systému administrace sociální asistence. Druhá reforma se týkala systému zdravotní péče a poslední byla zaměřena na oblast omezení neoprávněného zvýšení dávek u některých skupin příjemců.

Ryan (2008) uvádí, že zdravotnické reformy se zaměřily na 4 hlavní elementy: rozvoj základní zdravotní péče, rozvoj cílené zdravotnické pomoci pro sociálně zranitelné obyvatelstvo, rozvoj pojištění jako mechanismu řízení financování zdravotní péče a privatizace veřejných zdravotních středisek. Rozvoj základní zdravotní péče a moderních rodinných praktik, zefektivnily a zrovnoprávnily přístup k systému zdravotní péče. Studie IMF (2006) se podrobněji zabývá nejdůležitějšími komponenty reformy zdravotního systému, to jsou investice do infrastruktury, standardy kvalifikované činnosti, investice do lidských

zdrojů, adekvátní financování služeb, reforma a implementaci programového balíčku základních služeb a programového balíčku doplňkových služeb. Programový balíček základních služeb obsahuje základní zdravotní péči včetně ambulantní a dále hradí hospitalizaci. Programový balíček doplňkových služeb se týká speciálních cílových skupin.

Dle indexu WHO⁵ se Gruzie neřadí mezi nejhorší poskytovatele zdravotní péče na světě, přesto se úroveň poskytování zdravotní péče řadí nejen za státy Východní Evropy, ale dokonce mezi Kazachstán, Ukrajinu a Bělorusko (Ryan, 2008).

Zdravotnický systém Gruzie prošel mnoha reformami, které vedly především ke garanci vysoké úrovně základní zdravotní péče bez ohledu na pohlaví, věk či sociální statut. Tímto se v budoucnu úroveň systému zdravotnictví Gruzie může vyrovnat s vyspělými státy.

3.1.7 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ GRUZIE

Snížení životní úrovně je také hlavní příčinou nepříznivého demografického trendu v Gruzii. Experti označují situaci v 90. letech 20. století za demografickou krizí. Dle oficiálních dat klesla mezi lety 1990 až 2000 fertilita z 17,0/100 na 8,9/100. Úhrnná míra plodnosti byla 1,1, což není hodnota, při které dochází k udržení populace⁶. V roce 2009 dosáhl tento indikátor hodnoty 1,6 (UNICEF, 2011). Úmrtnost vzrostla z 8,4/100 na 9,1/100. Mnoho expertů se domnívá, že tato statistika úmrtnosti není komplexní - a to proto, že zařízení úmrtního listu a registrace úmrtí jsou příliš nákladné a pokud je to nezbytné, členové rodiny se s registrací neobracejí na relevantní agentury. Tento jev je typický především pro venkovské oblasti. Dá se tedy předpokládat, že z výše uvedeného důvodu bude skutečná úmrtnost mnohem vyšší, než udávají oficiální statistiky. Od roku 2000 je přirozený úbytek obyvatelstva oficiálně registrovaný (IOM, 2003).

Mezi lety 1990 až 2000 se Gruzínská populace snížila o 1 milion obyvatel. Vzhledem k měnící se věkové struktuře úmrtnost vzrůstá také u nižších věkových kategorií. Negativní migrační bilance mladých lidí dokládá, že většina emigrantů je v produktivním věku. Očekávaný demografický vývoj v Gruzii je snižování počtu obyvatel v produktivním věku a drastický nárůst počtu lidí ve věku důchodovém. Tento vývoj by vedl k dalšímu ekonomickému tlaku na obyvatelstvo – především pokud by se nezměnila současná situace na trhu práce.

⁵ World Health Organization. WHO index je založen na kombinaci evaluace mnoha faktorů včetně dosažení cílů a výkonu, délka dožití postižených lidí, šance na přežití u dětí, úroveň zodpovědnosti, odpovídající distribuce a rovnost finančních příspěvků.

⁶ Hodnota pro zachování populace je 2,4.

Demografické přetížení díky stárnutí populace pak bude zátěží pro socioekonomickou situaci gruzínské populace.

Gruzie je podle demografických ukazatelů zařazena k velmi rozvinutým státům, na základě ekonomických parametrů se řadí do kategorie států nerozvinutých.

Socioekonomické krize v 90. letech 20. století se stala hlavním důvodem pro emigraci ze země. Charakter a měřítko emigrace negativně ovlivňuje demografickou bilanci v Gruzii. Tyto vývoje populace budou ztěžovat ekonomickou rekonvalescenci v zemi. (IOM, 2003)

V této části kapitoly je představován socioekonomický vývoj Gruzie v posledních dvaceti letech, protože se řadí mezi hlavní push faktory emigrace z Gruzie. Věnuji se ekonomickému vývoji země, velmi ovlivněnému dědictvím Sovětského svazu, s hlavním problémem situací na trhu práce. Gruzie nemá úřady práce s kvalitním systémem nabídek volných pracovních míst, jak je tomu v zemích západní Evropy a zaměstnanecké platy jsou velmi nízké. Tento stav na trhu práce má přímý dopad na vysokou míru chudoby v zemi a početné migrační toky ze země.

Dalšími oblastmi, kterým je věnována tato kapitola, je vzdělávání a zdravotnictví. Obě oblasti prošly od doby nezávislosti zásadními reformami, díky kterým se podařilo odstranit vysokou míru korupce (především ve vzdělávání) a nastavit rovné příležitosti pro všechny obyvatele Gruzie, což v určitém ohledu může vést ke zvýšení životní úrovně a následně snížení emigrace ze země.

Gruzie je transformující se zemí. Podle mého názoru prokázala od roku 1991 značný pozitivní vývoj. V současné situaci se však potýká s mnoha problémy, kterými je již zmiňovaný neuspokojivý stav trhu práce, nedostatečná infrastruktura v zemi, vysoká míra chudoby a nepříznivý demografický vývoj, čímž je přímo či nepřímo ovlivňována emigrace ze země. Pokud bude pokračovat současný migrační trend, Gruzie se bude potýkat nejen s krizí v demografické struktuře, ale i s krizí ekonomiky, protože bude mít nedostatek lidí v ekonomicky produktivním věku.

Proto považuji téma migrace a rozvoje migrační politiky v Gruzii za jedno z klíčových témat pozitivního vývoje země.

3.2 POLITICKÁ SITUACE

V této části práce chci nastínit dění na politické scéně od roku 1991 až po současnost. Cílem není detailně zkoumat politickou situaci, ale popsat politický vývoj, který následně ovlivňoval ekonomiku, bezpečnost i životní úroveň v zemi.

Současný stav migrace v Gruzii je ovlivněn mimo jiné politickým kontextem, v tomto případě se jedná převážně o vnitřně přesídlené osoby, jejichž počet se v Gruzii pohybuje okolo 390 000.

Rozpad Sovětského svazu znamenal nové geopolitické uspořádání kavkazského regionu. Zatímco Severní Kavkaz je složen z různých regionů a autonomních republik, které jsou součástí Ruské federace, Jižní Kavkaz se skládá ze tří samostatných republik: Arménie, Ázerbájdžánu a Gruzie. Všechny zmíněné republiky vyhlásily nezávislost v roce 1991.

Ani po dvaceti letech se gruzínské vládě nepodařilo rozšířit svou suverenitu na celé teritorium. Jedním z důvodů byl sovětský vliv. V Gruzii bylo vybudováno více autonomních jednotek, než v jiné Sovětské republice⁷. Žádná jiná postsovětská země neměla tolik problémů se zajištěním či obnovením teritoriální integrity nebo s kontrolováním svého území (IOM, 2003).

Na počátku 90. let minulého století komunity v Gruzii násilně hledaly redefinici svých vztahů se sousedy v regionu, které mohou být charakterizovány jako protkaná mozaika.

Jawad (2005) uvádí, že po vyhlášení nezávislosti v roce 1991 se Gruzie potýkala s mnoha vnitřními etnickými konflikty, především se dvěma oddělenými konflikty v Abcházii a Jižní Osetii⁸. 28. října 1990 se uskutečnily parlamentní volby, ve kterých zvítězila národní opozice pod vedením Zviada Gamsakhurdia, a tímto byl vyhlášen odklon od sovětské nadvlády. Byl to počátek přechodu k demokratickému režimu.

Následující proces demokratizace rozděluje Jawad (2005) na pět zásadních vývojových období. Jedná se o propuknutí násilných konfliktů způsobných Gamsakhurdioho nacionálně orientovanou politikou, násilný převrat Gamsakhurdioho, první volbu prezidenta v roce 1992, progresivní politiku a kulturní fragmentaci a úpadek vlády za vlády prezidenta Eduarda Shevardnadzeho, který vytvořil z Gruzii téměř *failing states*⁹ a také o „Revoluci

⁷ Bylo to způsobeno obecnou rolí sovětské národnostní politiky národních hnutí, které bylo na ústupu na konci 80. let 20. století, nebo jejich dopady na vztahy mezi různými komunitami.

⁸ Termín Severní Osetie je často užívaný v oficiálních dokumentech a diplomatických diskuzích. Gruzíni region často označují jako Shida Kartli nebo Tskhinvalský regionu nebo v případě nekompromisního nacionalismu – Samachablo- země aristokratické rodiny Gruzína Machabeliho.

⁹ Toto označení pro „neúspěšné státy“ se běžně používá i v české literatuře.

růží“ v roce 2003 a následnou koncentrací politické síly pod vedením prezidenta Mikheila Saakasviliho.

3.2.1 POČÁTEČNÍ ROKY NEZÁVISLOSTI

První významný krok znamenal národnostní konflikt v Abcházii a Jižní Osetii. Na konci 80. let minulého století na pozadí politiky posledního sovětského prezidenta Mikhaila Gorbačova (1985- 1991), začali Abcházové a Osetinci volat po větší autonomii. Po bojkotu parlamentních voleb Osetinci, který byl uskutečněn jako odpověď na volební zákon zamezující regionální strany, byly v Jižní Osetii uskutečněny jejich vlastní volby. První zvolený prezident nezávislé Gruzie - Gamsakhurdia, který prosazoval nacionalistickou orientaci, následně zrušil autonomní statut¹⁰ Jižní Osetie (Jawad, 2005).

Konflikt eskaloval a na konci roku 1990 Tbilisi de facto ztratilo kontrolu nad území Jižní Osetie. Ta vyhlásila 20. září 1990 plnou suverenitu uvnitř Sovětského svazu a po rozpadu Sovětského svazu chtěla vytvořit federaci se Severní Osetií, která by byla součástí Ruské federace.

Na jaře 1992 boje eskalovaly a pokračovaly až do června stejného roku, kdy bylo podepsáno příměří (Jawad, 2005).

Válka v Jižní Osetii byla v letech 1990 – 1992 a jejím výsledkem bylo asi 1 000 obětí a 60 000 vnitřně přesídlených osob. Dle sčítání UNHCR z roku 1998, bylo v Severní Osetii registrováno 30 000 Osetinců z Gruzie a 10 000 z Jižní Osetie. Okolo 10 000 Gruzinců a osob se smíšenou etnicitou bylo přemístěno z Jižní Osetie do Gruzie a 5 000 vnitřně přesídlených osob žilo v Jižní Osetii (Jawad, 2005). Tento fakt změnil rozložení populace¹¹, které bylo v oblasti před válkou.

V roce 1992 byla uzavřena Smlouva ze Soči, která vedla k rozmístění třístranných mírových misí¹² složených z ruských, gruzínských a osetinských jednotek a ustanovení čtyřstranné kontrolní komise¹³ jako vyjednávacího mechanismu za spolupráce Gruzie, Ruska, Jižní a Severní Osetie. Po uzavření mírové smlouvy již nedošlo k vojenské konfrontaci a začaly vznikat obchodní kontakty mezi Osetinci a Gruzíny v okolí konfliktní zóny. Tato fakta přispívala k pomalému, ale progresivnímu negociačnímu procesu (Jawad, 2005).

¹⁰ Autonomní region znamenal malý stupeň autonomie na Sovětském systému, v porovnání s autonomní republikou Severní Osetie, která byla udělena autonomie v rámci Ruské socialistické sovětské republiky a Abcházie, která obdržela status autonomní republiky v rámci Gruzínské socialistické sovětské republiky.

¹¹ Dle sčítání lidí v roce 1989, bylo v Jižní Osetii, 65 000 Osetinců a 26 000 etnických Gruzinců, a 98 000 Osetinců ve zbytku Gruzie. Dnes žije v Jižní Osetii 70 000 Osetinců z 80 000 obyvatel.

¹² Joint Peace Keeping Forces

¹³ Joint Control Commission

Podobně jako Jižní Osetie, se od Gruzie oddělila Abcházie na počátku 90. let minulého století. Mezi lety 1917 – 1933 byla Abcházie sovětskou republikou se svými vlastními právy. Poté byla připojena ke Gruzínské sovětské socialistické republice jako autonomní republika.

Širilla (2010) ve své práci popisuje vývoj v Abcházii. V srpnu 1990 vyhlásil abchazský sovětský Suprem Deklaraci suverenity Abcházie, která byla zrušena několik dní předtím gruzínským sovětským Supremem. Vyhlášením nezávislosti v červnu v roce 1992 začal eskalovat boj o odtrhnutí Abcházie. Tbiliské ozbrojené síly okupovaly hlavní město Abcházie Sukhumi. Abchazští separatisté s pomocí ozbrojených jednotek z ruské Severní Osetie začali znovu získávat území.

Stažení gruzínských jednotek v září roku 1993 a podepsání Moskevské dohody o příměří ze dne 14. května 1994 ukončilo válku. Dodržení příměří bylo monitorováno takřka 1 500 ruských mírových jednotek pod záštitou CIS¹⁴ a UNOMIG¹⁵. K vyjednávání mezi gruzínskou a abchazskou stranou došlo v rámci Ženevského mírového procesu, jemuž předsedalo OSN, facilitováno Ruskem a pozorováno Skupinou přátel¹⁶ OSCE¹⁷ (Jawad, 2005).

Gruzínsko-abchazský konflikt byl jedním z nejkrvavějších postsovětských konfliktů. Jawad (2005) uvádí, že si tento konflikt vyžádal okolo 10 000 lidských životů a přemístění 250 000 osob. Většinou se jednalo o etnické Gruzíny. Nehledě na geopolitické a ekonomické důvody se gruzínsko-abchazský konflikt rozvinul v konflikt etnicko - politického charakteru, který rozdělil multinacionální společnost. Stejně jako Osetinci jsou i Abcházci etnicky odlišní od Gruzínů. Abcházci v Abcházii tvořili jasnou menšinu před válkou v letech 1992 – 1993. V období po říjnu roku 1993 téměř všichni Gruzíni území Abcházie¹⁸ opustili.

Jawad (2005) se dále věnuje situaci na politické scéně v Tbilisi. Vypuknutí obou konfliktů probíhalo paralelně s výměnou gruzínských politiků. Gamskhurdia nebyl schopen po svém zvolení udržet pozici prezidenta a v lednu roku 1992 byl sesazen z funkce při občanské válce. Ozbrojené síly využily narůstající nespokojenosti ve společnosti s režimem, který byl zkorumpován, nedodržoval lidská práva a zneužíval moc. Gamsakhurdioho následovníci se snažili převzít moc zaútočením na vojenské a politické síly

¹⁴ Commonwealth of Independent State

¹⁵ UN Observer Mission to Georgia

¹⁶ USA, Německo, Spojené království, Francie a Rusko)

¹⁷ Organization for Security and Co-operation in Europe

¹⁸ Dle sčítání lidu v roce 1989, žilo v Abcházii 525 000 obyvatel z čehož 239 000 bylo Gruzínů a zbytek Abcházců.

ve východní Gruzii v letech 1992 a 1993. Tento boj měl za následek konečnou vojenskou převahu v říjnu roku 1993 a Gamsakhurdioho údajnou sebevraždu v lednu roku 1994.

Po státním převratu v lednu roku 1992 zvítězil Eduard Shevardnadze. Z funkce prezidenta okamžitě začal aplikovat strategii zaměřenou na snížení vlivu Ruska. V roce 1993 však musel akceptovat mírovou misi ruských vojenských jednotek v Abcházii. Širilla (2010) ve své práci uvádí, že se ve stejném období Gruzie stala členem CIS a Rusko slíbilo zajištění teritoriální integrity Gruzie a ochranu hranic. Mimo své zájmy v regionu udržovalo Rusko své vojenské základny v Gruzii, rozestavělo vlastní mírové jednotky v Abcházii a vystupovalo jako mediátor v Jižní Osetii.

V následujících letech uspěl Shevardnadze při zajištění určité úrovně veřejných služeb, zabezpečení lékařské péče a stability v gruzínské různorodé společnosti. Vydařilo se to díky akci proti násilné soutěži s nevládními aktéry. Jeho administrativa však nezastavila progresivní politickou a kulturní fragmentaci země.

Coleman (2010) ve své studii věnuje přijetí nové Ústavy Gruzie v roce 1995. Ta zaručuje svobodné a rovné prezidentské i parlamentní volby. Ve stejném roce vyhrál Eduard Shevardnadze prezidentské volby se 75 % hlasů. Nová vláda se zaměřila na implementaci ekonomických reforem a reformování parlamentu. Nový parlament ustanovil rozsáhlé politické reformy zaměřené na podporu vyššího standardu lidských práv. Velkým problémem začalo být špatné zacházení s obžalovanými a vysoká míra korupce ve státních agenturách a monopolech.

V říjnu a listopadu roku 1999 se uskutečnily parlamentní volby. Většina pozorovatelů je označila za lidové referendum prezidenta Shevardnadzeho, který byl ve vedení Gruzie sedmým rokem a za představení jeho politické strany Občanské unie Gruzie, která vládla od roku 1995. Volební kampaň této strany byla orientována směrem na Západ a pro NATO. Dále se zaměřila na vyjednávání o zrušení ruské vojenské základny v Gruzii a zvýšení asistence Západu a Spojených národů při řešení situace v Abcházii. Na domácí scéně přislíbila tato strana soudní i vojenské reformy a velkou privatizaci státních podniků. I přes nově vzniklé opoziční strany zvítězila v těchto volbách Občanská unie Gruzie. Coleman (2010) zmiňuje výsledky monitorování voleb OBCE, která zpochybnila způsob volební registrace. Dále zaznamenala volební nesprávnosti, včetně násilí, příklady zastrasování a kupování hlasovacích lístků.

Od konce 90. let 20. století sužovala občany chudoba a velmi rozšířená korupce, která zasahovala do všech sfér života. Jawad (2005) ve své práci uvádí další dopady způsobené

neuspokojivým výkonem vlády a poklesem makroekonomických ukazatelů na vývoj Gruzie a to ve formě snížení finanční a politické pomoci ze strany mezinárodních organizací.

Období po získání nezávislosti bylo pro Gruzii velmi náročné. Potýkala se s dvěma etnickými konflikty, v jejichž důsledku mnoho lidí přišlo o život a z tisíců lidí se staly vnitřně přesídlené osoby, které patří k mezi nejzranitelnější skupině obyvatel a současně tvoří skupinu s největším potenciálem k emigraci ze země. Dále se Gruzie potýkala s vysoce rozšířenou korupcí ve státní správě a nestabilní politickou situací. Pozitivním krokem v tomto období bylo přijetí nové ústavy.

3.2.2 REVOLUCE RŮŽÍ

Na konci roku 2003 se situace na politické scéně dramaticky změnila. Po parlamentních volbách, ve kterých za neregulérních podmínek zvítězila strana prezidenta, následovaly masivní protesty. Opoziční ozbrojené síly 22. listopadu 2003 zaútočily na parlament a převzaly kontrolu. Prezident Shevardnadze vyhlásil stav ohrožení a varoval, že použije armádu k obnovení pořádku. Dne 23. listopadu odstoupil z funkce.

Coleman (2010) popisuje změnu ve vnímání Shevardnadzeho osobnosti a jeho činů. Byl zpočátku spojován s nezávislostí Gruzie, ale také s chudobou a korupcí, která za jeho vlády vzkvétala. Nepříznivý dojem ve spojení s protesty po posledních volbách způsobil masové povstání a znamenal konec Shevardnadzeho režimu. Toto vzbouření bylo označeno za „Revoluce růží“.

V březnu roku 2004 parlamentní volby ukázaly silné vítězství Národního hnutí demokratické fronty s 67 % hlasů, které získalo většinu v parlamentu (135 ze 150 křesel). Díky volbám vzniklo velké napětí mezi prezidentem Saakashvilim a vedoucím semi-autonomní oblasti Adžárie¹⁹, Aslanem Abashidzem (Potůček, 2005).

Abcházie a Severní Osetie jsou dvě odlišné zóny konfliktu, které operují mimo sféru kontroly Tbilisi. Adžárie nikdy nevyhlásila nezávislost. Konflikty ve všech těchto oblastech se rozšířily v 90. letech minulého století a dodnes nejsou vyřešeny. V polovině roku 2004 se gruzínská vláda pokusila převzít kontrolu nad situací v separatistickém regionu Severní Osetie, který se chtěl připojit k Rusku, a proto si vůdci buď nárokovali nezávislost na Gruzii, nebo jasná pravidla od Moskvy. V červnu byly poslány gruzínské vojenské jednotky do

¹⁹ Abcházie a Severní Osetie, jsou dvě odlišné zóny konfliktu, které operují mimo sféru kontroly Tbilisi. Adžárie nikdy nevyhlásila nezávislost. Konflikty ve všech těchto oblastech se rozšířily v 90. letech minulého století a dodnes nejsou vyřešeny.

regionu. Oficiálním důvodem byl boj proti pašerákům a ochrana místních vesničanů. Severní Osetie však nasazení vojenských jednotek vnímala jako krok k následnému vrácení regionu pod kontrolu Gruzie. V polovině srpna došlo k propuknutí střetů mezi gruzínskými vojenskými jednotkami a vojsky Severní Osetie. Tento konflikt pokračuje dodnes. Boje nabyly na intenzitě 19. srpna 2004 a gruzínská vojska zaujala strategickou polohu blízko Tskhinvali hlavního města Severní Osetie - ale brzy se stáhla. Prezident Saakashvili oznámil, že toto stažení demonstruje snahu jeho vlády o vyjednávání a řešení konfliktu. I přesto byly jeho vojenské jednotky přemístěny do blízkosti města Gori, odkud by se mohly v případě nutnosti rychle vrátit do Severní Osetie (Coleman, 2010).

Potůček (2005) popisuje komplikované vztahy Ruska, Gruzie a Severní Osetie po konfliktu. Ruské zájmy v Severní Osetii měly jiný charakter, ale byly stále ve hře. Mnoho ruských peacekeepers (mírových dozorců) bylo vysláno do Severní Osetie v roce 1992, aby pozorovali gruzínsko-osetinskou mírovou smlouvu. Tehdejší ruský prezident Putin varoval, že jakákoli důrazná snaha Gruzie získat kontrolu nad Severní Osetií může probudit starý teritoriální konflikt, který bude krvavější než na začátku 90. let minulého století. Jakkoli se Gruzie i Severní Osetie navzájem obviňovaly z násilí, stejně tak obviňovaly třetí stranu. Gruzie považovala ruské mírové dozorce a ruské žoldáky za najaté Severní Osetií. Zatímco Rusko a Severní Osetie pokládaly gruzínské vojenské jednotky Ministerstva vnitra za strůjce střetů. Spletité vztahy a bezpečnost v regionu byly v sázce, vůdci Gruzie, Ruska a Severní Osetie se pohybovali na tenkém ledě, aby znovu dosáhli převahy v regionu v druhé polovině roku 2004. Na začátku roku 2005 prezident Saakashvili předložil návrh, který řešil otázky autonomie Severní Osetie. Vedení Severní Osetie tento návrh odmítlo, nicméně stále volalo po nezávislosti.

Saakashvili se rozhodl, že stejný balíček návrhů by mohl být navrhnout Abcházii, za podmínky, že gruzínští uprchlíci z roku 1993 se budou moci vrátit. V abcházských opakovaných prezidentských volbách zvítězil Sergei Bagapsh poté, co podepsal vytvořenou dohodu se svým hlavním rivalem - Raulem Khadzhibou - který se později stal viceprezidentem. Na konci února gruzínský parlament ratifikoval novou vládu vedenou bývalým ministrem financí Zurabem Nogailim. Tato vláda čelila zlepšujícím se vztahům Gruzie s Ruskem. Na začátku druhé poloviny roku 2005 Rusko souhlasilo se stáhnutím svých vojenských jednotek ze dvou základen, které byly založeny za existence Sovětského svazu. Doba pro stažení jednotek byla stanovena na rok 2008. Mezitím stále pokračovaly nepokoje v oblastech - došlo k zabití gruzínského policisty a čtyř Osetinců v Severní Osetii (Coleman, 2010).

V červnu roku 2006 bylo téma Abcházie a Severní Osetie opět v centru pozornosti díky prohlášení a vzájemnému obvinění ministrů gruzínské a ruské vlády. V září bylo Rusko a Gruzie zapletené do svých komplikovaných diplomatických vztahů. Téma bylo uvěznění pěti ruských úředníků v Gruzii na základě tvrzení o špionáži. Tento fakt ještě více napjal vztahy mezi Ruskem a Gruzii. Gruzie obvinila Rusko z podpory separatistů v Severní Osetii. Jako důsledek politických střetů Coleman (2010) uvádí následující: Rusko odvolalo všechny své diplomaty z Gruzie (včetně ruského ambasadora) a zastavilo veškeré gruzínské žádosti o vízum do Ruska. Od vstoupení prezidenta Saakashviliho do funkce se vztahy mezi Ruskem a Gruzii nevyvíjely ideálně. Zvyšující se napětí bylo zaviněno nejen separatistickými vojenskými taženími, která stále pokračovala, ale i přítomností (do roku 2008) dvou zbylých vojenských základů ze sovětské éry. V neposlední řadě Saakashviliho prozápadní orientací (změna od orientace na Rusko na orientaci k EU a NATO).

V listopadu se v Severní Osetii uskutečnilo referendum o nezávislosti. Účast u voleb byla 90% a mnoho analytiků očekávalo kladnou odpověď pro vyhlášení nezávislosti. Referendum však nebylo přijato širokým mezinárodním společenstvím a Gruzie ho vnímala jako nelegitimní, takže obnovila svůj závazek udržet Severní Osetii jako své území.

Na konci roku 2006 došlo k velkým demonstracím nespokojených občanů se situací na politické scéně s požadavkem na odstoupení prezidenta Saakashviliho z funkce a požadavkem na konání nových prezidentských voleb. Coleman (2010) uvádí hlavní důvody nespokojenosti obyvatel, kterými byla nedostatečná opatření v oblasti potírání chudoby, široce rozšířená korupce ve všech sférách a autoritářské vedení země.

V březnu roku 2007 byly napjaté vztahy Gruzie a Ruska opět více rozdmýchány poté, co bylo z Ruska do Gruzie deportováno několik migrantů ve špatném zdravotním stavu či dokonce mrtvých. Gruzie podala stížnost na Rusko ohledně porušování lidských práv k Evropskému soudu pro lidská práva ve Štrasburku. 22. srpna roku 2007 Gruzie obvinila Rusko z opakovaného narušování svého vzdušného prostoru ruskými letouny. Incidenty nadále pokračovaly, Gruzie obvinila Rusko z okupování svých hranic a vystřelení rakety v blízkosti Tbilisi (Coleman, 2010).

V prvním týdnu měsíce ledna roku 2008 se uskutečnily předčasné prezidentské volby. Mikhail Saakashvili byl zvolen dle státní volební komise počtem 52,8% hlasů. OSCE označilo volby za demokratické a výsledek by měl být respektován. Mezitím bylo v referendu 80% občanů odsouhlaseno uskutečnění předčasných parlamentních voleb na jaře roku 2008. Datum voleb bylo stanoveno na 21. května 2008. Výsledky voleb byly 59,5% hlasů pro Spojené národní hnutí (nebo Národní demokratickou stranu, Národní demokratické hnutí).

Tato strana vystupovala v předvolební kampani jako konzervativní reformistická strana a v jejím programu byl boj proti korupci ve vládě a v podnikání (Coleman, 2010).

8. srpna 2008 propukly boje v separatistické Severní Osetii a Abcházii. Vojenská ofenziva začala poté, co se gruzínské orgány a severo-osetinští separatisté dohodli na tom, že Rusko způsobilo propuknutí nepokojů. Rusko-gruzínské napětí mělo však kořeny někdy jinde. Rusko nesouhlasilo s prozápadním jednáním Gruzie a ambicemi Gruzie vstoupit do NATO. Rusko má v Severní Osetii pevné vztahy a hlavně proto, že Severní a Jižní Osetie jsou etnicky shodné a doufají ve sjednocení, dále že mnoho obyvatel Severní Osetie má ruské občanství. A díky zákonnému zájmu o obě strany hranice chtělo Rusko ukončit násilí. Dále naléhalo na mezinárodní společenství, aby spolupracovalo na odvrácení masivního krveprolití a zabití dalších obětí. Díky vyjednávání francouzského prezidenta Sarkozyho²⁰, 14. srpna 2008 podepsala Gruzie a Rusko návrh plánu na příměří, ve kterém bylo obsaženo, že obě strany vrátí své vojenské jednotky na pozice před propuknutím konfliktu. Další součástí plánu bylo ukončení používání vojenské síly a vojenských akcí navždy, stejně jako umožnění volného přístupu humanitární pomoci. Choulostivým tématem, které však nebylo součástí příměří, byla otázka budoucího postavení Severní Osetie a Abcházie. Dne 17. srpna Rusko na základě dohody o příměří odstranilo své vojenské jednotky z území konfliktu Přesto jeho jednotky zůstaly v Poti a dalších městech Gruzie. Poslední týden v srpnu roku 2008 Rusko uznalo Severní Osetii a Abcházii jako nezávislé státy. Ale bez širšího mezinárodního uznání suverénního statutu - a s mnoha zeměmi Západu spjatých s názorem na gruzínskou teritoriální jednotu, zůstal aktuální statut Severní Osetie a Abcházie v zóně neregulární nezávislosti statutu. Novotný (2011) se dále zabývá ztrátami na lidských životech během srpnového konfliktu. Zemřelo přibližně 850 lidí, více než 100 000 jich bylo nuceno opustit své domovy kvůli násilí a okolo 35 000 lidí zůstalo vystěhovaných. Humanitární organizace varovaly, že v regionu stále pokračuje uprchlická krize. V říjnu roku 2008 odstranilo Rusko checkpointy z blízkosti města Gori. Dále posílilo své vojenské jednotky v Severní Osetii a Abcházii – tamní suverenita je dosud nevyřešená.

Za další dopad srpnového konfliktu by se dalo považovat vystoupení Gruzii ze Společenství nezávislých států dne 18. srpna 2009.

Coleman (2010) se věnuje protiprezidentským demonstracím, které pokračovaly celý březen roku 2009 ve Tbilisi. Demonstranti chtěli odstoupení prezidenta Saakashviliho a

²⁰ Francie v tomto pololetí předsedala Evropské Unii.

vyhlášení předčasných voleb. Saakashvili však neodstoupil a ujistil opozici, že ve funkci zůstane, až do konce svého volebního období v roce 2013.

Pro vývoj na politické scéně v Gruzii je i v dalším období charakteristická nestabilita. Nestabilita v separatistických regionech, která dokonce propukla ve velmi diskutovanou srpnovou válku a nedořešené postavení autonomních republik, ve kterých mezinárodní pozorovatelé neustále upozorňují na možné propuknutí dalších násilných konfliktů. V důsledku výše zmíněných faktů se v Gruzii objevilo mnoho tisíc nových vnitřně přesílených osob, které, jak jsem již zmínila v předchozí části práce - jsou obyvateli s největším potenciálem pro emigraci ze země. Nejen, že se Gruzie musela potýkat s přílivem IDP's, ale země celkově potřebovala poválečnou rekonstrukci, která byla realizována a financována státy EU včetně ČR.

Období po „Revoluci růží“ můžeme nazvat obdobím Saakashviliho, pro které je charakteristická změna politické orientace z Východu na Západ a současně vysoká míra nespokojenosti obyvatel se situací a způsobem vlády prezidenta.

Celkově by se mohl vývoj na politické scéně označit za neustálý boj mezi Gruzii a jejím sousedem Ruskem, který se odehrával v oblasti dodávek energie tak v oblasti boje o sféru vlivu na separatistická území.

Gruzie prošla od získání nezávislosti mnoha změnami nejen na politické scéně. Klíčovými událostmi, které ovlivnily migrační charakteristiku země, byl konflikt v Jižní Osetii a v Abcházii na začátku 90. let 20. století a dále konflikt gruzínsko-ruský v srpnu roku 2008. V důsledku těchto konfliktů se změnilo etnické složení výše zmíněných oblastí a došlo k vnitřnímu přesídlení okolo 390 000 obyvatel, jejichž situace a postavení není dodnes vyřešeno. Vnitřně přesídlené osoby tvoří skupinu obyvatel, které se řadí mezi skupiny nejvíce ohrožené migrací.

Politická nestabilita, která je charakteristická pro Gruzii v prvních letech nezávislosti a za doby prezidenta Shavarnadzeho, měla přímý dopad na socioekonomický vývoj země. Tyto skutečnosti ovlivnily migrační toky ze země, které byly na počátku 90. let minulého století nejpočetnější.

Současná Gruzie se pod vedením prezidenta Mikhaila Saakashviliho orientuje směrem na západ (EU, NATO) a dá se předpokládat, že veškeré změny a reformy budou směřovat

k naplnění cílů, které si Gruzie ve spolupráci s EU vytyčila v rámci Akčního plánu gruzínsko-evropské politiky sousedství „*Georgia European Neighbourhood Policy Action Plan*“²¹.

Během svého vývoje k demokratickému systému udělala Gruzie mnoho pokroků. Významný je úspěšný boj s korupcí, jež byla v Gruzii součástí každodenního života na všech úrovních. Dále se jedná o pokrok ve volebním systému, v oblasti nezávislosti médií a celé občanské společnosti. Všechny tyto kroky by v budoucnu mohly přispět ke stabilizaci obyvatel v regionu a tím pádem ke snížení emigrace ze země a navýšení počtu ekonomicky aktivního obyvatelstva v zemi, což následně může přispět k celkovému rozvoji země.

²¹ O tomto plánu více v kapitole Migrace a Gruzii.

4 MIGRACE A GRUZIE

V předchozí kapitole jsem se věnovala charakteristice a vývoji života v Gruzii, které mohou být hlavní motivací Gruzínů pro odchod ze země.

V této kapitole se zaměřím na analýzu migrační reality v Gruzii a dále představím situaci gruzínských migrantů v České republice.

Gruzie je především zemí emigrace. Hlavní migrační vlna začala v 90. letech 20. století. Mezi cílové země se převážně řadí Ruská federace, Turecko a země Západní Evropy se stávají více populárními. V Gruzii je také velká skupina vnitřně přesídlených osob z Jižní Osetie a Abcházie.

Gruzie má málo rozvinutou migrační politiku, což společně s nedostatky v oblasti ochrany státních hranic²² přispívá k nedostatečné kontrole migračních toků. Jedním z cílů Gruzie je restrukturalizace systému migračního managementu. Migrace a převážně její řízení se také staly hlavními tématy Evropské mezinárodní spolupráce v zemi.

4.2 MIGRAČNÍ MANAGEMENT

Založení a udržení systému pro efektivní migrační management je zásadní pro realizaci pozitivního potenciálu migrace v našem dynamickém a globalizovaném světě mobility.

Migrace je důležitý, nevyhnutelný a potenciálně prospěšný komponent ekonomického a sociálního života v každém státě. V posledních letech se vynořuje konsensus, že vlády mohou a musí řídit migraci, jak na úrovni mezinárodní, tak na úrovni vnitrostátní. Jedná se o nástroje mezinárodní spolupráce a politických přístupů, které jsou adresovány všem aspektům tohoto komplexního fenoménu. Komplexní dimenze migrace obsahuje pracovní migraci, reunifikaci rodiny, migraci a bezpečnost, boj s neregulární migrací, migraci a obchod, práva migrantů, zdraví migrantů, integraci a v neposlední řadě se jedná migraci a rozvoj.

Tvůrci politiky a její vykonavatelé potřebují vyvinout a souhrnně pochopit multidimenzionální fenomén migrace, aby jej mohli řídit efektivně. Souhrnný a kooperující přístup k řízení mezinárodní migrace je nutný vzhledem k migračním tlakům naší doby.

²² Na hranicích s Ruskem nemají Gruzínské autority žádnou kontrolu, protože území jak Abcházie, tak Jižní Osetie je spravováno samosprávnými režimy.

Existuje mnoho trendů majících dopad na migraci a migrační management. Autoři publikace *Essential of Migration Management: A Guide for Policy Makers nad Practitioners* (IOM, 2004) řadí mezi ty nejdůležitější: demografické trendy, ekonomické nerovnosti mezi rozvojovými a rozvinutými zeměmi, liberalizaci trhu, který potřebuje více mobilní pracovní síly, komunikační sítě spojující všechny části světa a v neposlední řadě transnacionální migrace.

Efektivní legislativa a praktiky migračního managementu musí obsahovat relevantní opatření státu v rámci základního legislativního rámce. Migrační management je založen na základních zákonech státu, mezi které autoři publikace IOM (2004) řadí následující: ústava, trestní zákoník, mezinárodní dohody, úmluvy a instrumenty, které stát podepsal. Funkcí legislativy vztahující se k migraci je definovat legitimní veřejné očekávání s ohledem na chování všech, kteří jsou přímo či nepřímo ovlivněni, během migračního procesu. Legislativa by tedy měla definovat práva a povinnosti migrantů v zájmu migrantů samotných a odpovědnost autorit, v zájmu státu a to přímo i nepřímo. Přesto legislativa nemůže zajistit celkový migrační management, proto je nutná spolupráce dalších státních agentur.

Jak jsem zmínila výše, v dnešním světě v oblasti migračního managementu je nutná spolupráce státu na mnoha úrovních a pouhá legislativa určitého státu je nedostačující pro efektivní řízení migrace.

Mezinárodní spolupráce v oblasti migračního managementu je popsána v publikaci *Essential of Migration Management: A Guide for Policy Makers nad Practitioners* (IOM, 2004), kde její autoři uvádí několik forem takto zaměřené mezinárodní spolupráce - od informačních diskusí a sdílení politik, informačních programů, až po aktivity založené na větší aktivní spolupráci jako je společné řízení, technická spolupráce a ostatní formy sdílení odpovědnosti. Spolupráce na poli migrace může být bilaterální, regionální, meziregionální a mezinárodní. Může se objevovat jak na poli spolupráce států, tak spolupráce států a organizací, anebo jen mezi organizacemi. Bilaterální, regionální a meziregionální spolupráce je klíčová pro tvorbu kooperativního migračního managementu. Existuje mnoho sektorů, ve kterých se spolupracuje (např. data, obchodování, pašování a neregulérní migrace).

Migrační management je komplexní systém, za jehož hlavní oblasti publikace IOM (2004) řadí: migrace a rozvoj, podpora migrace, regulace migrace a nucená migrace. V oblasti migrace a rozvoje se jedná především o témata remitencí a diaspor migrantů. Oblast podpory migrace se zaměřuje na témata pracovní migrace, reunifikaci rodiny a integraci, pod oblast řízení migrace spadají témata vízového systému, řízení hranic, boj s obchodem a pašováním

lidí a v neposlední řadě se oblast nucené migrace zaměřuje na uprchlíky, přesídlení a přesídlené osoby.

Vzhledem k tomu, že migrační management je velmi rozsáhlý systém, spadají do něho tzv. témata průřezová témata, mezi které se řadí následující: technická spolupráce a budování kapacit, zdraví migrantů, veřejné informace a vzdělávání, gender dimenze, integrace a reintegrace, práva migrantů a mezinárodní zákony, data a výzkumy, vládní řízení a regionální a mezinárodní spolupráce.

Migrační management je tedy komplexní systém, který se v současnosti musí vyvíjet ve spolupráci na mezinárodní úrovni, aby byl přínosný jak pro migranty samotné, tak pro zdrojové a cílové země.

4.2.1 VZTAH MIGRAČNÍ POLITIKY GRUZIE A EVROPSKÉ UNIE

14. listopadu 2006 byl schválen EU a Gruzínskou radou spolupráce *European Neighbourhood Policy Action Plan* dále jen ENP AP. Hlavními implementačními prioritami podpory EU na období 2007- 2013 je rozvoj demokracie, dobré vládnutí, ekonomický rozvoj a implementace ENP AP, snížení chudoby, sociální reformy a mírové vyřešení gruzínských vnitřních konfliktů. Prioritní oblast č. 4 ENP AP se zaměřuje na zlepšení spolupráce v oblasti spravedlnosti, svobody a bezpečnosti včetně kontroly hranic. V oblasti migrace, podle publikace *Review of migration management in Georgia* (IOM, 2007), se ENP AP zaměřuje na vytvoření koherentního, komplexního a vyváženého Národního akčního plánu na migraci a téma azylu²³. Dále ENP AP vyzývá k založení elektronické databáze na monitorování migračních toků, spolupráci na reintegraci navrácených žadatelů o azyl i neregulérních migrantů a posílení dialogu a spolupráce na poli prevence a boje proti neregulérní migraci

Další důležitým krokem, který Gruzie uskutečnila v oblasti rozvoje migrační politiky, bylo přijetí a podepsání Mobilního partnerství v roce 2009²⁴. Mobilní partnerství je flexibilní a nezávazný rámec pro zdokonalení dialogu a kooperace mezi EU a třetími zeměmi. Mobilní partnerství zahrnuje koordinaci a implementaci praktických iniciativ na poli migrace. Návrhy jdou od Evropské komise, členských států a třetích zemí dle jejich možností. Cílem Mobilního partnerství je zajistit zodpovědný management migračních toků v zájmu Unie, jejich partnerů a samotných migrantů. Cílem, o který EU s Gruzíí usilují, je dialog a spolupráce v klíčových oblastech podpory globálního postupu v migraci, převážně ve zlepšení managementu legální

²³ National Action Plan on Migration and Asylum Issues

²⁴ 2979th JUSTICE and HOME AFFAIRS Council meeting, Brussels, 30 November 2009

migrace, zesílení pozitivní synergie mezi migrací a rozvojem a prevence a snižování neregulární imigrace.

Iniciativy fungující v Mobilním partnerství se budou snažit docílit zlepšení rámce pohybu lidí a legální migrace převážně posílením schopnosti Gruzie řídit migraci a implementací informačních, integračních opatření k ochraně migrantů a opatření návratových. Partnerství bude také podporovat gruzínské úsilí o zlepšení a vypořádání se s tématy spojenými s azylem, o ochranu uprchlíků, prevenci a snížení neregulární migraci, obchodování s lidmi a posílení kontroly státních hranic.

Mobilní partnerství mezi členskými EU a Gruzii se věnuje čtyřem oblastem.

První oblastí je mobilita, legální migrace, integrace a azyl. Druhá oblast se věnuje migraci a rozvoji, třetí je věnována kontrole hranic, identifikačním a cestovním dokladům, boji s neregulární migrací a obchodování s lidmi a čtvrtou oblastí je implementace.

Každá oblast má vytyčené své podoblasti, ve kterých jsou vytyčené a vyjmenované aktivity nutné k dosažení stanovených cílů (Council of the EU, 2009).

4.2.2 VÝVOJ MIGRAČNÍ POLITIKY

Baršová a Barša (2005, str.9) definují migrační politiku jako politiku „*k přímé či nepřímé regulaci a řízení pohybu lidí přes mezinárodní hranice a jejich pohybu na území státu, jehož nejsou občany*“. Migrační politika se týká jak regulace a usměrňování migrace legální, tak postihu a prevence migrace nelegální. Mezi hlavní aktivity migrační politiky se řadí vydávání víz a pasů, podmínky a udělování ochrany cizinců prostřednictvím azylu či ostraha a regulace překračování hranic.

Gruzie započala s rozvojem migrační politiky později než ostatní bývalé státy Sovětského svazu. Důvodem bylo propuknutí etnických konfliktů a následné krize státních institucí. Krize také způsobila praktickou absenci statistických dat první a největší migrační vlny ze země.

Prvním aktem procesu rozvoje systému migračního managementu bylo přijetí základních nařízení a zákonů včetně Zákonu o státním občanství (1993), Zákonu o imigraci (1993), Zákonu o legálním statutu cizinců (1993), Zákonu o emigraci (1993) a Zákonu o registraci a identifikaci státních občanů a cizinců žijících na území Gruzie (2000). Přijatá legislativa je poměrně restriktivní povahy a neusnadňuje cizincům usazení v Gruzii a získání občanství a to, i pokud jsou gruzínského původu. Na druhou stranu odstranění tolerantní

povahy registrace a relativně liberální vízový zákon motivuje ty cizince, kteří se nezamýšlejí v zemi usadit, aby do země přijeli (Jaroszewicz, 2007).

Gruzínské autority se snažily řídit téma spojené s kontrolou migračních toků a v roce 1998 přijaly opatření, které zavedlo tzv. migrační karty, které však v praxi nikdy nefungovaly.

Vývoji migračního managementu, se věnuje publikace *Review of migration management in Georgia* (IOM, 2007). V následné fázi tohoto systému došlo k založení struktury a legislativy pro regulaci pobytu a ochranu vnitřně přesílených osob a uprchlíků. V roce 1996 byl přijat Zákon o vnitřně přesílených osobách, bylo založeno Ministerstvo pro uprchlíky a osidlování. Přestože se situace vnitřně přesídlených osob zdála lepší než v sousedním Ázerbájdžánu, tyto osoby se potýkaly s problémy s integrací v jejich novém místě bydliště. Dále v roce 1998 přijala Gruzie Zákon o uprchlících.

Situace vnitřně přesídlených osob se mírně zlepšila po roce 2000, kdy bylo přijato opatření pomáhající vnitřně přesídleným osobám dočasně se integrovat a rovněž byly provedeny akce na zlepšení jejich stavu bydlení.

V srpnu roku 1999 Gruzie ratifikovala Ženevskou konvenci o právním postavení uprchlíků²⁵.

Další bod rozvoje migrační politiky je spojen s „Revolucí růží“²⁶ a následnou, radikální reorganizací státu. Byl spuštěn proces radikální obnovy předchozí legislativy v oblasti migrační politiky. Toto zahrnovalo nový imigrační zákon, postavení cizinců, pracovní migrace a koncept migrační politiky. Byly stanoveny priority v oblasti migrace, kterými byly modernizace legislativy, dokončení reformy migračních institucí a rozšíření rámce mezinárodní spolupráce. Gruzie dále připravila detailní Akční plán v oblasti boje s obchodováním s lidmi.

V roce 2007 byla pro Gruzii klíčovou prioritou příprava legislativy v oblasti pracovní migrace, která je částečně regulována Zákonem o dočasném vstupu, pobytu a odchodu cizinců z Gruzie a dokumentem, který reguluje principy registrace občanů a cizinců, kteří pobývají na území Gruzie (IOM, 2007).

Dalšímu vývoji legislativy se věnuje Jaroszewicz (2007): v roce 2007 vstoupil v platnost Zákon o emigraci, který nahrazuje Zákon o emigraci z roku 1993, který mimo jiné upravuje pracovní migraci, tento zákon je první tohoto druhu od získání nezávislosti, dále se věnuje tématům jako je zajištění zákonné ochrany gruzínských pracovníků v zahraničí, legalizace remitencí od emigrantů, vytvoření nových pracovních míst pro kvalifikované

²⁵ Ženevská konvence o právním postavení uprchlíků (1951) a Protokol týkající se právního postavení uprchlíků (1967)

²⁶ „Revoluce růží“ proběhla v listopadu roku 2003.

pracovníky a rozvoj migrační databáze. Dále se zákon věnuje motivaci a podpoře emigrantů k návratu do země a možnosti uvedení dvojího občanství.

4.2.3 INSTITUCIONÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ MIGRAČNÍ POLITIKY

Institucionální zajištění migrační politiky v Gruzii prošlo reorganizací, ale přesto mnoho institucí má na starosti agendu migrace. Institucionálnímu zajištění se věnuje Jaroszewicz (2007) a IOM(2007). Mezi hlavní instituce se momentálně řadí: prezident Gruzie, Ministerstvo zahraničních věcí, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo práce, ochrany zdraví a sociální péče, Ministerstvo pro uprchlíky a ubytování a Ministerstvo vnitra. Ministerstvo zahraničních věcí, především Konzulární oddělení, hraje klíčovou roli v přípravě migračních zákonů, dále je toto ministerstvo zodpovědné za řízení mezinárodní spolupráce na poli migrace a ochrany práv gruzínských občanů v zahraničí. Prezident Gruzie má následující oprávnění: uděluje občanství cizím národnostem a lidem bez státního občanství, odebrává gruzínské občanství, uděluje azyl, určuje proceduru vydání, prodloužení a odebrání víz, určuje proceduru získání povolení k pobytu). Ministerstvo spravedlnosti má následující povinnosti: řízení populačního registračního systému, vydávání povolení k pobytu cizincům, příprava legislativních projektů v oblasti migrace a řízení deportačních procedur. Ministerstvo práce, ochrany zdraví a sociální péče je zodpovědné za téma pracovní migrace a sociální ochrany imigrantů. Společně s Ministerstvem zahraničních věcí je zodpovědné za vyjednávání a přípravu mezinárodních smluv v oblasti znovupřijetí, ochranu pracovníků a definování kvót pro zahraniční zaměstnance. Ministerstvo pro uprchlíky a ubytování²⁷ uděluje statut uprchlíka, je zodpovědné za registraci a provádění podpory pro uprchlíky a vnitřně vysídlené osoby. Dále přijímá plány na poli migrace a rozvíjí migrační systém. Také kontroluje a registruje imigrační vlny. Ministerstvo vnitra společně s Oddělením kontroly hranic má v kompetenci boj s neregulární migrací.

Institucionální zajištění migrační politiky v Gruzii, je systémem velmi složitým a nepřehledným. Může to být v důsledku restrukturalizace gruzínského systému a také v důsledku pro zatím neexistující koncepce migrační politiky. Tato nepřehlednost může vést k duplicitě funkcí a zodpovědností. Hlavním nedostatkem v legislativě je nejasné stanovení zodpovědností jednotlivých vládních složek v oblasti analýzy současné migrační situace a trendů, formulace migrační politiky a strategie stejně jako analýza budoucího rozvoje

²⁷ Ministerstvo pro uprchlíky a ubytování vzniklo roku 1994 a je to jedna z nejdéle působících institucí na poli migrace.

migrační politiky, řízení administrativy a delegace kompetencí v oblasti témat spojených s imigrací do země.

4.3 CHARAKTERISTIKA MIGRACE V GRUZII

Největší migrační vlna v Gruzii se odehrála v prvních letech nezávislosti. Vnitřní krize ve spojení se ztrátou vládní kontroly na území Abcházie a Jižní Osetie, občanská válka, ekonomický kolaps a následující politický chaos na počátku 90. let 20. století vedly k začátku masivní pracovní emigrace ze země. Tento migrační trend byl shodný s etnickou migrací.

Z odhadů místních expertů vyplývá, že 1,2 milionů občanů Gruzie emigrovalo po rozpadu Sovětského svazu. Sčítání lidí z roku 2002 uvádí, že 1 114 000 lidí odešlo z Gruzie v období 1989- 2001. Tato statistika však je nepřesná, protože je založena na sčítání příchoďů a odchodů ze země. Oficiální data schválená vládními úředníky o externí migraci jsou nižší, což je výsledek nekompletního registračního systému.

S ohledem na složitou socioekonomickou situaci v zemi nepatří Gruzie mezi atraktivní cílové země migrace, naopak se řadí mezi země zdrojové.

4.3.1 ETNICKÁ MIGRACE

Etnickou migraci Jaroszewicz (2007) definuje jako dobrovolnou migraci z etnického důvodu včetně repatriace a impatriace²⁸ nebo jako migraci nucenou. Proces etnické migrace zahrnuje všechny typy migrace, které jsou způsobeny etnickým, kulturním či jazykovým důvodem stejně jako ekonomickými faktory. V mnoha případech byla snaha vrátit se do země původu motivována možností změny místa pobytu a následným zlepšení životní úrovně. V případě nedobrovolné migrace lidé opouštějí místa žití z důvodu rozvíjejícího se konfliktu, či nebezpečí spojeného s válkou stejně jako z důvodu ekonomické krize.

Etnická migrace v Gruzii byla jiné povahy než v ostatních státech Jižního Kavkazu. A to ze dvou důvodů. Za prvé: za existence SSSR byla Gruzie nejvíce multietnickým státem z kavkazských republik. Druhým důvodem je konflikt, který propukl na gruzínském území na začátku 90. let. 20. století byl vnitřní povahy a rozvinul se mezi specifickými etnickými/kulturními zónami. Výsledkem těchto konfliktů byl nárůst etnické homogenity Abcházie (mimo regionu Gali), ze které v roce 1992 uprchlo okolo 260 000 lidí do Gruzie.

²⁸ Impatriace zahrnuje proces přesídlení potomků občanů dané země, kteří byli narozeni nebo vyrostli v zahraničí, se specifickou národností nebo původem, uvnitř obvyklých hranic této země.

Některé části Jižní Osetie, opustilo okolo 11 000 lidí. Analogický trend vyplynul v případě Osetinců a Abcházců žijících v Gruzii.

Nucená emigrace a imigrace z a do Gruzie měla také regionální charakter. Osetinci se přestěhovali do Severní Osetie kontrolované Ruskem. Navíc se do země svého původu vrátili někteří Arméni a Azeři.

Propuknutí etnického konfliktu a nacionalistická politika vyhlášená první gruzínskou vládou proti etnickým minoritám měla za výsledek nárůst počtu odjezdů z Gruzie a Kavkazu. Tento typ emigrace se týkal populace Rusů²⁹, Bělorusů, Ukrajinců, Arménů, Židů a Řeků. Hlavní cílovou zemí zmíněných migrantů bylo Rusko.

Jarosewicz (2007) popisuje migraci etnických Azerů, kteří žili v regionu Kvemo Kartilia, která byla pomalejší. Gruzie se zavázala poskytnout pobyt na svém území meskhetinským Turkům, kteří žili v jihozápadní Gruzii do roku 1944. Díky politice přesídlení střední Asie pod vedením Stalina byli nuceni se přesunout do Fergánské kotliny. Tu opustili z důvodu etnické perzekuce na konci 80. let 20. století. V současnosti žijí v severním distriktu Ruska - Ázerbájdžánu a na ukrajinské části Krymu. Odhaduje se, že na území CIS žije mezi 200 000 a 300 000 meskhetinských Turků. Jejich usazení je komplikované z důvodu obsazení jejich bývalých oblastí Armény.

4.3.2 VNITŘNĚ PŘESÍDLENÉ OSOBY

IDPC³⁰ definuje vnitřně přesídlené osoby jako osoby nebo skupinu lidí, kteří byli donuceni nebo povinni uprchnout, opustit své domovy nebo místa obvyklého bydliště, převážně z důvodu vyhnutí se válečným konfliktům, situacím obecného násilí, porušování lidských práv, přírodních, či člověkem zaviněných humanitárních katastrof a nepřekročili mezinárodně uznané státní hranice.

Definice IDP se dle principů³¹ OSN skládá ze dvou částí: První část tvoří donucování nebo jiný nedobrovolný charakter pohybu a druhá je založena na faktu, že pohyb je uskutečněn uvnitř státních hranic. Definice zmiňuje nejčtenější důvody nedobrovolného přesunu, jako jsou ozbrojené konflikty, násilí, porušování lidských práv a katastrofy. Tyto příčiny nedávají lidem šanci, ale opuštění domovů je připraví o nejdůležitější ochranný mechanismus, kterým je komunitní síť, přístup ke službám a živobytí. Přesídlení má vážný dopad na fyzickou,

²⁹ Jejich počet na území Gruzie se snížil mezi lety 1989 – 2002 o 80%.

³⁰ Internal Displace Monitoring Centre

³¹ Guiding Principles on Internal Displacement

socioekonomickou a právní bezpečnost lidí a může být systematicky považováno za indikátor potencionální zranitelnosti.

Druhá část definice se zabývá faktem, že se pohyb uskutečňuje uvnitř státních hranic. IDP's spadají pod ochranu národních autorit státu, kde mají obvyklé bydliště. IDP's by tedy měli mít stejná práva jako zbytek populace (OCHA, 2004).

Číselná data ze Státní kontrolní komise potvrzují, že v roce 2005 žilo na území Gruzie 208 000 IDP's z Abcházie a Jižní Osetii. Reálný počet IDP's může být větší, protože mnozí se u nich obávali registrovat z důvodu možné ztráty práva na vlastnictví v bývalém místě pobytu nebo ztráty kompenzací. Dle informací UNHCR bylo v Gruzii na konci roku 2005 234 000 IDP's. Mezi lety 2005 – 2007 se více jak 35 – 40 000 IDP's vrátilo do regionu Gali. Přesto je stále několik tisíc gruzínských IDP's na území Abcházie a Jižní Osetii, kde nejsou kontrolováni gruzínskou centrální vládou (Jaroszewicz, 2007).

Od doby konfliktů se počet IDP's v Gruzii nesnížil. V letech 2004 – 2006 Ministerstvo pro uprchlíky a ubytování ve spolupráci s UNHCR a švýcarskou vládou ověřovalo a aktualizovalo počet IDP's v zemi. Bylo ověřeno 221 000 lidí, tento počet nebyl schválen gruzínskými autoritami, které uznávaly číslo 247 000 na počátku roku 2007. Více jak 103 000 IDP's jsou děti. Gruzie dále registruje několik stovek gruzínských občanů deportovaných z Ruska jako IDP's.

IDMC (2009) ve své publikaci *Georgia: IDPs in Georgia still need an attention*, uvádí, že dle čl 4. Dohody o smíření (z roku 1992), se obě strany konfliktu shodly na návratu uprchlíků a IDP's. V roce 1997 došlo ke schválení procedury dobrovolných návratů IDP's a uprchlíků, kteří opustili své domovy v důsledku gruzínsko – osetinského konfliktu. V roce 2002 byl navržen detailní plán týkající se uprchlíků a IDP's s názvem Návrh na návrat, usazení, integraci a reintegraci uprchlíků, násilně přemístěných a ostatních lidí zasažených gruzínsko – osetinským konfliktem a zahrnující obnovení ekonomiky v místech jejich návratu. V praxi však nedošlo k implementaci.

Dále IDMC (2009) uvádí, že v roce 2007 vláda přijala národní strategii IDP's³², která se zabývá všemi aspekty vysídlení jako je bydlení, zaměstnání a legální statut. V této strategii vláda zdůrazňuje, že integrace IDP's nebrání jejich budoucímu návratu do obvyklého místa pobytu. Pracovní skupina, která se skládá ze zástupců vládních agentur, agentur OSN, mezinárodních NNO a gruzínské občanské společnosti stanovuje dílčí kroky k návrhu strategie. Strategie si dává za cíl podávat podklady pro vládní akční plán, který bude

³² Usnesení vlády z 2. 2. 2007

implementován s podporou OSN a ostatních mezinárodních organizací. Cílem je poskytovat záštitu pro krátkodobé a dlouhodobé projekty, které budou řešit problematiku IDP's v Gruzii včetně integrace a reintegrace po jejich návratu. Akční plán byl přijat jako příručka pro implementaci strategie v červnu roku 2008, ale implementace byla odložena kvůli srpnovému konfliktu s Ruskem a přílivu nových IDP's. Poté gruzínská vláda velmi rychle reagovala na potřeby nových IDP's v porovnání s reakcí na vlny přesídlených v 90. letech minulého století. V důsledku konfliktu muselo 158 000 lidí opustit své domovy. Jednalo se o etnické Gruzíny a Osetince, kteří uprchli z Jižní Osetie, Gruzie a Abcházie. 128 000 vnitřně přesídlených osob byli Gruzíni z Kodori Gorgo v Abcházii. 30 000 etnických Osetinců hledalo útočiště v Severní Osetii.

V září roku 2008 přijal předseda vlády Gruzie strategii na podporu lokální integrace IDP's z Jižní Osetie a Abcházie. Vláda ve spolupráci s mezinárodními donory přemístila 17 000 lidí do jednotlivých rodinných domků ve třech regionech Gruzie.

V únoru roku 2009 vláda prezentovala donorům progres v reintegraci vnitřně přesídlených z dřívějších konfliktů. Hlavním cílem bylo zvýšení sebejistoty díky vyřešení problému s bydlením a zařazení nejvíce zranitelných IDP's do systému obecného programu sociální pomoci (IDMC, 2009).

4.3.3 UPRCHLÍCI

Uprchlík je podle Úmluvy o právním postavení uprchlíků definován následovně: Uprchlík je osoba, která „*se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám, odmítá ochranu své vlasti...*“

Jak již bylo zmíněno výše, Gruzie není primárně cílovou zemí migrace. Přesto se na území Gruzie nachází okolo 3 000 čečenských uprchlíků. Asi 2 500 uprchlíků je registrováno Ministerstvem pro uprchlíky a ubytování.

Přítomnost čečenských uprchlíků na území Gruzii vedla v minulost k mnoha vážným problémům ve vztahu mezi Ruskem a Gruzii. Gruzie povolila vstup do země reprezentantům ruského migračního servisu za účelem uskutečnění kampaně dobrovolných návratů Čečenců. Hlavním cílem bylo snížit napětí mezi Moskvou a Tbilisi. Většina uprchlíků se však odmítla vrátit. Reprezentanti uprchlíků nařkli gruzínské autority z tzv. anti – kriminální operace

uskutečněné mezi čečenskou populací. Dle Čečenců byla akce vynucena Ruskem a posloužila jako záminka pro nelegální zatčení a deportace Čečenců do Ruska.

4.3.4 NEREGULÉRNÍ MIGRACE

Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) definuje nelegální/neregulérní migraci (*irregular migration*) jako „pohyb, který se uskutečňuje mimo regulační normy vysílajících, tranzitních a přijímacích zemí“. Dále uvádí, že z perspektivy cílových zemí se za nelegální migraci považuje nelegální vstup, pobyt nebo práce v zemi, což znamená, že migrant nemá nezbytná povolení nebo dokumenty, které požadují imigrační předpisy týkající se vstupu, pobytu a práce v daném státu. (Baršová, 2005)

Levinson rozděluje nelegální migraci na endogenní a exogenní. (Levinson, 2005 str. 50)

Endogenní nelegální migraci se rozumí migrace způsobena migranty, kteří překročí hranice legálně v průběhu doby se však jejich pobyt stává nelegálním a to z důvodu porušení zákona na základě propadlého víza, ukončení azylové procedury s negativním výsledkem a v dalších případech, kdy jim zákony nařizují opustit zemi. **Exogenní nelegální migrace** zahrnuje nelegální překročení hranic bez dokumentů či překročení hranic za použití falešných dokumentů.

Gruzie je díky své geografické poloze tranzitní zemí pro neregulérní migranty (převážně Iránce, Kurdy a Iráčany), kteří překračují hranice Gruzie s Ázerbájdžánem. Poté migrují do západní Evropy přes hranice Ruska všemi možnými způsoby. Dokud Gruzie znovu nezískala absolutní moc v oblasti Adžárie, hraničící s Tureckem, bylo v tomto místě běžné nelegální překračování hranic za úplatek. Tato cesta se stala mezi neregulérními migranty populární. Existují zde i případy pašování lidí uskutečňované přes území Abcházie (Jaroszewicz, 2007).

Chindea Ali et al. (2008) naopak uvádí, že Gruzie není hlavní tranzitní zemí a to z důvodu nerozvinuté dopravní sítě a své geografické polohy, protože neleží na hlavní trase mezi zeměmi původu a cílovým zeměmi. Přesto zde dochází k tranzitování, především z Arménie, Íránu, Ruské federace a Ukrajiny směrem do západní Evropy.

Na základě výzkumu uskutečněným mezi potencionálními migranty, který byl proveden IOM Georgia pro Migration Resource Centre v celé zemi a také na základě screeningu mediálních zpráv (Chindea Ali et al., 2008), mohou být v Gruzii identifikovány určité trasy, které jsou využívány neregulérními migranty k dosažení západní Evropy. Hlavní a stálá trasa neregulérní migrace je přes Turecko do Řecka, kdy překročení řeckých hranic je

nelegální. Tato cesta má ještě možné varianty přes Bulharsko anebo přes Makedonii. Další důležitá trasa vede přes Ukrajinu na Slovensko nebo Maďarsko. Existuje i cesta vedoucí před Turecko na Kypr. Také jsou známy případy, kdy Gruzínci cestovali do Srbska a odtud se snažili překročit hranice do Maďarska bez oficiálních dokumentů.

Jaroszewicz (2007) uvádí, že neregulérní migrace se jeví jako organizovaná. Názor expertů je, že lidé organizující neregulérní migraci na území Gruzie, jsou napojeni na složky ruského a gruzínského organizovaného zločinu a gruzínské nižší úředníky.

Neregulérní migranti z Gruzie jsou převážně ekonomicky motivováni vzhledem k nízkým příjmům a nízkému životnímu standardu. Více než 25 % populace žije s méně než 2 USD na den. Ekonomická závislost na remitencích ze zahraničí je zde evidentní. Z těchto důvodů není překvapující, že mnoho Gruzínců hledá možnosti v jiných zemích.

Mezi hlavní cílové země řadí Chindea Ali et al. (2008) převážně Ruskou federaci, kde je počet neregulérních migrantů z Gruzie odhadován na 400 000 až 1 000 000. Dalšími destinacemi jsou Řecko, Německo a Spojené státy. Hlavní migrační trasy neregulérních migrantů vedou přes Bělorusko, Turecko, Ruskou federaci a Bulharsko. Přes Turecko tranzituje 80 % mířících do západní Evropy, protože pro vstup do Turecka gruzínští občané nepotřebují víza.

4.3.5 OBCHODOVÁNÍ S LIDMI

Gruzie je primárně zemí původu a tranzitní zemí pro obchod s lidmi. Gruzínské oběti obchodu s lidmi se dostávají především do Turecka a Spojených arabských emirátů, zatímco oběti z Ukrajiny, Moldávie a Ruské federace jsou obchodovány před Gruzii do Turecka, Spojených arabských emirátů a do západní Evropy. Existují i záznamy o obchodování s lidmi jako pracovní sílou v Abcházii a Jižní Osetii. Podle Rady Evropy byly vypořádány i případy obchodu s lidskými orgány (Jaroszewicz, 2007).

IOM asistovala patnácti gruzínským obětem obchodu s lidmi v cílové zemi, z čehož se devět lidí podařilo navrátit zpět do Gruzie. Většina obětí, kterým IOM asistovala, byla identifikována v Turecku.

Chindea Ali et al. (2008) uvádí, že mezi lety 2004 – 2007 IOM Gruzie napomohla dvaadvaceti obětem obchodu s lidmi na území Gruzie. Šestnáct z nich pocházelo z Uzbekistánu, tři z Ruské federace, dvě z Kyrgyzstánu a jedna oběť pocházela z Nigérie. V období od ledna 2006 do května 2007 bylo zahájeno třicet sedm vyšetřování obchodu

s lidmi. Osmnáct případů bylo předloženo soudu a dvacet jeden rozsudek byl adresován dvaceti šesti pachatelům. Oběťmi obchodu s lidmi jsou většinou ženy³³ a děti.

V roce 2006 přijala Gruzie Zákon o boji proti obchodování s lidmi (Chindea Ali et al., 2008), který vyvíjí a ustanovuje národní mechanismus pro oběti a dále zakládá Stálou radu proti obchodování s lidmi. Ta přijala Národní akční plán na období 2007- 2008.

Další Národní akční plán na potírání obchodování s lidmi na období 2009- 2010, který vstoupil v platnost 29. ledna 2009 pod prezidentským schválením č. 46 (Ministry of Justice, 2009). Akční plán byl sestaven na základě spolupráce vlády Gruzie, mezinárodních organizací a neziskových organizací, které se specializují na boj proti obchodu s lidmi. Národní akční plán je založen na třech P principech (*prevention, protection, persecution*). Jedná se o prevenci obchodování s lidmi, ochranu obětí a soudní stíhání těchto zločinů.

4.3.6 PRACOVNÍ MIGRACE

Hlavní příčinou emigrační vlny ze země byla ekonomická krize na počátku 90. let minulého století, v jejímž důsledku došlo ke zhroucení gruzínského pracovního trhu a k rapidnímu zhoršení životních podmínek. Intenzita pracovní migrace byla rovněž ovlivněna takovými politickými faktory, jako jsou etnické konflikty a všeobecně narůstající úroveň násilí. Obyvatelé začali být více sociálně zranitelní a pracovní migrace byla pro mnohé jedinou možnou alternativou.

Nejdůležitější motivací pro pracovní migranty je dosáhnout zvýšení ekonomických podmínek jejich rodin. Menšina migrantů odjíždí ze země za studiem, které jim pak umožňuje vykonávat lépe placené zaměstnání.

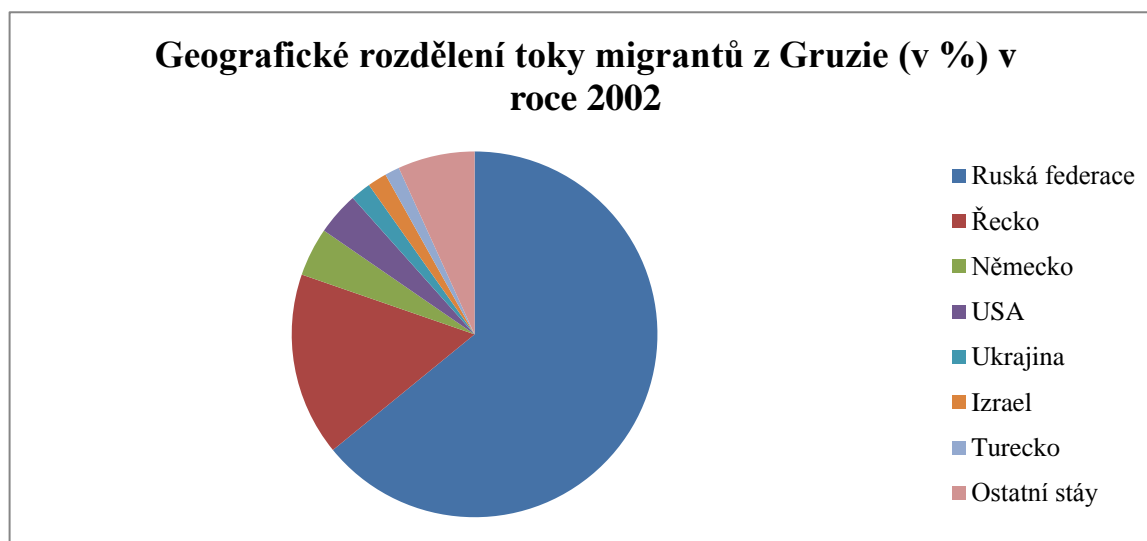
Abashadze (2009) rozdělil novodobou pracovní migraci z Gruzie do třech stádií. První období bylo mezi lety 1990 až 1995 a bylo zapříčiněno ekonomickým poklesem a konflikty. V tomto období odešlo z Gruzie okolo 650 000 lidí. Druhé období od roku 1996 do roku 2004 se spustilo díky ekonomické nestabilitě a bylo následováno třetím obdobím, které se datuje rokem 2004. Je nutné podotknout, že po Revoluci růží se mnozí Gruzíni vrátili zpět do země.

Chindea Ali et al. (2008) ve své práci uvádí data ze sčítání lidu, které se uskutečnilo v Gruzii v roce 2002. Celkem 113 000 rodin uvedlo, že některý člen jejich blízké rodiny pracuje v zahraničí. Odborníci se domnívají, že, tyto počty byly zredukovány proto, že sčítání lidu nezahrnovalo ty rodiny, jejichž všichni členové emigrovali. Průměrný věk pracovníků je nižší než 49 let a většinou pocházejí z městských oblastí. Muži tvoří asi 60 %. Migranty z

³³ Tyto ženy jsou využívány jako prostitutky či jako pracovní síla.

vesnických oblastí preferují migraci do Ruské federace, zatímco migranti z Tbilisi směřují do západních zemí.

Graf č.4 Geografické rozdělení toků migrantů z Gruzie (v %) v roce 2002

Zdroj: Státní statistický úřad Gruzie: Sčítání lidu v roce 2002 –in Shinjiashvili (2010, str. 8)

Pracovní migranti z Gruzie směřují především do čtyř států. Jsou jimi Ruská federace, USA, Řecko a Německo. Pracovní migrace do Ruské federace je zapříčiněna tradicí pracovních vztahů, znalostí jazyka a větším počtem informací o pracovním trhu. Dalším důležitým důvodem jsou vyšší platy v Ruské federaci, než v Gruzii nebo v jiných sousedních státech.

S příchodem ekonomické krize v 90. letech 20. stol. byla intenzita pracovní migrace do Ruské federace velmi vysoká. IOM ve své studii *Labour Migration from Georgia* (2003) popisuje Ruskou federaci jako současnou a budoucí primární přejímající zemi gruzínských pracovních migrantů přesto, že se ukazuje tendence zmenšování podílu gruzínských pracovních migrantů, kteří směřují do Ruské federace. Na počátku 90. let 20. stol. byla většina pracovních migrantů do Ruské federace členy tzv. ruský mluvící populace. Usazení bylo stálé, ale migranti se neintegrovali do ruské společnosti. Počty pracovních migrantů rostly také mezi gruzínskou populací a podíl gruzínských migrantů vůči ruským migrantům významně vzrůstal.

S narůstajícím politickým napětím mezi Gruzii a Ruskou federací došlo k zavedení vízové povinnosti a určitých překážek pro pracovní migranty. Přes výše zmíněné podmínky je zřejmé, že ruský pracovní trh bude stále hlavním místem zaměstnání pro gruzínské pracovníky a to z následujících důvodů. Přirozený demografický růst ruských pracovních sil je omezený a kvalifikovaní Rusové migrují za prací do Evropy a USA (IOM, 2003).

V posledních letech se populace Ruské federace snížila o jeden milión. Na druhou stranu vzhledem k velkému potenciálu přírodních zdrojů, Rusko pokračuje v generování nároků na svém lokálním pracovním trhu, který má být pokryt pracovníky ze sousedních zemí.

Objem migračních toků do Řecka je výsledkem specifického charakteru řeckého pracovního trhu. V Řecku je velká poptávka po zdravotních sestrách, které jsou dobře placeny, a proto do Řecka migrují nejčastěji ženy (IOM, 2003).

Za posledních deset let se směry pracovní migrace z Gruzie značně změnily. Pracovní migrace do Turecka byla vyšší v prvních pěti letech ekonomické krize (IOM, 2003) díky tehdejším cestovním možnostem. Cestování pro pracovní migranty nebylo tehdy omezeno a Turecko bylo levným a dostupným cílem. Nízký ekonomický rozvoj Turecka (v porovnání s evropskými státy) a nízké platy zpomalily emigraci z Gruzie do Turecka. Přesto pracovní migrace do Turecka stále probíhá, především ze západní Gruzie a mezi populací gruzínských Azerů³⁴.

IOM (2003) ve své publikaci vychází z výzkumu, který byl realizovaný formou dotazníků. Z tohoto výzkumu vyplývá, že většina migrantů (66 %) plánuje pracovní migraci s pomocí příbuzných či přátel. Služeb cestovních agentur využilo pouze 5 % dotazovaných. 7 % dotazovaných pro přípravu cesty použilo služeb soukromých pracovních agentur.

Většina pracovní migrace má povahu migrace dočasné. V některých případech však dochází ke změně z dočasné migrace na stálou. Tento fakt se týká převážně pracovních migrantů do Ruské federace a Řecka. Mezi hlavní důvody usazení migrantů v cílové zemi patří sociální integrace v oblasti víry a národnosti. Toto platí v případech migrace Gruzínů do Ruské federace i do Řecka. Z výzkumu IOM zmíněného výše vyplývá, že pracovní migranti se nechystají vrátit do Gruzie. Hlavním důvodem pro neochotu vrátit se je často zmiňovaná situace na trhu práce a nízká životní úroveň v zemi původu. Pracovní migranti odcházejí ze všech regionů Gruzie a rekrutují se ze všech sociálně demografických skupin. Většina mladých migrantů pochází z Tbilisi a 2/3 pracovních migrantů jsou vdaní/ženatí. V posledních letech za prací migrují i ženy a to převážně z regionů velkých měst Tbilisi a Rustavi. Pracovní pozice, na kterých Gruzíni pracují v zahraničí, neodpovídá jejich dosaženému vzdělání a kvalifikaci převážně z důvodu jazykové vybavenosti migrantů. Rodinní příslušníci pracovních migrantů tvoří skupinu s vysokým sklonem k emigraci a většina je orientovaná na emigraci do Ruské federace. Potencionální pracovní migrace úzce souvisí s nezaměstnaností a nedostačujícími životními podmínkami.

³⁴ Azeri mají jazykově a nábožensky blízko k Turecku.

4.3.7 REMITENCE

Nejpočetnější migrační toky z Gruzie se týkají migrace pracovní. Remitence zasílané do Gruzie můžeme zařadit mezi pozitivní dopady migrace pracovní. Tyto dopady se většinou týkají zlepšení životní úrovně příjemců remitencí.

Příliv remitencí do Gruzie započal během první vlny emigrace ze země v polovině 90. let 20. století. Přestože objem remitencí lze v té době velmi těžko určit, tvořily pravděpodobně jednu pětinu HDP. Atamanov et al.(2009) se ve své studii zabývá vlivem pracovní migrace a remitencí na makroekonomický růst. Nemají stejný dopad na všechny sektory. Pozitivní vliv u zasílání remitencí je výrazný v průmyslu, v zemědělství, stavebnictví a sektoru služeb, který je koncentrován především v městských oblastech. Dopad na domácnosti a malé farmáře je závislý na geografické poloze a identitě domácnosti. Ve vzdálenějších oblastech s vyššími transakčními náklady roste zemědělská produkce značně, zatímco v regionech s nízkými transakčními náklady se produkce snižuje, pokud má zemědělec přístup k remitencím. Z toho vyplývá, že remitence mají malý dopad na redukci chudoby a příjmovou nerovnost převážně ve venkovských oblastech.

Tabulka č. 1 Vývoj přílivu remitencí do Gruzie mezi lety 2000 až 2010 (v mil. USD)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Remitence celkem	274	181	231	235	303	346	485	695	732	714	824
Remitence od pracovníků	95	87	75	64	64	94	153	245	305	317	
Zaměstnanecké kompenzace	179	94	152	168	236	247	315	406	419	391	
Migrační transfery	–	–	4	3	3	5	17	45	8	5	

Zdroj: The Migration and Remittances Factbook (WB, 2011)

V letech 2000 a 2001 došlo k poklesu celkových zaslanych remitencí do Gruzie, ale od roku 2001 objem remitencí každoročně narůstá. K největšímu nárůstu došlo v období 2005 a 2006. Za hlavní příčiny se dá označit nárůst počtu pracovních migrantů z Gruzie.

Za hlavní zdrojové země pro remitence zasílané Gruzinci označila EBRD³⁵ (2007) ve svém výzkumu v roce 2006 Ruskou federaci (45% objemu remitencí), země západní Evropy³⁶ (17% objemu), Řecko (15%), USA (8%) a země východní Evropy³⁷ (8%). Arménie a Ázerbájdžán

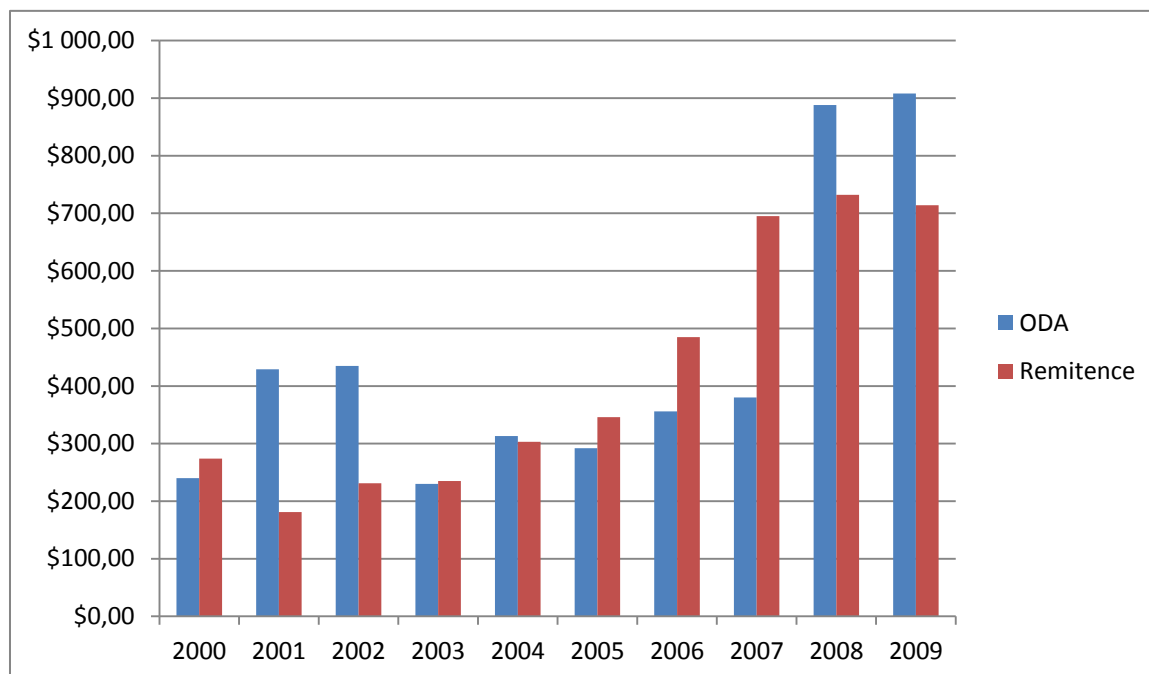
³⁵ European Bank for Reconstruction and Development

³⁶ Německo, Francie, Rakousko, Belgie, Švýcarsko, Nizozemí, Itálie, Španělsko, Portugalsko, Finsko, Velká Británie a Norsko.

³⁷ Ukrajiny, Česká republika, Bělorusko.

5% a Turecko s Izraelem se podílely 2% remitencí. Zdrojové země remitencí jsou shodné s cílovými zeměmi pracovní emigrace z Gruzie.

Graf č. 5 Porovnání přílivu ODA a remitencí do Gruzie v období 2000 až 2009 (v mil. USD)

Zdroj: Dac2a ODA Disbursements (OECD, 2011) a The Migration and Remittances Factbook (WB, 2011)

V poslední době je téma remitencí, jejich adresnost a využití velice často debatováno v odborných kruzích. Jde hlavně o porovnání s dopady a adresností zahraniční rozvojové spolupráce. V některých zemích dokonce finanční objem zaslaných remitencí přesahuje příliv finančních prostředků poskytnutých formou oficiální zahraniční rozvojové spolupráce do daného regionu. Téma této diplomové práce je zaměřeno jak na zahraniční rozvojovou spolupráci, tak na téma migrace z Gruzie. Považuji proto za důležité porovnání přílivu ODA a remitencí zařadit do této práce. Objem přílivu remitencí do Gruzie v porovnání s objemem přílivu ODA je vyšší v roce 2000 a v období 2005 až 2007. V následujících letech ODA převyšuje remitence z důvodu nárůstu ODA v Gruzii díky přílivu zahraniční rozvojové pomoci zaměřené na rekonstrukci po válečném konfliktu. Dalším důvodem může být celosvětová hospodářská recese v roce 2008. Nárůst toků ODA do Gruzie dokládá i ZRS České republiky ve zmiňovaném období. Této problematice se hlouběji věnuji v páté kapitole této práce.

4.3.8 IMIGRACE DO GRUZIE

Imigranti v Gruzii pocházejí primárně z Ruské federace, Ukrajiny, Číny a Turecka. Většina povolení k pobytu je udělena na základě potvrzení o zaměstnání. Jsou to především žadatele o povolení k pobytu z Turecka a Číny. Žadatelé z Ruské federace (Chindea Ali et al., 2008) jsou nejčastějšími držiteli povolení k pobytu udělených na základě rodinných důvodů. Migranti, kteří vstoupí do země legálně na základě platných dokumentů a víz, mohou v Gruzii pracovat bez pracovního povolení.

The World Bank (2011) uvádí, že v roce 2010 bylo v Gruzii 167 300 imigrantů, z čehož 57,1 % tvořily ženy. Hlavními zeměmi původu imigrantů je Ruská federace, Arménie, Ázerbájdžán, Ukrajina, Turecko, Německo, Pákistán, Spojené státy americké, Řecko a Bulharsko.

4.4 IMIGRACE GRUZÍNŮ DO ČESKÉ REPUBLIKY

Cílem této práce je představit Gruzii jako zemi migrace a projekty ZRS České republiky zaměřené na rozvoj migrační politiky. Je důležité popsat zde situaci gruzínských migrace v České republice, protože se Česká republika díky přílivu většího počtu žadatelů o mezinárodní ochranu a imigrantů z Gruzie vůbec začala angažovat v rámci zahraniční rozvojové spolupráce v Gruzii právě v oblasti migrace.

V této části práce se tedy zaměřím na situaci gruzínských migrantů a to ve všech kategoriích migrace.

4.3.1 ŽADATELÉ O MEZINÁRODNÍ OCHRANU

Dle dat Českého statistického úřadu³⁸ žádalo mezi lety 1993 až 2008 v České republice o mezinárodní ochranu 2 860 Gruzínců. Největší počet žadatelů o mezinárodní ochranu z Gruzie byl v roce 2001, kdy počet žádostí dosáhl 1 260.

V roce 2009 tvořili žadatelé o mezinárodní ochranu z Gruzie 3 % z celkového počtu žádostí a Gruzie se zařadila do prvních 10ti zemí původu žadatelů. Jednalo se o třicet tři žádosti o mezinárodní ochranu.

³⁸ Data pocházejí z Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR

4.3.2 GRUZÍNÍ S TRVALÝM A JINÝM TYPEM POBYTU V ČR

V České republice žilo (k 30. 4. 2011)³⁹ 349 Gruzínců s trvalým pobytem, z čehož 190 bylo mužů a žen bylo 159.

S jiným typem pobytu, než s trvalým, bylo v České republice registrováno ke stejnému datu 439 Gruzínů, z toho 256 bylo mužů a 183 žen

V roce 2003 žilo na území ČR 303 Gruzínů a 148 z nich mělo trvalý pobyt. V roce 2004 žilo na území 329 Gruzínů, z čehož 178 mělo trvalý pobyt. V roce 2005 se jednalo o počet 375 Gruzínů a trvalý pobyt jich mělo 192. V roce 2006 byl počet Gruzínů v ČR 455 a z nich mělo trvalý pobyt 244 osob. V roce 2007 se jednalo o 609 gruzínských občanů, z čehož 297 mělo povolení k trvalému pobytu. V roce 2008 to bylo 584 Gruzínců s povolením k trvalému pobytu z celkového počtu 734 osob. V roce 2009 žilo České republice 800 občanů Gruzie, z nichž mělo povolení k trvalému pobytu 342 a v roce 2010 se jednalo o 870 osob (trvalý pobyt mělo 343 Gruzínců).

V počtech Gruzínů žijících na území České republiky je patrný nárůst mezi lety 2003 až 2010. Tato skutečnost může být způsobena, dle mého názoru, snižujícím se počtem neregulérních migrantů z Gruzie díky informačním kampaním realizovaných v Gruzii na podporu informované migrace a prevenci proti migraci neregulérní.

4.3.3 NEREGULÉRNÍ MIGRANTI

V případě neregulérních migrantů z Gruzie na území České republiky se nejedná o typ neregulérní migrace spojený s nelegálním přechodem hranic, ale o porušení pobytového režimu. K porušování pobytového režimu většinou dochází po uplynutí doby, na kterou měl migrant v České republice vízum. Tzn. že migrant na našem území zůstane i po uplynutí doby platnosti víza, a tím se stává neregulérním migrantem.

Mezi lety 2007 až 2009 (podle dat Českého statistického úřadu⁴⁰) patřila Gruzie mezi 10 hlavních zdrojových zemí neregulérní migrace.

V uvedeném období bylo na území České republiky zadrženo 1 206 neregulérních migrantů. V roce 2009 se jednalo o 163, v roce 2008 o 94, v roce 2007 o 54 lidí. Mezi lety 2006 až 2003 nebyl v České republice zadržán žádný neregulérní gruzínský migrant. V roce 2002 bylo neregulérních migrantů z Gruzie. 895

³⁹ Data pocházejí z Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR

⁴⁰ Pramen: Policejní prezidium ČR

Považuji za důležité zdůraznit, že tato čísla neodpovídají realitě proto, že vykazují pouze počty zadržených neregulérních migrantů, taktéž nezachycují skutečné počty neregulérních migrantů žijících na území České republiky. Tento problém se statistikami se však netýká jen neregulérních migrantů z Gruzie, ale neregulérních migrantů všeobecně. Experti na neregulérní migraci uvádějí, že počet legálně pobývajících migrantů na území určitého státu je shodný s počtem neregulérně pobývajících migrantů na území stejného státu. Pokud bychom tedy odhadovali počet neregulérních migrantů na území ČR, byl by počet logicky mnohem vyšší a domnívám se, že by to více odpovídalo realitě.

4.3.4 SPRÁVNÍ VYHOŠTĚNÍ

Vyhoštění se týká další části imigrantů z Gruzie v České republice. Těmto lidem bylo vydáno rozhodnutí o správním vyhoštění⁴¹. Gruzie se v této kategorii v období mezi lety 2005 až 2009 opět řadí mezi 10 nejčastějších zdrojových zemí (mimo roky 2006).

V roce 2005 se jednalo o dvanáct vyhoštění, z čehož celkem dvanáct vyhoštění bylo realizováno. V roce 2007 devět Gruzínů obdrželo rozhodnutí o vyhoštění a všech devět bylo vyhoštěno. V roce 2008 se jednalo o počet devadesát čtyři rozhodnutí, z čehož se realizovala pouze čtyři vyhoštění. V roce 2009 byl počet vyhoštěných sto čtyřicet čtyři a realizovalo se jich pouze dvanáct.

Tato kapitola seznamuje čtenáře s migrační realitou v Gruzii. Věnuji se zde jak migraci v Gruzii, tak emigraci z Gruzie, protože to pro účel práce považuji za důležité. Gruzie je zemí zdrojovou zejména u pracovní migrace. Více jak milion obyvatel (což tvoří okolo 25 % celkové populace Gruzie), pracuje a žije za hranicemi svého státu. Hlavní motivací k odchodu ze země je ekonomická situace v Gruzii, které se více věnuji v kapitole třetí. S pracovní migrací úzce souvisí remitence, které pracovníci zasílají svým rodinám. Více jak 9 % obyvatel Gruzii jsou příjemci remitencí. Zajímavé je, že remitence v Gruzii nesnižují chudobu a rozdíl v příjmech. Tento fakt je způsoben především dostupností bankovních institucí a náklady spojenými s transferem financí.

Je jasné, že Gruzie započala s vývojem migrační politiky později, takže je migrační politika Gruzie v plenkách. Stát prozatím nemá její koncepci, avšak na poli mezinárodní spolupráce se řízení migrace v Gruzii stalo prioritní oblastí.

⁴¹ Pramen: Policejní prezidium ČR

Jak jsem již zmiňovala, Gruzie je zemí zdrojovou nejen v případě pracovní migrace, ale i v případě neregulární migrace. Neregulární migrace z Gruzie většinou směřuje do západní Evropy. Gruzie je však v tomto případě i zemí tranzitní, když se přes její území pokoušejí neregulární migranti dostat do Evropy. V Gruzii dodnes žije velký počet vnitřně přesídlených osob z Jižní Osetie a Abcházie, kteří se tam dostali v důsledku válečných konfliktů na počátku 90. let i v důsledku války s Ruskem v roce 2008. Právě vysokým počtem IDP's se Gruzie řadí do zemí se specifickou migrační realitou. IDP's bývají často nejzranitelnější skupinou obyvatel a v tomto případě mohou tvořit i největší skupinu potencionálních migrantů.

Je však otázka, kam Gruzie bude dále směřovat. Vývoj v posledních letech ukazuje, že se Gruzie silně orientuje na Západ, čemuž nasvědčuje i spolupráce na poli migrace s Evropskou unií. Myslím si, že je otázkou času, kdy Gruzie opravdu bude řídit migrační toky nejen ze svého území, ale i na svém území. Mnoho mezinárodních organizací, které realizují rozvojové projekty v Gruzii, se zaměřuje právě na migraci a podporu migračního managementu. Téma migrace v Gruzii by nemělo být opomíjeno a je velmi aktuální i pro Českou republiku, která realizovala mnoho projektů zaměřených na migraci v Gruzii.

5 PROJEKTY ČESKÉ ZAHRANIČNÍ ROZVOJOVÉ SPOLUPRÁCE ZAMĚŘENÉ NA ROZVOJ MIGRAČNÍ POLITIKY

Tato kapitola se věnuje zahraniční rozvojové spolupráci České republiky v Gruzii zaměřené na rozvoj migrační politiky. V kapitole se čtenář seznámí s koncepcí zahraniční rozvojové spolupráce ČR a s transformační politikou. Na tuto část navazuje stručná historie zahraniční rozvojové spolupráce České republiky v Gruzii a její financování. Další část kapitoly se věnuje projektům, které byly realizovány v rámci české zahraniční rozvojové spolupráce v Gruzii na poli migrace.

Je důležité zmínit se, že v oblasti migrace v Gruzii nerealizuje projekty pouze Česká republika, ale i mnohé mezinárodní organizace. Za nejdůležitější organizace považují UNHCR, která se věnuje podpoře uprchlíků v Gruzii a IOM.

Mnoho projektů realizovaných v Gruzii českými nevládními organizacemi není financováno ze zdrojů české zahraniční rozvojové spolupráce. Takové projekty připravuje např. Člověk v tísni, proto nejsou předmětem mé práce, i přestože se věnují migraci.

5.3 ZAHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE V OBLASTI MIGRACE V GRUZII

Po „Revoluci růží“ začala být nově zvolená gruzínská vláda aktivní ve spolupráci s mezinárodními organizacemi, převážně s Evropskou unií a západními státy. V červnu roku 2005 přijal gruzínský parlament zákon o zrušení vízové povinnosti pro občany Evropské unie a ostatních západních zemí. Jakou součástí EU politiky sousedního partnerství byl připraven Akční plán pro Gruzii, který obsahuje vízovou a návratovou politiku. Speciální mise EU (EUJUST THEMIS), zodpovědná za reformy soudního systému, operovala jeden rok (od června 2004) v Gruzii. Od roku 2005 pracovali experti EU na kontrolu hranic v Gruzii na podpoře procesu monitorování rusko-gruzínských hranic. EU připravila školení pro pracovníky hraniční kontroly a policie.

Gruzie je členem mezinárodní organizace IOM a ILO. Hlavními partnerskými mezinárodními organizacemi Gruzie pro oblast migrace a rozvojové spolupráce jsou: Save the Children, UNHCR, UNICEF, UNDP, UNIFEM, Danish Refugee Council, World Vision, Oxfam, WFP, The Norwegian Refugee Council, IRD, The International Rescue Team, Cooperative for Assistance and Relief Everywhere (Ministry of Internally Displaced Persons from the Occupied Territories, Accommodation and Refugees of Georgia, 2011). Dále spolupracuje se západními zeměmi v oblasti návratu neregulérních migrantů.

Gruzie podepsala návratovou směrnicí s Itálií, Ukrajinou a Německem.

Vzhledem ke špatným vztahům s Ruskem je spolupráce obou států na poli migrace mizivá. Rusko zavedlo vízové povinnosti pro Gruzíny (Jaroszewicz, 2007), což jim znesnadňuje práci v Rusku. V roce 2004 Gruzie zavedla zjednodušenou vízovou povinnosti pro ruské občany, což jim umožnilo obdržet víza na hraničním přechodu.

5.4 ZAHRANIČNÍ ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE ČESKÉ REPUBLIKY

Česká republika obnovila program rozvojové spolupráce v roce 1995, kdy vstoupila do OECD a zahájila tím proces přechodu od příjemce k poskytovateli. Východiskem se staly Zásady pro poskytování zahraniční pomoci⁴², které byly v březnu roku 1995 schváleny vládou ČR.

Česká republika poskytuje rozvojovou spolupráci na základě solidarity s chudými zeměmi a touto cestou přispívá k řešení globálních problémů na základě svých specifických zkušeností a v souladu se svými zájmy. Zahraniční rozvojová spolupráce je součástí zahraniční politiky a přispívá k naplňování jejích cílů.

„Rámcovým, strategickým cílem české rozvojové politiky je odstraňování chudoby a podpora bezpečnosti a prosperity prostřednictvím efektivního partnerství, které umožní chudým a málo rozvinutým zemím realizovat jejich rozvojové cíle. Česká republika si uvědomuje, že samotná rozvojová pomoc není dostačující - klíčový stimul představují demokratické formy vládnutí, udržitelný ekonomický růst, zapojování rozvojových zemí do mezinárodního obchodu, sociální rozvoj a péče o životní prostředí. Prostřednictvím rozvojové spolupráce ČR pomáhá k odstraňování chudoby v méně vyspělých částech světa cestou udržitelného socioekonomického rozvoje. Zároveň přispívá k zajištění bezpečnosti a stability na globální úrovni i k předcházení konfliktů na regionální a lokální úrovni (včetně omezení nežádoucí migrace a bezpečnosti v oblasti životního prostředí), podpoře demokracie, dodržování lidských práv a základních svobod a posilování právního státu. Rozvojová spolupráce přispívá k rozvoji politických, ekonomických, obchodních, environmentálních, kulturních a vědeckých vztahů s partnerskými zeměmi“ (Vláda ČR, 2010, str. 6).

Mezi základní principy české zahraniční spolupráce vycházející z Evropského konsensu o rozvoji (2005), Pařížské deklarace o efektivnosti pomoci (2005) a Akční agendy z Akkry

⁴² Usnesení vlády ČR č. 153 z 15. března 1995

(2008), se řadí následující: **vlastnictví** rozvojového procesu samotnými rozvojovými zeměmi, **partnerství** s přijímajícími zeměmi, **posilování systémů** partnerských zemí a **zvyšování kapacit** jejich rozvojových aktérů, vzájemná **odpovědnost**. Česká republika jako dárce i partnerská země má odpovědnost za výsledky i účinky rozvojových programů vůči svým občanům a vůči sobě navzájem. Dalším principem je **koordinace** rozvojové politiky a harmonizace rozvojové aktivity teritoriálně i sektorově, **transparentnost a otevřenost veřejné diskuse**, která zahrnuje nestátní neziskové organizace, podnikatelskou sféru, akademickou obec a další složky občanské společnosti (Vláda ČR, 2010).

Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce České republiky na období 2010 - 2017 (Usnesení Vlády, č. 366/2010, ze dne 24. května 2010) byla připravována od září 2009 a nahrazuje dokument z roku 2002⁴³. Tento dokument bere v úvahu změny zahraničně politického a ekonomického kontextu, nové závazky České republiky v rámci Evropské unie i dalších multilaterálních fórech a obecné trendy v oblasti rozvojové politiky. Aktualizuje základní cíle i zásady české rozvojové spolupráce a stanovuje nové teritoriální a sektorové priority v rámci dvoustranné rozvojové spolupráce.

Pro následující období jsou země české rozvojové spolupráce rozděleny do dvou skupin na projektové a programové země. Programové země představují nejvyšší kategorii partnerských zemí (prioritní země s programem spolupráce). Projektové země obsahují žádoucí a potřebné aktivity České republiky ve střednědobém horizontu. Mezi programové země patří: Afghánistán, Bosna a Hercegovina, Etiopie, Moldavsko a Mongolsko. Do projektových zemí byly zařazeny: Gruzie, Kambodža, Kosovo, Palestinské autonomní území a Srbsko. Dosavadní prioritní země jsou: Angola, Jemen, Vietnam a Zambie (Vláda ČR, 2010).

Sektorové priority vycházejí z komparativních výhod České republiky včetně zkušeností s procesem politické, ekonomické a společenské transformace. Mezi prioritní sektory se řadí životní prostředí, zemědělství, sociální a ekonomický rozvoj a podpora demokracie, lidských práv a společenské transformace (Vláda ČR, 2010).

Vedle sektorových priorit se ČR snaží přispět k pozitivnímu vývoji v partnerských zemích prostřednictvím průřezových principů, do kterých se řadí následující: řádná (demokratická) správa věcí veřejných, šetrnost k životnímu prostředí a klimatu a dodržování základních

⁴³ Koncepce zahraniční rozvojové pomoci České republiky na období let 2002 až 2007 byla přijata Usnesením Vlády ČR č. 91/2002 ze dne 23. ledna 2002

lidských, ekonomických, společenských a pracovních práv příjemců projektů včetně rovnosti mužů a žen (Vláda ČR, 2010).

Pro kompletní představu koncepce české zahraniční rozvojové spolupráce se budu v následující části věnovat vynaloženým finančním prostředkům na dvoustrannou i na mnohostrannou rozvojovou spolupráci a dále se zaměřím na teritoriální rozdělení vynaložených prostředků.

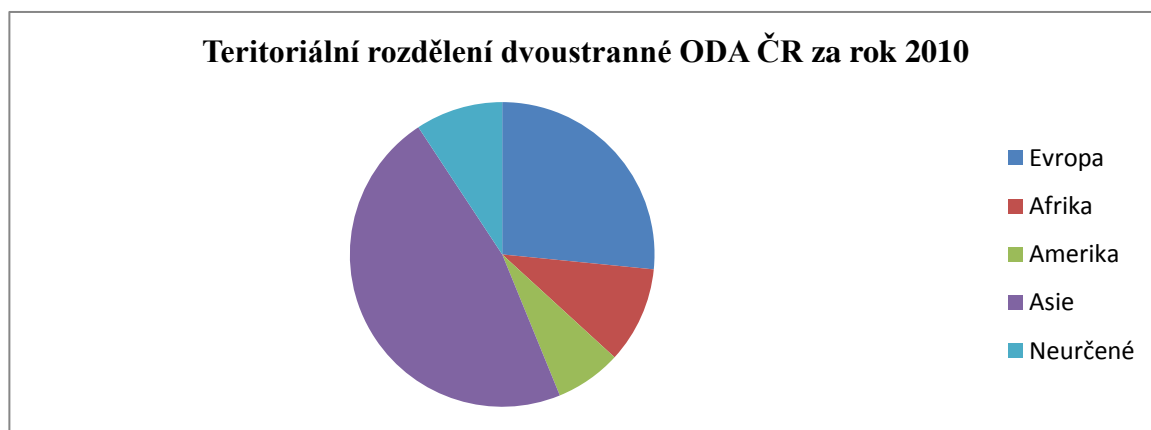
Tabulka č. 2 Objem finančních prostředků vynaložených Českou republikou na oficiální rozvojovou spolupráci

Rok	ODA (v mil. Kč)	HND (v mil. Kč)	ODA/HND (v%)
2003	2 556,0	2 556 000	0,10
2004	2 780,1	2 780 100	0,10
2005	3 235,96	2 839 100	0,11
2006	3 636,89	3 027 400	0,12
2007	3 632,82	3 311 579	0,11
2008	4 245,26	3 418 250	0,12
2009	4 077,43	3 411 076	0,12
2010	4 341,78	3 429 000	0,13

Zdroj: Odbor rozvojové spolupráce a humanitární pomoci Ministerstva zahraničních věcí ČR a Velvyslanectví České republiky v Tbilisi 2003 - 2010

Z tabulky vyplývá, že Česká republika poskytuje v průměru 0,12% HDP na ODA. ODA se dále rozděluje na spolupráci mnohostrannou a dvoustrannou. Na dvoustrannou rozvojovou spolupráci poskytla ČR v roce 2010 finanční částku 1,51 miliardy Kč a na mnohostrannou rozvojovou 2,83 miliardy Kč. Objem finančních prostředků na mnohostrannou rozvojovou pomoc je vyšší z důvodu mandatorního charakteru, a také ovlivněn rostoucím objemem finančních prostředků do fondu EU, který je zároveň nejvýznamnější součástí mnohostranné rozvojové pomoci České republiky.

Graf č. 6 Teritoriální rozdělení dvoustranné ODA ČR za rok 2010

Zdroj: Česká republika pomáhá. Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky za rok 2010 (MZV, 2010c)

Pokud se zaměříme na směřování finančních prostředků z pohledu teritoriálního rozdělení v roce 2010, je patrné, že nejvíce financovaným regionem byla Asie. Tento fakt je dán skutečností, že do regionu Asie patří Afganistán, Gruzie a Moldavsko. Tyto země se řadily mezi největší příjemce rozvojové pomoci za rok 2010.

Tato část kapitoly představila koncepci zahraniční rozvojové spolupráce České republiky včetně finančních prostředků na ní vynaložených. ZRS České republiky v Gruzii není poskytována jen na základě Koncepce ZRS. Gruzie se stala cílovou zemí transformační politiky ČR.

5.4.1 TRANSFORMAČNÍ POLITIKA

Mezi další nástroje rozvojové spolupráce se v České republice novodobě řadí i transformační politika.

Transformační politika „je politikou podpory lidských práv a demokracie, která využívá specifické zkušenosti České republiky s procesem společenské transformace, budováním demokracie, jakož i nenásilným odporem proti totalitnímu režimu, který zahájení demokratizace předcházela. Tuto zkušenost Česká republika spolu s dalšími zeměmi střední a východní Evropy učinila v 80. a 90. letech minulého století“ (MZV, 2010a, str. 1).

Koncepce transformační spolupráce vstoupila v platnost dne 31. března 2005 a dne 15. července 2010 byla kolegiem ministerstva zahraničních věcí ČR schválena nová koncepce transformační politiky. Definuje úkoly a roli transformační politiky v kontextu české zahraniční politiky, poskytuje vodítka a pravidla k jejímu naplňování.

Koncepce definuje cíle transformační politiky, kterými je „*podpora demokracie ve světě, rozvoj a stabilizace politických systémů založených na demokratických principech a respektu k lidským právům*“ (MZV, 2010a, str. 3).

Priority transformační politiky se dělí do dvou oblastí - na teritoriální a tematickou. Teritoriální priority jsou ovlivněny kulturní, geografickou a historickou blízkostí k České republice. Jedná se především o partnery z východní Evropy a západního Balkánu. Výběr teritoriálních priorit odráží průřezové priority a akcenty zahraniční politiky ČR. Tematické priority jsou současně i okruhy programu transformační spolupráce. Odrážejí možnosti a schopnost České republiky jako dárce, s jejími specifickými zájmy a komparativními výhodami. Mezi tematické priority patří: občanská společnost, obránci lidských práv, média a přístup k informacím, právní stát a řádná, demokratická správa, volební procesy a rovnost a nediskriminace (MZV, 2010a, str. 4, 5).

PROGRAM TRANSFORMAČNÍ SPOLUPRÁCE

Jak bylo zmíněno výše, program transformační spolupráce (dále jen program TRANS) je součástí transformační politiky. Program TRANS je od 1. srpna 2007 v gesci Odboru lidských práv a transformační politiky (LPTP) a je financován z rozpočtu Ministerstva zahraničních věcí v rámci výdajů na zahraniční rozvojovou spolupráci.

Program TRANS dělí své priority (MZV, 2010b) podobně jako transformační politika do dvou skupin. Jsou jimi priority teritoriální a tematické. Program TRANS se v teritoriálních prioritách zaměřuje na vybrané země procházející procesem transformace a na země s nedemokratickými režimy, ve kterých je ve společnosti patrné úsilí o demokratizaci poměrů a zlepšení situace v oblasti lidských práv. Země přednostního zájmu jsou v souladu s prioritami zahraniční politiky České republiky. Řadí se do nich země Východního partnerství (Bělorusko, Gruzie, Moldavsko a Ukrajina), země západního Balkánu (Bosna a Hercegovina, Srbsko, Kosovo) a Irák. Mezi další prioritní země patří Myanmar a Kuba. Mezi tematické priority se řadí následující okruhy: podpora rozvoje občanské společnosti, spolupráce s místními správami, média, mládež a vzdělávání a obránci lidských práv.

Podstatou programu TRANS je podpora neinvestičních (tzv. soft) projektů, které spočívají ve sdílení a přenášení zkušeností českých realizátorů. Dle MZV (2010b) je hlavními používanými metodami předávání informací, zkušeností a příkladů dobré praxe, organizace školení, seminářů, tréninků, stáží nebo sekendmentů⁴⁴ českých expertů v cílových zemích,

⁴⁴ Národní detašování experti

pořádání studijních cest a stáží v České republice pro zahraniční účastníky. Další metodou je poskytování mikrograntů zejména malým a začínajícím nevládním neziskovým organizacím (tzv. grassroots). V případě obránců lidských práv a nezávislých médií je možnost přímé finanční či materiální podpory. V každém rozpočtovém roce je možné takto rozdělit jen 10% prostředků.

5.5 ZAHRANIČNÍ ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE ČR V GRUZII

Z výše uvedených faktů vyplývá, že Gruzie je teritoriální prioritou transformační politiky České republiky a následně programu TRANS. V roce 2010 byla Gruzie zařazena do projektových zemí v rámci zahraniční spolupráce České republiky. Díky oběma zmíněným skutečnostem počet realizovaných projektů v Gruzii velmi narůstá.

Gruzie je v posledních letech jednou z nejdůležitějších zemí v oblasti české zahraniční rozvojové spolupráce. Česká republika započala s realizací projektů zahraniční rozvojové spolupráce v roce 2003 v gesci Ministerstva vnitra (IOM, 2009). Tato aktivita byla motivována migračními toky gruzínských občanů přes a na území České republiky v letech 2000-2001. Rozvojové projekty se od počátku zaměřovaly na zvyšování kapacit relevantních struktur migračního managementu v různých oblastech. Jednalo se především o kompetence migračních organizačních struktur, pohraniční stráž, boj s neregulární migrací, dále o migrační legislativu a kontrolu falešných nebo pozměněných dokladů.

Oblast migrace a migračního managementu však není jediná, kde Česká republika působí. V roce 2007 začala česká ZRS financovat projekt realizovaný o.p.s. Člověk v tísní v oblasti zemědělství a s postupem času se působnost české ZRS rozšiřovala do dalších oblastí. V současné době je naše ZRS v Gruzii velmi pestrá.

Česká ZRS realizuje v současnosti projekty spadající do sektoru školství, zdravotnictví, rozvoje venkovských oblastí a podpory zemědělství, podpory drobného podnikání a komunit, životního prostředí, energetiky, vody a sanitace. ČR v Gruzii realizuje i projekty, které spadají pod program TRANS a demokratizaci. Mezi nedílnou součástí české ZRS v Gruzii se řadí i příspěvky mezinárodním organizacím, kde je hlavní organizace IOM. Aby byl přehled působení české ZRS v Gruzii úplný, je třeba zmínit realizaci malých lokálních projektů v gesci zastupitelského úřadu České republiky v Tbilisi.

V roce 2003 začala ČR financovat první projekt rozvojové spolupráce v Gruzii s rozpočtem 4 000 tis. Kč (MZV, 2003) Název projektu byl Reintegrace odmítnutých žadatelů

o azyl a ilegálních migrantů vracejících se dobrovolně do Gruzie/Tbilisi, jejímž realizátorem byla IOM Praha. Tento projekt byl realizován v období mezi lety 2003 - 2005.

V roce 2005 se ke zvýše zmíněnému projektu přidaly další dva z oblasti migrace: Prevence nelegální migrace obyvatel z Gruzie do ČR, podpora infrastruktury a rozvoje, jejímž realizátorem byl Člověk v tísni o. p. s. a Stabilizace situace obyvatel Gruzie, jehož realizátorem byla Česká katolická charita. Celkový rozpočet obou projektů byl 2 280 tis. Kč (MZV, 2005) a oba byly realizovány v období 2005 – 2007.

V roce 2006 byl objem finančních prostředků na dvoustranou ZRS v Gruzii 6 274 tis. Kč = 1,7% z celkového objemu 368 524 tis. Kč na dvoustranou ZRS (MZV, 2006). Gruzie se v roce 2006 zařadila na 18. místo z pohledu objemu finančních prostředků na ZRS současně s Černou Horou a Ugandou. Pokračovaly projekty České katolické charity a IOM Praha.

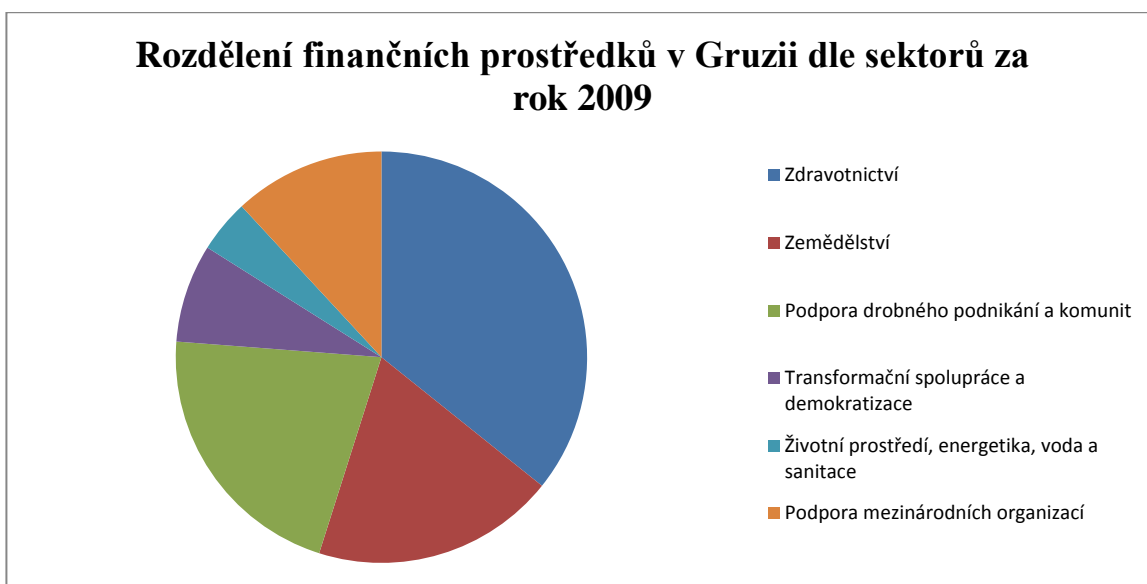
V roce 2007 začal již zmíněný projekt Člověka v tísni o. p. s. v oblasti zemědělství. Výše finančních prostředků na tento projekt dosahovala 759 tis. Kč. Současně pokračovaly projekty z předešlých období.

V roce 2008 došlo k nárůstu počtu projektů a finančních prostředků z důvodu válečného konfliktu v Gruzii v srpnu zmíněného roku. K plánovaným finančním prostředkům přibyly mimořádné prostředky na rekonstrukční a rozvojovou pomoc Gruzii. V roce 2008 se jednalo o celkovou vynaloženou částku v hodnotě 33,5 mil. Kč (MZV, 2008a). Z čehož 9 mil. Kč bylo poskytnuto jako příspěvek mezinárodním organizacím IOM (4 mil. Kč) a ITF⁴⁵(5 mil. Kč). Na okamžitou humanitární pomoc, která byla poskytnuta formou příspěvku UNHCR, šla částka 3 mil. Kč a dodávka zdravotnického materiálu v hodnotě 2 mil. Kč. Mezi české nevládní organizace bylo rozděleno 9,7 mil. Kč. Hlavními realizátory byly o. s. ADRA, Člověk v tísni o. p. s., Charita ČR a OPU. Cílovou skupinou pro tuto pomoc se staly především vnitřně přesídlené osoby, jejichž počet narostl v důsledku zmíněného srpnového konfliktu. Z tohoto důvodu se Gruzie zařadila na 9. místo z deseti zemí, které jsou největšími příjemci české pomoci.

V letech 2009, 2010 pokračoval trend nárůstu objemu finančních prostředků do Gruzie. Rozdělení těchto prostředků se věnuje následující graf.

⁴⁵ International Trust Fund

Graf č. 7 Rozdělení finančních prostředků v Gruzii dle sektorů za rok 2009

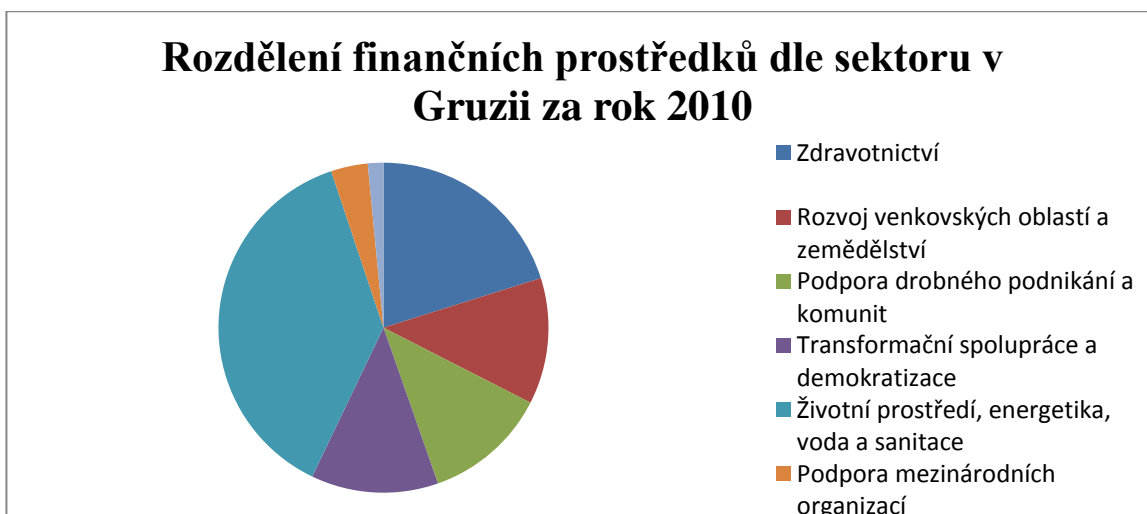

Zdroj: Velvyslanectví České republiky v Tbilisi. 2009. *Česká rozvojová pomoc v Gruzii v roce 2009*

V roce 2009 celkový objem finančních prostředků na českou ZRS v Gruzii činil 75,7 mil. Kč, z čehož 66,7 mil. Kč (MZV, 2011) šlo na projekty realizované českými subjekty a zbývající část byla rozdělena mezinárodními organizacím IOM a ITF.

Do sektoru zdravotnictví bylo investováno 27,05 mil. Kč, do podpory drobného podnikání bylo poskytnuto 16,13 mil. Kč a 14,49 mil. Kč šlo do zemědělských projektů. V oblasti transformační spolupráce byly realizovány projekty v hodnotě 5,85 mil. Kč a na projekty v oblasti životního prostředí bylo poskytnuto 3,14 mil. Kč.

Graf č. 8 Rozdělení finančních prostředků dvoustranné ZRS dle sektoru v Gruzii za rok 2010

Zdroj: MZV. 2010. *Česká rozvojová pomoc v Gruzii 2010*

V roce 2010 se jednalo o částku 60,9 mil. Kč, z čehož 2,2 mil. Kč byly přiděleny mezinárodní organizaci IOM. Ze zbývajících částky šlo 23 mil. Kč do sektoru životního prostředí, energetiky, vody a sanitace. Dalších 12,8 mil. Kč zaměřilo do sektoru zdravotnictví a 7,56 mil. Kč do oblasti transformační spolupráce a demokratizace. Pro rozvoj venkovských oblastí a podpory podnikání bylo poskytnuto 7,54 mil. Kč, 7,4 mil. Kč šlo na projekty v oblasti podpory drobného podnikání a komunit a 0,93 mil. Kč bylo poskytnuto v rámci malých lokálních projektů zastupitelským úřadem ČR v Tbilisi.

Mezi hlavní realizátory rozvojových projektů financovaných z české ODA v Gruzii se řadí Člověk v tísni o.p.s., Charita Česká republika, Transparency International, Agora Central Europe, IOM Praha, OPU, České centrum fundraisingu atd.

Na počátku rozvojové spolupráce v Gruzii byl projekt zaměřen na migraci a budování migračního managementu. V tomto období směřovaly finanční prostředky v rámci ZRS převážně na projekty spojené s migrací. Můžeme říci, že oblast migrace byla prioritní do roku 2007. Od tohoto roku se podoba rozvojové spolupráce ČR v Gruzii začala strukturálně měnit a současně s touto tendencí narůstaly vynaložené finanční prostředky. Téma migrace a budování migračního managementu v Gruzii bylo vystředáno tématy spojenými s celkovým rozvojem oblasti a to díky faktu, že Gruzie je zemí projektovou a současně cílovou zemí programu TRANS. Proto začaly projekty zaměřené na migraci a budování migračního managementu tvořit jen nepatrnou část finančních prostředků vynaložených v Gruzii. Ta se v uplynulých třech letech stala hlavním příjemcem pomoci ze strany České republiky a množství realizovaných projektů o tom vypovídá. Mezi nejvíce financované sektory v roce 2009 a 2010 se řadí zdravotnictví a životní prostředí. Předmětem této práce však není kompletní analýza české ZRS v Gruzii a realizovaných projektů. Čtenář se však může s touto tematikou seznámit blíže v přehledu realizovaných projektů, který nalezne v příloze č. 2.

Cílem této části práce bylo nastínit vývoj působení české ZRS v Gruzii a její současnou situaci, přiblížit sektorové zaměření české ZRS a vynaložené finanční prostředky.

5.5.1 POJEKTY ZAMĚŘENÉ NA ROZVOJ MIGRAČNÍ POLITIKY

Sektor rozvoje migrační politiky není samostatnou součástí české zahraniční rozvojové spolupráce. Projekty zaměřené na migraci a rozvoj migrační politiky v Gruzii spadají převážně pod sektor transformační spolupráce a demokratizace a sektor podpora drobného podnikání a komunit. Projekty realizované v roce 2008 byly financovány v rámci rekonstrukční a rozvojové spolupráce v Gruzii.

Tabulka č. 3 Procentuální vyjádření celkové bilaterální ZRS v Gruzii a finančních prostředků vynaložených na projekty zaměřené na migraci a migrační politiku

Rok	Celková bilaterální ZRS v Gruzii (v mil. Kč)	Prostředky na migraci (v mil. Kč)	Procentuální vyjádření celková ZRS/migrace
2003	4,00	4,00	100%
2004	0,00	0	0%
2005	2,28	2,28	100%
2006	6,27	6,27	100%
2007	8,16	7,41	90,80%
2008	9,75	5,91	60,61%
2009	66,70	4,80	0,72%
2010	57,77	3,16	5,47%
Celkem	154,93	33,83	21,84%

Zdroj: MZV ČR a Velvyslanectví České republiky v Tbilisi 2003-2010

Pokud se zaměříme na finanční prostředky, které plynuly z České republiky do oblastí migrace a migrační politiky, jedná se mezi lety 2003 až 2010 o částku 33,83 mil. Kč z celkového rozpočtu na bilaterální ZRS 154,93 mil. Kč. Přestože šlo téma migrace a migrační politiky v posledních letech do pozadí, má v Gruzii nezanedbatelné postavení a tradici. Celkově prostředky na tuto oblast tvoří 21,84%. K vynaloženým finančním prostředkům do oblastí migrace a migrační politiky je třeba zahrnout každoroční příspěvky mezinárodní organizaci IOM, které se pohybovaly v tomto časovém období v rozmezí od 2 mil. Kč po částku 4 mil. Kč a dále příspěvek UNHCR v roce 2008.

Přestože migrace netvoří samostatný sektor, byl právě projekt zaměřen na migraci v Gruzii pro českou ZRS projektem pilotním. Na tuto aktivitu navazovaly další projekty a působnost české ZRS se rozšířila do velmi pestrého sektorového pole.

Tato část práce poskytuje přehled projektů zaměřených na migraci a rozvoj migrační politiky. Přehled je doplněn informacemi z polostrukturovaných rozhovorů, které jsem realizovala se zástupci českých nevládních organizací, kteří vedli, či stále vedou projekty v Gruzii.

Pokud bychom se zaměřili na důvody emigrace z Gruzie, mezi které se bezesporu řadí vysoká nezaměstnanost a s tím související špatný stav trhu práce, nízká životní úroveň a vysoká míra chudoby v zemi a bezpečnostní situace v zemi, mohli bychom do oblastí migrace zařadit všechny projekty, které byly realizované v rámci české ZRS v Gruzii. Každý projekt ZRS by měl vést ke zlepšení stávající situace v dané oblasti a tím snížit tzv. „push faktory“, kterým jsem se věnovala v první kapitole této práce.

Pro účely této práce jsem zvolila projekty třech hlavních realizátorů, mezi které patří IOM Praha, OPU a ČvT. IOM Praha by se dal označit za „specialistu“ na projekty v oblasti migrace a migrační politiky. OPU je organizace, která dlouhodobě působí v České republice na poli migrace a sociálně - právního poradenství migrantům a ČvT představuje jednu z největších NGO v České republice, která působí v oblasti rozvojové spolupráce.

Dle mého názoru níže zmíněné projekty souvisí s rozvojem migrační politiky, což v případě projektů zaměřených na podporu migračního managementu z jejich názvu přímo vyplývá, či projekty zaměřené na stabilizaci IDP's určitých oblastí. Tato část práce poskytuje souhrnný přehled projektů realizovaných v Gruzii v období mezi lety 2003 až 2010.

5.5.2 PROJEKTY REALIZOVANÉ IOM PRAHA

V roce 2003 započala IOM Praha ve spolupráci s IOM Tbilisi s realizací projektu reintegrační asistence pro navrátilce z České republiky. Postupně začaly obě mise dávat větší důraz na systémovou podporu reintegračních mechanismů pro navrátilce, populaci ohroženou migrací a vnitřně vysídlené osoby. V rámci projektů České republiky byla založena dvě pracovní poradenská centra a zprostředkovatelská centra JCRC⁴⁶ při gruzínském ministerstvu školství a jeho odborně vzdělávacích centrech ve Tbilisi a Batumi. Centra poskytla své služby v roce 2007 a 2008 dvěma tisícům klientů (IOM, 2009, str. 12). Tato přímá pomoc vedla k umístění téměř čtvrtiny klientů na gruzínském trhu práce díky databázi volných pracovních míst. Pro podporu fungování systému vytvořil IOM Praha IT databázi po vzoru českého portálu MPSV⁴⁷. IOM realizovala několik výzkumů na trhu práce, díky kterým byla databáze zaplněna, publikovala několik metodologických příruček po vzoru České republiky pro nezaměstnané a manažery lidských zdrojů v oblasti poradenství a zprostředkování práce.

V oblasti migračního managementu proběhlo v České republice od roku 2006 celkem pět školení pro dvacet tři odborníky a dvě školení v Gruzii pro asi třicet expertů (IOM, 2009, str. 12). Školení byla zaměřena na organizační struktury migračního managementu, kontrolu dokladů, sběr, sdílení a analýzu migračních dat a další témata.

V období 2003-2009 bylo vyčleněno přibližně 800 tisíc eur (IOM, 2009, str. 12) na oblast podpory gruzínské vládě v migračním managementu a na rozvojové projekty zaměřené na reintegraci navrátilců, ohrožených skupin a vnitřně vysídlených osob a trh práce.

Podrobný popis projektových aktivit viz příloha č. 3: Projekty realizované IOM Praha.

⁴⁶ Job Counselling and Referral Center

⁴⁷ Ministerstvo práce a sociálních věcí

IOM Praha své projekty řadí do několika kategorií. V této práci budu toto řazení dodržovat, protože je považuji za přehledné a logicky uspořádané.

Projekty, které jsou realizované v Gruzii, se řadí do následujících kategorií: migrace a rozvoj, budování kapacit v migračním managementu, dobrovolné návraty a reintegrace.

První kategorie je migrace a rozvoj, ve které se aktivity IOM Praha rozdělují na dvě hlavní témata (IOM,2011a), migrace a ekonomický/komunitní rozvoj a budování kapacit prostřednictvím kvalifikovaných lidských zdrojů a expertů.

Migrace a ekonomický/komunitní rozvoj se zaměřují na tři oblasti, kterými jsou diaspora v zahraničí, rozvoj ekonomických příležitostí a vylepšení sociálních služeb, komunitní infrastruktury a usnadnění transferu remitencí.

Budování kapacit vlád a dalších zainteresovaných v zemích původu vede k větší komunikaci a spolupráci s diasporami v zahraničí, které mohou přispět k rozvoji v zemi původu. A budování kapacit k více rozvojově orientovaným migračním politikám. Budování kapacit probíhá zejména formou podpory vlád a dalších aktérů v zemích původu ke strategicky zaměřeným rozvojovým plánům do oblastí, které trpí vysokou migrační dynamikou. Do této kategorie patří projekty zaměřené na rozvoj ekonomických příležitostí, vylepšení sociálních služeb a komunitní infrastruktury ve vybraných geografických oblastech s vysokou emigrací nebo s vysokým počtem návratů migrantů. Další formou budování kapacit je usnadnění transferu remitencí a podpora jejich rozvojového potenciálu. V této oblasti se IOM zaměřuje na sběr dat, politický dialog, šíření zkušeností a pilotní projektové aktivity.

V dalším tematickém celku budování kapacit prostřednictvím kvalifikovaných lidských zdrojů a expertů se IOM věnuje návratům a opětovnému socioekonomickému začlenění kvalifikovaných migrantů, které může přispět ekonomice rozvojových zemí, zemím procházejícím transformací či zemím, které prošly konfliktem. Návraty a reintegrace kvalifikovaných pracovníků a obdobné aktivity pomáhají ekonomickému a sociálnímu rozvoji v zemích původu a podporují další návraty kvalifikovaných migrantů (IOM, 2011a).

V rámci oblasti migrace a rozvoj IOM Praha realizovala v Gruzii od roku 2003 do roku 2009 čtyři projekty. Hlavními tématy projektů je reintegrace navrátilců na trh práce v Gruzii a podpora reintegračních mechanismů a budování kapacit gruzínské státní správy.

V roce 2003 až 2005 byl realizován IOM Praha pilotní projekt s názvem: Reintegrace odmítnutých žadatelů o azyl a ilegálních migrantů vracejících se dobrovolně do Gruzie – prevence opětovné nelegální migrace a stabilizace potencionálních migrantů, jehož cílem bylo přispět k udržitelné reintegraci migrantů vracejících se z České republiky do Gruzie. Projekt

byl zaměřen i na prevenci nelegální migrace z Gruzie do ČR a současně na zvýšení migrace informované.

V roce 2006 byl realizován projekt: Podpora reintegračních mechanismů v Gruzii a prevence nelegální migrace z Gruzie. Tento projekt byl zaměřen na asistenci při reintegraci migrantů vracejících se do země původu. Asistence navrátilcům fungovala současně jako prevence opakované nelegální migrace z Gruzie do České republiky a dále vedla k posílení stabilizace obyvatelstva.

V roce 2007 IOM založila pracovní poradenské a zprostředkovatelské centrum (JCRC) v Tbilisi v rámci projektu s názvem: Založení pracovní poradenského a zprostředkovatelského centra ve Tbilisi. Hlavním cílem projektu bylo zlepšit reintegraci na trhu práce a omezit tak tlak na nucenou pracovní migraci. V následujícím roce se IOM Praha věnovala podpoře systému reintegrace na trh práce a to v projektu: Podpora systému reintegrace na trh práce pro obyvatelstvo ohrožené migrací v Gruzii. Tento projekt pokračoval v roce 2009 pod stejným názvem, obohacen o oblast budování kapacit gruzínské státní správy. Cílem projektu bylo pokračovat v systematickém rozvoji efektivního pracovního poradenství a zprostředkování pro potřeby gruzínských migrantů vracejících se dobrovolně do své země původu, další cílovou skupinou poradenství byli pro IDP's a potencionální migranti.

Druhou kategorií, ve které IOM Praha realizuje rozvojové projekty v Gruzii, je budování kapacit v migračním managementu (IOM, 2011b). Projekty z této kategorie se orientují na podporu a posílení managementu migrace v zemích původu. Jedná se především o aktivity zaměřené na rozvoj migračních organizačních struktur, ochranu státních hranic, inspekci dokladů, boj s neregulární migrací, sběr a analýza migračních dat, návratovou politiku občanů třetích zemí a vzdělávání pohraniční služby. Cílem zmíněných aktivit je rozvoj migračního managementu v cílových zemích takovým způsobem, aby byla usnadněna legální migrace, využití pracovní cirkulární migrace, fungování udržitelných návratů a současně rozvíjení rozvojových aspektů migrace pro cílové země spolupráce. IOM Praha realizuje projekty budování kapacit migračního managementu dále v Arménii, Ázerbájdžánu, Bosně a Hercegovině, Iráku, Moldavsku, Kazachstánu, Kyrgyzstánu a Tádžikistánu (IOM, 2011b).

Do této kategorie se dle IOM Praha zařazují tři projekty realizované v Gruzii od roku 2006 do roku 2009. Projekty byly zaměřeny na podporu a rozvoj migračního a pohraničního managementu. Během tří let proběhlo pět školení v České republice pro 23 odborníků a dvě školení v Gruzii pro přibližně 30 expertů. Školení byla zaměřena na organizační struktury migračního managementu, kontrolu dokladů, sběr, sdílení a analýza

migračních dat a další témata. Projekty v roce 2006 a 2008 byly realizovány pod názvem: Podpora rozvoje migračního a pohraničního managementu v Gruzii a Moldavsku. Cílem obou projektů byla podpora a posílení kontroly nelegální migrace v Gruzii a Moldavsku. Jednalo se o nelegální migranty směřující do těchto zemí, či tranzitující přes tato území. Dále se projekty zaměřovaly na zdokonalení a rozvoj moderního migračního managementu, který by umožňoval migraci legální.

V roce 2009 se jednalo o samostatný projekt: Podpora migračního managementu v Gruzii, jehož cílem bylo podpořit rozvoj struktur migračního managementu v Gruzii prostřednictvím výměny zkušeností s odborníky.

Další nedílnou aktivitou IOM Praha jsou dobrovolné návraty. Od roku 2003 do roku 2007 byl realizován projekt pod názvem: Návratový a reintegrační projekt v Gruzii, který spadá do kategorie migrace a rozvoj. Hlavním cílem tohoto projektu je asistence při reintegraci vracejícím se migrantům v zemi původu.

V této části práce budu vycházet z rozhovoru, který jsem realizovala se zástupkyní IOM Praha Marií Říhovou dne 22. 7. 2011.

Motivace pro realizaci projektů v Gruzii byla dle Mgr. Říhové způsobena početným přílivem imigrantů do ČR: „*Mezi lety 2000 – 2001 byla gruzínská vlna do ČR, navíc ta země plní dost rozvojových kritérií, kde se dá působit. To byly dva faktory, které vyústily v migrační vlnu Gruzínů do Evropy včetně České republiky*“. V případě IOM Praha byla hlavní motivací pro realizaci projektů v Gruzii situace v České republice a vzrůstající příliv imigrantů a také situace v Gruzii.

Paní Mgr. Marie Říhová považuje za silné stránky realizovaných projektů vybudování efektivního poradenského a zprostředkovatelského centra JCRC. Konkrétně se jedná o dvě JCRC centra ve Tbilisi a v Gori. Paní Mgr. Říhová hodnotí projekty jako celek následovně: „*My se tady v IOM domníváme, že naše projekty v Gruzii byly ze všech našich projektů nejúspěšnější a nejlepší. Srovnatelně k tomu co jsme dělali v Moldavsku, v Iráku, ale i v dalších zemích*.“ Úspěchy těchto projektů byly dle respondentky převážně způsobeny kontinuitou financování ze strany České republiky, konkrétně se jednalo o období roku 2003 až 2009. Dle jejích slov: „*se dalo neustále z roku na rok budovat něco dalšího a vyvíjet nějaký systém a budovat na těch zkušenost a znalostech, kterých jsme tam nějakým způsobem nabyli*“ Úspěchy byly dosaženy kvalitní organizací a dobrým vývojem projektů. Projekty zaměřené na reintegraci na trh práce a vybudování poradenských a zprostředkovatelských center v Gruzii byly projekty pilotní a IOM Praha se tento přístup snaží realizovat také v Arménii, Ázerbájdžánu, Moldavsku a v dalších státech Asie. Tyto projekty se snaží aplikovat systém

podpory reintegračních mechanismů jako součást migračního managementu a návratové politiky⁴⁸.

Za slabé stránky respondentka označila problémy způsobené restrukturalizací státní správy související s přesunem kompetencí z jednotlivých ministerstev. Zpočátku se jednalo o problémy v oblasti: „*individuální reintegrační asistence, byly dost náročné ve chvíli, kdy se jednalo o venkovské obyvatelstvo, které se vracelo. Reintegrační asistence uzpůsobit podmínkám zemědělských farem, to bylo občas docela zajímavé, ale zvládli jsme to*“.

V případě udržitelnosti projektů zaměřené na rozvoj migrační politiky v Gruzii se respondentka domnívá, že je v současné době velká z důvodu financování EU: „*Gruzie je součástí Partnerství mobility, což je poměrně rozsáhlá záležitost EU v Moldavsku, Gruzii a Arménii. Je to koncepční, a co se týče rozpočtu, finance do této oblasti plynou, takže není důvod, aby aktivity nebyly udržitelné v této chvíli*“. Udržitelnost projektů realizovaných IOM Praha přímo financovaných Českou republikou, to je opačný případ. „*České projekty skončily v roce 2009 a v roce 2010 jsme v Gruzii žádné financování neměli*.“ Hlavním důvodem pro ukončení financování projektů ze strany České republiky je již zmíněné Partnerství mobility. České finanční prostředky plynou přímo do Gruzie, kde aktivity koordinuje Mgr. Běla Hejná z Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra České republiky.

Za pozitivní dopady realizovaných projektů na migrační politiku označila respondentka oblast: „*návratové politiky a reintegračních mechanismů, kde se změnilo velmi mnoho (...) díky těm výsledkům projektů se podařilo stovky, tisíce lidí reintegrovat na trh práce a to i lidí, kteří se obrátili na migrační centra s cílem vycestovat do zahraničí za prací, protože práci nemohli v Gruzii sehnat. Právě díky těmto aktivitám se dost lidí podařilo reintegrovat na trhu práce*“. Těchto úspěchů bylo dosaženo především založením již zmíněných JCRC center a realizací výzkumu trhu práce, podmínek a prognóz, které se obecně v Gruzii nerealizovaly po dlouhou dobu. Díky výsledkům výzkumů se navíc podařilo podpořit odborné vzdělávání a navázat složky odborného vzdělávání na vytvořenou databázi trhu práce.

Realizované projekty v oblasti migrace dle Mgr. Marie Říhové: „*by neměly mít negativní dopady na migraci*. Dle jejího názoru byla Gruzie kvalitně pokryta v oblasti informované migrace především díky realizaci projektu na jižním Kavkaze mezi lety 2006 – 2007, kde se podařilo dobře propojit jednotlivé aktivity od migračního styku, přes podporu legálního výjezdu, cyklus návratové politiky a reintegraci na trh práce v Gruzii po návratu migrantů.

⁴⁸ Více informací o těchto projektech je na internetových stránkách IOM Praha <http://www.iom.cz/aktivity/migrace-a-rozvoj>

Pokud se zaměříme na vliv projektů na emigraci z Gruzie do ČR, tak se respondentka domnívá, že díky spolupráci Migration Resource Centre⁴⁹ a JCRC došlo ke snížení migrace z Gruzie do ČR. „*Díky tomu, že se lidé obraceli na MRC s tím, že chtějí vycestovat za prací ze země, dostali informace o existenci JCRC, které jim pomohou, zkusí jim pomoc najít práci, aby nemuseli nutně vycestovat. Myslím si, že tyto aktivity přispěly docela zásadním způsobem k tomu, aby ti lidé, kteří nechtějí, ani opravdu nemusí vycestovat, se ekonomicky zajistí ve své zemi.*“ Dle názoru respondentky je však migrace obecně jev velmi flexibilní, který vzniká náhle díky zprostředkovatelským agenturám a dá se tedy těžko odhadovat, do jaké míry mají a budou mít projekty vliv na migraci z Gruzie. Z výše uvedeného však vyplývá, že potenciální migranti v Gruzii by díky zmíněným projektovým aktivitám měli být dobře informováni, a tím pádem by se v budoucnu neměla objevit imigrační vlna jen na základě vlivu zprostředkovatelských agentur.

Oblast působení IOM Praha a cílová skupina, to jsou především státní úředníci a navrátilci. Je důležité zdůraznit, že IOM Praha se zaměřuje především na budování politiky, systémů a na výzkumnou činnost.

5.5.3 PROJEKTY REALIZOVANÉ OPU⁵⁰

OPU realizuje projekty v Gruzii od roku 2006, kdy započala své aktivity projektem zaměřeným na podporu činnosti nevládních organizací pracujících s běženci a vnitřně přesídlenými osobami. Tento projekt byl v rámci české transformační spolupráce pilotní.

OPU zaměřuje své aktivity v Gruzii především na podporu vnitřně přesídlených osob v Jižní Osetii a jejich stabilizaci v místě nového bydliště především realizací ekonomických a vzdělávacích aktivit. Hlavní cílovou skupinou novějších projektů OPU jsou noví IDP's, kteří přišli do Gruzie během a po válečném konfliktu v srpnu roku 2008. Je však nutné podotknout, že OPU se v současnosti věnuje i podpoře i IDP's, kteří v Gruzii žijí v důsledku konfliktů na počátku 90. let minulého století.

V této části práce vyjmenuji projekty, které byly realizované OPU. Budu vycházet z jednotlivých výročních zpráv OPU. Více informací o těchto konkrétních projektech nalezneme v příloze č. 4 Projekty realizované OPU.

⁴⁹ Migration Resource Centre - byly součástí projektu EU „Informovaná migrace“, který byl v Gruzii realizován od roku 2006. Cílem projektu byla prevence migrace neregulérní a obchodování s lidmi. V rámci projektu vznikly 4 MCR, které poskytovaly informace a migraci legální. Česká republika spolu s Německem výrazně tento projekt kofinancovaly.

⁵⁰ Organizace pro pomoc uprchlíkům

OPU v Gruzii od roku 2006 do roku 2010 realizovalo celkově šest projektů. První a pilotní projekt byl realizován pod názvem: Podpora činnosti nevládních organizací pracujících s běženci a vnitřně přesídlenými osobami v Gruzii a probíhal v letech 2006 a 2007. Cílem tohoto projektu bylo podpořit rozvoj činnosti nevládních organizací v Gruzii formou implementace českého systému spolupráce nevládních organizací do gruzínských NNO a jejich možné zapojení do evropských struktur.

Následující projekt s názvem: Prevence nelegální migrace z Gruzie a rozvoj ekonomických a vzdělávacích aktivit gruzínských běženců v Jižní Osetii, byl realizován v roce 2009 současně s projektem: Zabezpečení chodu Česko- gruzínského vzdělávacího centra v Gori a ve Tbilisi. První zmíněný projekt byl zaměřen na stabilizaci obyvatel a zlepšení životních podmínek vnitřně přesídlených občanů Gruzie, kteří se v důsledku války nemohou vrátit do svých původních domovů v Jižní Osetii. Druhý zmíněný projekt byl zaměřen na zvýšení kvalifikace pracovníků gruzínských nevládních organizací pracujících s běženci a to formou výuky angličtiny a práce na PC v česko- gruzínském vzdělávacím centru v Gori a Tbilisi.

V roce 2010 byly OPU realizovány tři projekty, které se zaměřovaly především na gruzínské NGO, prevenci migrace nelegální, podporu ekonomických aktivit a zabezpečení aktivit česko – gruzínského vzdělávacího centra. Projekty byly realizovány pod názvy: Podpora a posílení gruzínských NGO formou vzdělávacích programů, podpora vzniku místní samosprávy v nově vystavěných vesnicích pro běžence a prohloubení stávající spolupráce. Cílem projektu bylo mimo jiné posílení občanské zodpovědnosti běženců a jejich přímé zapojení do veřejného života na místní úrovni. Druhý projekt s názvem: Prevence nelegální migrace z Gruzie a rozvoj ekonomických a vzdělávacích aktivit gruzínských běženců z Jižní Osetie II. navazoval na projekt z roku 2009 a jeho cílem bylo opět poskytnutí podpory vnitřně přesídleným občanům Gruzie, kteří se nemohou vrátit do svých domovů v Jižní Osetii. Třetí projekt Zabezpečení aktivit Česko- gruzínského vzdělávacího centra (Gori, Tbilisi) a otevření Poradenského centra v Gori a Tbilisi také navazovalo na projekt z předchozího roku, zaměřoval se na vzdělávání pracovníků gruzínských NNO a zvýšení úrovně jejich práce v Konfederaci Cchinvalskij dom sdružující NNO, které pracují s běženci v Gruzii.

Tato část práce je založena na rozhovoru, který jsem realizovala s ředitelem OPU JUDr. Martinem Rozumkem dne 20. 7. 2011 v Praze.

Motivací pro realizace projektů v Gruzii OPU bylo posunout své aktivity z národní a evropské práce k pomoci cizím běžencům v zahraničí a také, že po vstupu ČR do EU počet uprchlíků velmi klesl a OPU chtělo zůstat u této cílové skupiny. Dle JUDr. Martina

Rozumka: „vybrali jsme si Gruzii proto, že několik lidí z nás pořád mluví obstojně rusky a máme kolegyni, která se vdala za Gruzince, ochotného to s námi rozjíždět, takže hlavně díky němu jsme se docela dobře uchytili v této lokalitě. Jsme za to rádi a funguje to docela dobře. Ty projekty byly určitě zajímavé“. Jako další důležitou motivaci uvádí respondent zahraniční dimenzi pro pracovníky OPU: „aby to byla i praktická pomoc běžencům v zahraničí a tím se i pro ně práce stala ještě atraktivnější“.

Dle pana Rozumka jsou silné stránky realizovaných projektů především vzdělávání. Jedná se zde o výuku angličtiny a počítačových kurzů ve vzdělávacích centrech ve Tbilisi, Gori, Cerovani a Koda, kterými za doby existence prošly stovky účastníků, a také právní poradenství, v němž se podařilo zaměstnat právníka z řad běženců. Objížděl vesnice a pomáhal běžencům s registrací a zajištěním přístupu k základním dávkám. V neposlední řadě se jedná o organizování výletů pro děti z řad běženců.

Mezi slabé stránky projektů respondent zařadil nedostatečné personální zajištění ze strany OPU, které v Gruzii nemělo stálého zaměstnance, jenž by na realizaci projektových aktivit dohlížel a kontroloval jejich naplňování. V důsledku toho nedocházelo k naplňování aktivit, či dokonce neprovedení aktivit lokálními koordinátory. Za další negativní stránku projektů označil časté návštěvy v Gruzii, které však byly velmi krátké a nedostačovaly na splnění všech povinností.

Pokud se zaměříme na udržitelnost projektů dle slov respondenta: „Mizerná“. A to z mnoha důvodů. Jedním je realizace „softových“ projektů, které se zaměřují na vzdělávání, předávání zkušeností a na realizaci nehmotných aktivit (viz program TRANS) a tyto aktivity jsou špatně udržitelné, jejich výsledky těžko ověřitelné. Další důvod je nedostatečná návaznost financování ze strany České republiky, kdy se jednalo o jednorázovou pomoc Gruzii na 3 roky. V letošním roce se OPU nepodařilo získat finanční prostředky z fondu české zahraniční rozvojové spolupráce, což v důsledku znamená, že projektové aktivity nepokračují vůbec. „OPU nemá v letošním roce ani minimální finanční prostředky k zajištění chodu vzdělávacích center a kurzů“. Na druhé straně p. Rozumek vidí udržitelnost v aktivitách podpory drobného podnikání. Tyto aktivity byly úspěšné a lidem, kteří získali finanční pomoc na vlastní podnikání, zajistilo živobytí.

Za pozitivní a negativní dopady realizovaných projektů na migrační politiku označil respondent následující: „projekty OPU neměly žádný vliv na migrační politiku, protože naše projekty se primárně zaměřovaly na pomoc konkrétním lidem a nikoli na tvorbu či zlepšování právního rámce.“ Dalším faktem je, že OPU realizovalo projekty v rámci programu TRANS

v oblasti rozvoje občanské společnosti. Tyto aktivity ze své podstaty nemohou tolik ovlivnit oficiální politiku Gruzie ani na poli migrace.

Vliv realizovaných projektů na migraci z Gruzie do České republiky dle názoru JUDr. Martina Rozumka: „projekty MV měly cíl stabilizovat populaci a bránit migraci ze země a zajistit legální cestu migrace do ČR. Ve srovnání se státy Pobaltí a Polska přichází velice málo Gruzínců do ČR neregulérní cestou. Projekty měly pozitivní dopad na snížení neregulérních migrantů z Gruzie na území České republiky.“ V případě legální migrace realizovalo OPU poměrně rozsáhlou kampaň, v níž upozorňovalo na rizika neregulérní migrace a možnosti migrace legální. V rámci kampaně se pracovníci OPU snažili přiblížit migrační realitu v České republice a zájemcům z řad Gruzínů otevřít oči. Dle pana Rozumka je škoda, že český systém není otevřenější pro příjem imigrantů, aby byla větší nabídka možností pro zájemce z řad Gruzínců a projekty by byly úspěšnější.

Obecně se dá říci, že projektové aktivity OPU jsou zaměřeny na přímou práci s IDP's a rovněž na vzdělávací aktivity pro pracovníky gruzínských NGO pracujících s migranty.

5.5.4 PROJEKT REALIZOVANÝ ČvT⁵¹

ČvT započal realizací projektu zaměřeným na boj s neregulérní migrací v roce 2005. Od té doby ČvT realizoval v Gruzii mnoho projektů, které nejsou zaměřeny na migraci, proto nejsou předmětem této práce. Informace jsem čerpala z jednotlivých výročních zpráv ČvT. První a jediný projekt byl realizován pod názvem: Prevence nelegální migrace a podpora vybrané oblasti. Jeho aktivity probíhaly od roku 2005 do roku 2008. Cílem tohoto tříletého projektu bylo zvýšení migrace informované formou realizace osvětových kampaní, besed a seminářů. Dalším cílem byla ekonomická podpora obyvatel s vysokým migračním potenciálem prostřednictvím malých grantů a v neposlední řadě byl projekt zaměřen na podporu občanské společnosti.

Z důvodu personálních změn v ČvT a díky dlouhé časové prodlevě od ukončení projektu jsem rozhovor se zástupcem ČvT nerealizovala, protože by pro zmíněné důvody pro tuto práci nebyl relevantní.

Popis projektových aktivit viz příloha č. 5 Projekt realizovaný ČvT.

V této kapitole jsem seznámila čtenáře s obecnou koncepcí zahraniční rozvojové spolupráce České republiky, s vývojem české ZRS v Gruzii a jejím sektorovým a finančním

⁵¹ Člověk v tísni

rozdělením. Kapitola se věnuje především projektům ZRS v Gruzii na poli migrace a rozvoje migrační politiky a českým realizátorům těchto projektů. Z výše zmíněného vyplývá, že ČR se v posledních letech v oblasti migraci a migrační politiky v Gruzii velmi angažovala a ve své činnosti pokračuje i nadále především díky programu EU Mobilního partnerství, které kofinancuje. ČR v roce 2011 již neposkytuje finanční prostředky na rozvojové projekty zaměřené na rozvoj migrační politiky a migraci českým nevládním organizacím, ale finanční prostředky směřují přímo do Gruzie v rámci zmíněného Mobilního partnerství. O cílech a aktivitách Mobilního partnerství se podrobněji věnuji v kapitole Migrace a Gruzie.

Česká republika ukončila financování projektů českých nevládních organizací na poli migrace v případě OPU v roce 2010 a v případě IOM Praha v roce 2009. ČvT ukončil svou činnost na poli migrace v Gruzii v roce 2008.

Obecně se dá říci, že projekty realizované v Gruzii na poli migrace a rozvoje migrační politiky jsou zaměřené převážně na stabilizaci obyvatel, reintegrační mechanismy, trh práce, informovanou migraci a prevenci migrace neregulární, na rozvoj migračního managementu a dále na stabilizaci vnitřně přesídlených osob v oblasti.

Z rozhovorů s realizátory vyplývá, že projekty byly úspěšné a že se podařilo snížit neregulární migraci do ČR. Za zajímavé považují rozdílné postoje pro motivaci IOM Praha a OPU pro realizaci projektů v Gruzii. IOM Praha realizovala projekty z důvodu přílivu migrantů do České republiky a obecné rozvojové charakteristiky Gruzie, což by se dalo považovat za motivaci na základě řízení imigrace do ČR. Zatímco OPU za svou motivaci označilo úbytek uprchlíků v České republice po vstupu ČR do EU, chtělo u této cílové skupiny zůstat, a proto začalo realizovat projekty v Gruzii. Nejpalčivějším tématem je udržitelnost projektů, převážně projektů z programu TRANS, v rámci kterého se realizují výhradně „softové“ aktivity. Aktivity, jako je vzdělávání a předávání informací, jsou velmi těžko udržitelné hlavně z důvodu nekontinuálního financování ze strany České republiky. Toto se týká projektů OPU v Gruzii. Hlavním gestorem projektů IOM Praha bylo Ministerstvo vnitra České republiky, Odbor azylové a migrační politiky. U projektů realizovaných OPU se jedná o zcela jiný příklad. První je shodný s IOM Praha, jde tedy o MV ČR OAMP, které v roce 2009 financovalo projekt zaměřený na prevenci migrace nelegální. Dále byly tři projekty realizovány v rámci programu TRANS, dva projekty byly financovány z programu rekonstrukční a rozvojové pomoci v Gruzii. A posledním gestorem je v případě projektů OPU MZV. U projektu ČvT bylo gestorem opět Ministerstvo vnitra České republiky.

S realizovaných rozhovorů se zástupci českých nevládních organizací vyplývá následující. Na otázku: Myslíte si, že aktivity ZRS ČR zaměřené na migraci v Gruzii jsou čistě rozvojového charakteru nebo jsou spíše realizované za účelem řízení migrace do ČR?

JUDr. Martin Rozumek z OPU odpověděl: *„Je pravda, že MV se tím nějak netají. Berou to jako nástroj řízení migrace a já si ani nemyslím, že to je špatné. A pokud jsou projekty, které to podporují, brání migraci nelegální, která má blízko právě ke kriminálnímu prostředí a naopak podporují migraci legální, která prospěje společnosti, tak s tím bych problém neměl.“*

Mgr. Marie Říhová, na stejnou otázku odpověděla následovně: *„Každý stát, zejména ministerstvo vnitra, má za úkol, dělat projekty, které napomáhají dobře řízené migraci. I IOM, jako mezinárodní organizace pro migraci, si klade za cíl podporovat programy dobře řízené migrace, které slouží jak migrantů, tak vládám, (...) je to naprosto v pořádku, zejména bavíme-li se o informované migraci o prevenci obchodování s lidmi, prevenci jakýchkoliv neregulérních způsobů migrace (...)80% projektů bylo čistě migračního charakteru, vybavují si dva, tři projekty v Gruzii, které byly financovány jako čistě klasický migrační management.“*

Přístupy i oblasti realizovaných projektů IOM Praha a OPU od sebe liší. Dle mého názoru směřuje IOM Praha své aktivity na rozvoj migračního managementu na úrovni státní, což znamená napomáhání při tvorbě politiky, výzkumu trhu práce. Velmi intenzivně při realizaci projektových aktivit spolupracuje s gruzínskou vládou a jejími jednotlivými orgány např. s Ministerstvem školství Gruzie. Zatímco aktivity OPU jsou zaměřené na konkrétní pomoc jednotlivcům a komunitám a na rozvoj neziskových organizací pracujících v Gruzii s běženci. Domnívám se, že charakteristika projektů obou organizací je spojena se stanovisky, které zmíněné organizace zastupují. Kde IOM Praha a obecně IOM spolupracuje se státními orgány, které mají v kompetenci migrační management, jeho tvorbu, řízení a realizaci. Zatímco OPU pracuje na úrovni neziskové organizace věnující se konkrétní přímé práci s cílovou skupinou běženců a migrantů.

Mezi hlavní dopady projektů na migraci z Gruzie do ČR se řadí již zmíněné snížení neregulérní migrace, dále stabilizace obyvatel v regionu díky pracovní právnímu poradenství, které poskytují jak centra založená IOM tak centra OPU v Gruzii. Ke stabilizaci obyvatel v oblasti dochází také díky podpoře drobného podnikání a vzdělávacím aktivitám.

ZÁVĚR

Tato práce představuje Gruzii, jako zemi zdrojovou především u pracovní migrace. Věnuje se politickému a socioekonomickému vývoji Gruzie, který pracovní migraci ze země velmi ovlivnil a v současné situaci stále ovlivňuje. Především v otázce neuspokojivé situace na pracovním trhu Gruzie a velmi rozšířené chudobě. Více jak jeden milión Gruzínů migroval ze země za prací. Hlavními cílovými zeměmi pracovní migrace jsou Ruská federace, Turecko, Řecko a v posledních letech i země Evropské unie.

Dále migraci v zemi byla ovlivněna konflikty na počátku let 90. a konfliktem mezi Ruskem a Gruzii v roce 2008, v důsledku čehož v Gruzii žije okolo 400 000 vnitřně přesídlených osob, což z ní činí zemi s velmi specifickou migrační realitou. Gruzie je dále zemí zdrojovou pro neregulární migraci a zemí tranzitní.

Česká republika financuje a realizuje rozvojovou spolupráci v Gruzii od roku 2003. Právě projekty zaměřené na rozvoj migrační politiky a migraci byly pro českou rozvojovou spolupráci pilotními. Od roku 2003 do roku 2010 financovala česká rozvojová spolupráce na poli migrace a rozvoji migrační politiky celkem 17 projektů, jejichž realizátory bylo IOM Praha, OPU a Člověk v tísni. Mezi prioritní témata těchto projektů patřila reintegrace na trh práce, boj s neregulární migrací, rozvoj pohraniční kontroly, podpora lokálních NNO pracujících s běženci a stabilizace obyvatel určitých oblastí Gruzie. Dle rozhovorů se zástupci zmíněných neziskových organizací a hodnocení jednotlivých výročních zpráv, byly projekty úspěšné. Díky projektovým aktivitám se podařilo snížit migraci neregulární a reintegrovat velké množství Gruzínů na trh práce především díky založení Job Counselling and Referral Centre IOM Praha. V důsledku reintegrace na trh práce se obyvatelstvo v Gruzii stabilizovalo a je tak méně náchylné k emigračním vlnám, které jsou z velké části organizovány zprostředkovatelskými agenturami. Dále se díky informačním kampaním, které byly součástí téměř všech realizovaných projektů, zvýšila informovanost potenciálních migrantů, a tím zároveň snížila migrace neregulární i její následné tragické dopady na migranty samotné.

Jako největší problém se jeví nekontinuita financování ze strany České republiky. Toto je způsobeno faktem, že ČR se podílí na kofinancování projektu EU Mobilního partnerství a finance do Gruzie od roku 2009 plynou přímo. Což v důsledku znamená konec financování rozvojových projektů zaměřených na migrační politiku a migraci v Gruzii pro české neziskové organizace.

Vývoj migrace do a z Gruzie se dá velmi těžko nastínit. Je zřejmé, že na poli řízení migrace bylo v Gruzii za poslední dekádu uděláno mnoho a Gruzie se pomalu, ale jistě stává aktivním hráčem v migračním managementu. Migrace se stala hlavním tématem Mobilního partnerství Gruzie a EU, z tohoto činu lze soudit, že gruzínské autority se o téma migrace začínají vážně zajímat.

Za hlavní výzvy v migračním managementu pro Gruzii považují zvýšení kvality kontroly státních hranic, převážně na území sousedící s Abcházií a Jižní Osetií, dále podporu migrace legální a to formou mezinárodních dohod se státy EU o vízových povinnostech a zjednodušení přístupu do těchto zemí. Další oblastí je bezpochyby vyřešení situace vnitřně přesídlených osob.

Za klíčové zjištění této práce považují fakt, že projekty v gesci Ministerstva vnitra ČR, které jsou financovány ze zdrojů zahraniční rozvojové pomoci, jsou v některých případech realizovány jako nástroj řízení migrace do ČR. Je to v pořádku a v pravomoci státu, řídit migraci i mimo své území a snažit se tak ovlivnit povahu migrace ze zdrojové země. Dle mého názoru však není v pořádku, že tyto projekty jsou realizovány pod záštitou rozvojové spolupráce.

Otázkou tedy zůstává, kde končí migrační management České republiky, tzn. implementace nástrojů řízení migrace do ČR, a kde začíná zahraniční rozvojová spolupráce ČR.

SEZNAM LITERATURY

Abashadze, A. 2009. *Labour migration from Georgia and bilateral migration agreements: Needs and Prospects.* The Caucasus Institute for Peace, Democracy and Development. http://cipdd.org/files/40_400_494205_Migr-eng.pdf. [23.11.2011]

Atamanov, A., Luecke, M., Mahmoud, t., O., Mogilevsky, R., Tereshchenko, K. 2009. *Income and distribution effect of Migration and Remittances: an Analyse Based on CGE Models for Selected CIS Countries.* Center for Social and Economic Research. Varšava <http://www.springerlink.com/content/w15w7x1u82t85647/> [23.11.2011]

Baršová. A., B., P. 2005. *Přistěhovalectví a liberální stát Imigrační a intergrační politiky v USA a západní Evropě a Česku.* Masarykova Univerzita. Brno

Business Info. Oficiální portál pro podnikání a export. *Gruzie - ekonomická charakteristika.* <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/gruzie-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1001372/>. [23.11.2011]

CIA The World Fact Book Central Intelligence Agency <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gg.html>. [3.11.2011]

Coleman, D. ,Y. 2010. *Political Overview.* Country Watch

EBRD. 2007. *Georgia National Public Opinion. Survey on Remittances.* <http://www.ebrd.com/downloads/sector/etc/surge.pdf>. [3.11.2011]

ČvT. 2005. *Výroční zpráva 2005.* Praha. http://www.clovekvtsni.cz/download/PIN_2005-CE_web.pdf [3.11.2011]

ČvT. 2006. *Výroční zpráva 2006.* Praha http://www.clovekvtsni.cz/download/PIN_2006_web.pdf [3.11.2011]

ČvT. 2007. *Výroční zpráva 2007.* Praha. <http://www.clovekvtisni.cz/download/pdf/157.pdf>
[3.11.2011]

ČvT. 2008. *Výroční zpráva 2008.* Praha. <http://www.clovekvtisni.cz/download/pdf/182.pdf>
[3.11.2011]

Council of the EU. 2009. *Joint Declaration on a Mobility Partnership between the European Union and Georgia.* EU. Brusel.

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/jha/111580.pdf

[13.12.2011]

Filka, J. 2002. *Metodika tvorby diplomové práce.* Sv. 1. Knihař. Brno.

Hendl, J. 1999. *Úvod do kvalitativního výzkumu.* Sv. 2. Karolinum. Praha

Chindea Ali, Majkowska-Tomkin, M., Mattila, H., Pastor, I. 2008 *Migration in Georgia - A country profile .* IOM. Geneva

IDMC.2009. *Georgia: IDPs in Georgia still need attention.* Norwegian Refugee Council Switzerland. Geneva

IMF. 2006. *Georgia. Poverty Reduction Strategy Paper Progress Report.* IMF. Washington. D.C.

IMF. 2010a. International Monetary Fund. *The World Economic Outlook October 2010..*
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/02/index.htm> [5.11.2011]

IMF. 2010b. International Monetary Fund. *The World Economic Outlook October 2010..*
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/02/index.htm> [5.11.2011]

IOM. 2003. *Labour migration from Georgia.* IOM. Tbilisi

IOM. 2004. *Essential of Migration Management: A Guide for Policy Makers nad Practitioners.* Vol. I. IOM. Geneva

IOM.2007. *Review of migration management in Georgia - Assesment mission report.* IOM. Tbilisi

IOM.2009. *Manuál českých transformačních zkušeností v oblasti migračního managementu a reintegračních mechanismů.* IOM. Praha

IOM.2011a. *Migrace a rozvoj.* <http://www.iom.cz/aktivity/migrace-a-rozvoj> [15.11.2011]

IOM.2011b. *Budování kapacit v migračním managementu*
<http://www.iom.cz/aktivity/budovani-kapacit-v-migracnim-managementu> [5.10.2011]

IOM.2011.c. *Dobrovolné návraty a reintegrace.* <http://www.iom.cz/aktivity/dobrovolne-navraty-a-reintegrace> [5.10.2011]

Jaroszewicz, M. 2007. *Migration Chalenges in the European Union's Eastern Neighbourhood.* Warsaw
http://www.kms1.isn.ethz.ch/serviceengine/Files/.../Raport_migracje_e.pdf [22.11.2011]

Jawad, P. 2005. *Democratic Consolidation in Georgia after Rose Revolution.* PRIF Reports No. 73. Peace Research Institute. Frankfurt

Ministry of Justice. 2009. *Action Plan*
http://www.justice.gov.ge/index.php?lang_id=ENG&sec_id=548. [22.11.2011]

Ministry of Internally Displaced Persons from the Occupied Territories, Accommodation and Refugess of Georgia. 2011. *Partner Organizations.*
<http://mra.gov.ge/main/ENG#section/72> [20.11.2011]

Levinson, A. 2005 *The Regularisation of Unauthorized Migrants: Literature Survey and Country case Studies.* Centre on Migration, Policy and Society. Oxford

MZV. 2003. *Přehled projektů ZRS ČR 2003.*

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/sektory_projekty/rok_2003.html [15.11.2011]

MZV. 2004. *Projekty ZRS 2004.*

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/sektory_projekty/rok_2004.html [15.11.2011]

MZV. 2005. *Projekty ZRS 2005.*

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/sektory_projekty/rok_2005.html [15.11.2011]

MZV. 2006. *Projekty ZRS 2006.*

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/sektory_projekty/rok_2006.html [15.11.2011]

MZV. 2007. *Projekty ZRS 2007.*

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/sektory_projekty/rok_2007_1.html[15.11.2011]

MZV. 2008a. *Zahraniční rozvojová spolupráce v roce 2008 - čerpání podle regionů v Kč.*

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/sektory_projekty/projekty_v_roce_2008_podle_zemi.html [15.11.2011]

MZV. 2008b. *Přehled čerpání mimořádných prostředků na rekonstrukční a rozvojovou pomoc Gruzii v roce 2008.*

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/sektory_projekty/projekty_v_roce_2008_podle_zemi.html [15.11.2011]

MZV.2010a. *Transformační politika. Praha.*

www.mzv.cz/file/72930/TransformacniPolitika.pdf [5.10.2011]

MZV.2010b. *Transformační politika, Příloha č. 1. Program transformační spolupráce.*

www.mzv.cz/file/517278/Program_TRANS_final.doc [5.10.2011]

MZV. 2010c. *Česká republika pomáhá 2010. Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky za rok 2010.*

Novotný, A. 2011. *Gruzínsko-ruský konflikt – hledání souvislostí*

<http://www.mepoforum.sk/regiony/vychodna-europa/kaukaz/gruzinsko-rusky-konflikt-hladanie-suvislosti>. [5.7.2011]

OECD. 2011. **OECD.StatExtracts. Dac2a ODA Disbursements.**

<http://stats.oecd.org/Index.aspx?DatasetCode=TABLE2A>[13.11.2011]

OCHA.2004. *Guiding Principles on Internal Displacement.* OSN

OPU. 2007. *Transformační spolupráce 2007 - Gruzie*

http://old.opu.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=189&Itemid=25&lang=cs. [3.7.2011]

OPU. *Transformační spolupráce MZV ČR*

http://old.opu.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=110&Itemid=25&lang=cs. [4.7.2011]

OPU. 2009. *Výroční zpráva 2009.* Praha http://docs.opu.cz/vyrocka_2009.pdf [4.7.2011]

OPU. 2010. *Výroční zpráva 2010.* Praha http://docs.opu.cz/OPU_vyrocní_zprava_web.pdf [4.7.2011]

Potůček, J. 2005. *Kavkaz: regionální konfliktní komplex.* 2. část Internetový politologický časopis. - AS CPSSU, 5. červen 2005. <http://www.e-polis.cz/mezinarodni-vztahy/101-kavkaz-regionalni-konfliktni-komplex-1-cast.html#3>. [13.7.2011]

Reichel, J. 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů.* Sv.1. Grada. Praha

Ryan, C. 2008. *Georgia Human Development report.* UNDP. Tbilisi

Shinjiashvili, T. 2010. *Recent Migration Tendencies from Georgia*
<http://epc2010.princeton.edu/download.aspx?submissionId=100642>. [12.10.2011]

Širilla, J. 2010. *Ekonomické reformy v Gruzii po rozpadu SSSR*. Diplomová práce.
Masarykova Univerzita. Brno

The World Bank. 2011. *Migration and Remittances Factbook 2011*.The World Bank.
Washington

UNDP. 2011. *International Human Development Indicators*.
<http://hdrstats.undp.org/en/countries/profiles/GEO.html> [4.7.2011]

UNICEF.2011. *Georgia Statistic..*
http://www.unicef.org/infobycountry/georgia_statistics.html [25. 7. 2011]

Úmluva o právním postavení uprchlíků, OSN, 1951

Velvyslanectví České republiky v Tbilisi. 2009. Česká zahraniční rozvojová spolupráce v
Gruzii v roce 2009.
http://www.mzv.cz/tbilisi/cz/vzajemne_vztahy/gruzie/rozvojova_spoluprace/index.html
[15.11.2011]

Velvyslanectví České republiky v Tbilisi .2010. *Česká rozvojová pomoc v Gruzii 2010*
(CZK).
http://www.mzv.cz/tbilisi/cz/vzajemne_vztahy/gruzie/rozvojova_spoluprace/index.html
[5.12.2011]

Velvyslanectví České republiky v Tbilisi. 2011. *Rozvojová spolupráce.*
http://www.mzv.cz/tbilisi/cz/vzajemne_vztahy/gruzie/rozvojova_spoluprace/index.html
[5.12.2011]

Vláda České republiky. 2010. *Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce České republiky*
na období 2010-2017.Praha

<http://www.czda.cz/editor/filestore/File/Koncepce%20Zahranicni%20rozvojove%20spoluprac e%20na%20obdobi%202010-2017.pdf> [29. 11. 2011]

Internetové stránky

BusinessInfo.cz. 201. *Oficiální portál pro podnikání a export. Gruzie.*

<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/gruzie/1001372/>

Central Intelligence Agency: http://www.government.gov.ge/index.php?lang_id=ENG

Český statistický úřad: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/home>

Člověk v tísni: <http://www.clovekvtsni.cz/>

Fórum pre medzinárodnú politiku: <http://www.mepoforum.sk/>

Government of Georgia: http://www.government.gov.ge/index.php?lang_id=ENG

Interantional Monatery Found: <http://www.imf.org>

Interantional Organization for Migration: <http://www.iom.int/jahia/jsp/index.jsp>

Internally Displaced Monitoring Centre: <http://www.internal-displacement.org/>

International Relations and Security Network: <http://www.isn.ethz.ch/>

Migration Information Source: <http://www.migrationinformation.org/index.cfm>

Ministerstvo zahraničních věcí: <http://www.mzv.cz/>

Ministerstvo vnitra: <http://mvr.cz/>

Ministry of Foreing Affairs of Georgia:

http://www.mfa.gov.ge/index.php?sec_id=465&lang_id=ENG

Organizace pro pomoc uprchlíkům: <http://www.opu.cz/>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 Otázky polostrukturovaného rozhovoru

Příloha č.2 Přehled realizovaných projektů v Gruzii mezi lety 2003 – 2009

Příloha č. 3 Projekty realizované IOM Praha

Příloha č. 4 Projekty realizování OPU

Příloha č. 5 Projekt realizovaný ČvT

PŘÍLOHA Č. 1 OTÁZKY POLOSTURKTUROVANÉHO ROZHOVORU

- 1) Proč vaše organizace realizovala/realizuje projekty v Gruzii? Jaká byla motivace pro realizaci?
- 2) Jaké jsou klady spolupráce vaší organizace s gruzínskou vládou?
- 3) Jaké jsou zápory spolupráce vaší organizace s gruzínskou vládou?
- 4) V čem vidíte pozitivní dopad migrace z Gruzie?
- 5) V čem vidíte negativní dopad migrace z Gruzie?
- 6) Myslíte si, že aktivity ZRS ČR zaměřené na migraci v Gruzii jsou čistě rozvojového charakteru nebo jsou spíše realizované za účelem řízení migrace do ČR?
- 7) Co jsou silné stránky projektů?
- 8) Co jsou slabé stránky projektů?
- 9) Jaké pozitivní dopady měly realizované projekty na migraci/migrační politiku v Gruzii?
- 10) Jaké negativní dopady měly realizované projekty na migraci/migrační politiku v Gruzii?
- 11) Jaký vliv měly podle Vás tyto projekty na migraci z Gruzie do ČR?
- 12) Jaká je dle vás udržitelnost těchto projektů?
- 13) Jak si myslíte, že se bude migrace z/do Gruzii vyvíjet?

**PŘÍLOHA Č.2 PŘEHLED REALIZOVANÝCH PROJEKTŮ V GRUZII MEZI LETY
2003- 2009**

Název projektu	Doba realizace	Identifikační číslo projektu (pokud je uvedeno)	Charakteristika projektu (pokud je uvedena)	Realizátor (pokud je uveden)	Celkový rozpočet (v tis. Kč)	Gestor
Reintegrace odmítnutých žadatelů o azyl a ilegálních migrantů vracejících se dobrovolně do Gruzie/Tbilisi	2003-2005	89/03-05/MV/B	Reintegrace odmítnutých žadatelů o azyl a pomoc při vytváření základní migrační a azylové infrastruktury v Gruzii.	IOM Praha	4000	MV
Prevence nelegální migrace obyvatel z Gruzie do ČR, podpora infrastruktury a rozvoje	2005 - 2007	149/05-07/MV/B	Otevření stálé mise v Gruzii, která vybuduje komunikační instrumenty pro informování veřejnosti o úskalích a nebezpečích nelegální migrace do zemí EU, zajištění realizace přímé pomoci ve vybrané oblasti.	ČvT	12 156	MV
Stabilizace situace obyvatel Gruzie a prevence migrace	2005-2007	150/05-07/MV/B	Podpora aktivit mladých lidí a rodin v Gruzii, pomoc s podnikáním a uplatněním se na trhu práce, zvýšení dovedností lidí ve vesnických oblastech Gruzie.	Sdružení Česká katolická charita	10 764	MV
Podpora rozvoje migračního managementu	2006		Tento projekt byl realizován na Ukrajině, Bělorusku, Arménii a Gruzii		3 500	MV
Reintegrace odmítnutých žadatelů o azyl, stabilizace potencionálních žadatelů o azyl a podpora místního trhu práce	2006				2 000	MV
Rozvoj venkovských oblastí Gruzie	2007-2009	158/07-09/MPSV			8 600	MPSV
Boj proti chudobě v oblasti Dmanisi vybudováním mlékárny	2007-2009	181/07-09/MZe		ČvT	39 010	MZe
Podpora činnosti nevládních organizací pracujících s běženci a vnitřně přesídlenými osobami v Gruzii	2006-2007		Proškolení sociálních pracovníků a právníků jednotlivých členských organizací a přenesení českého modelu spolupráce nevládních	OPU		

			organizací na bázi zastřešující organizace a o zapojení gruzínských nevládních organizací do evropských struktur (Evropská rada pro uprchlíky a exulanty - ECRE).			
Podpora rozvoje migračního managementu zdrojových a tranzitních zemí	2007	170/07/MV	Státy SNS		4 000	MV
Stabilizace migrační infrastruktury – podpora reintegračních politik	2008	204/08/MV			2 000	MV
Podpora rozvoje migračního managementu (společný projekt s Moldavskem)	2008	205/08/MV-II.			1 000	MV
Stabilizace potencionálních nelegálních migrantů z Gruzie	2008	206/08/MV			3 000	MV
Transformační finanční a ekonomická spolupráce (TA)	2009		Černá Hora, Chorvatsko, Moldavsko, Gruzie		1 168	MF
Podpora migračního managementu v Gruzii	2009			IOM	814	MV
Prevence nelegální migrace z Gruzie a rozvoj ekonomických a vzdělávacích aktivit gruzínských běženců z Jižní Osetie	2009			OPU	1 875	MV
Podpora systému reintegrace na trh práce pro obyvatelstvo ohrožené migrací v Gruzii a budování kapacit gruzínské státní správy - pokračující projekt (JCRC Projekt v Gruzii -	2009			IOM	1 430	MV
Podpora migračního managementu na jižním Kavkaze - 2009	2009			IOM	1 723	MV
Podpora stabilizace a rozvoje životních podmínek obyvatel v oblasti Orpíri	2008-2009			ČvT	1 500	MV
Zvýšení plurality médií a občanských aktivit pomocí nových médií	2009		Workshopy v Tbilisi, Batumi, a Kutaisi, Finanční podpora čtyř projektů nových médií včetně několika	Transition	8 25	MZV/LPTP

			kontroverzních témat např. projektu zabývajícího se vztahy minorit a rusko – gruzínskou válkou; Vytvoření první blogovací platformy v zemi, která je jen a pouze v gruzínštině;			
Rozvoj občanské společnosti a její účast na veřejném životě v Gruzii	2009			Agora Central Europe	2 124	MZV/LPTP
Podpora rozvoje spolupráce na místní úrovni	2008-2009			Agora Central Europe	1 339	MZV/LPTP
Implementace Právního protikorupčního poradenského střediska v Gruzii	2009		Zvýšení právního vědomí gruzínské veřejnosti v oblasti veřejné kontroly veřejné moci, v oblasti účasti občanů na rozhodování a správě věcí veřejných a v aktivizaci občanské společnosti na místní úrovni k výkonu reálné veřejné kontroly.	Transparency International	885	MZV/LPTP
Rozvoj sociálního podnikání v Gruzii a Arménii	2009			České centrum fundraisingu	564	MZV/ORS
Free Press and Conflicts	2009			Post Factum	203	MZV/ORS

Zdroje tabulky:

Příloha č. 1. Využití finanční prostředky na ZRS ČR v roce 2009 dle UV 690/2008

Příloha č. 2. Témata/projekty rozvojové spolupráce v neprioritních zemích a ostatní aktivity ZRS v roce 2008

Příloha č. 2. Témata/projekty rozvojové spolupráce v neprioritních zemích a ostatní aktivity ZRS v roce 2007

Zdroj: <http://www.czda.cz/rozvojova-spoluprace/rozvojova-spoluprace-cr-zrs/bilateralni-spoluprace/rozvojove-projekty.htm>

Projekty 2006, Projekty 2005, Projekty 2004

PŘÍLOHA Č. 3 PROJEKTY REALIZOVANÉ IOM PRAHA

MIGRACE A ROZVOJ

1) Reintegrace odmítnutých žadatelů o azyl a ilegálních migrantů vracejících se dobrovolně do Gruzie – prevence opětovné nelegální migrace a stabilizace potencionálních migrantů (2003-2005)

Donor: Ministerstvo vnitra, odbor azylové a migrační politiky v rámci programu Zahraniční rozvojové spolupráce České republiky

Termín realizace: 2003 – 2005

Návaznosti projektu: od roku 2006, byl projekt provázán s EU financovaným programem AENEAS a zaměřoval se zejména na informační kampaň a podporu trhu práce

Realizátor: IOM Praha ve spolupráci s IOM Tbilisi

Cíl projektu: Přispět k úspěšné a udržitelné reintegraci migrantů vracejících se z České republiky do Gruzie. Prevence opakované nelegální migrace z Gruzie do České republiky a tím i posílení stabilizace těchto migrantů v Gruzii.

Aktivity:

- asistence vracejícím se migrantům a potencionálním migrantům v regionech ohrožených migrací
- informační kampaň v Gruzii zaměřená na informování o rizicích neregulární migrace a cestách legální migrace
- institucionální podpora fungování trhu práce ve spolupráci s gruzínským Ministerstvem práce a jeho Stání agenturou zaměstnanosti

1) Podpora reintegračních mechanismů v Gruzii a prevence neregulární migrace z Gruzie (2006)

Donor: Ministerstvo vnitra, odbor azylové a migrační politiky v rámci programu Zahraniční rozvojové spolupráce České republiky

Doba realizace: leden 2006 - prosinec 2006

Realizátor: IOM Praha ve spolupráci s IOM Tbilisi

Cíl projektu: Asistence při reintegraci vracejícím se migrantům v zemi původu. Úspěšná a udržitelná reintegraci migrantů vracejících se z České republiky do Gruzie. Tato asistence povede následně k prevenci opakované neregulární migrace z Gruzie do České republiky, což zároveň posílí i stabilizaci těchto migrantů v Gruzii.

Aktivity:

- Asistence při hledání zaměstnání, kvalifikační kurzy rozvíjející odborné znalosti a dovednosti a podpora drobného podnikání
- Výměna zkušeností mezi Gruzii a Českou republikou v oblast rozvoje lidských zdrojů a podpory fungování trhu práce
- Propagace projektu u státní správy, zaměstnavatelů, mezinárodních organizací a dalších agencí
- Organizace semináře za expertní podpory z Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky pro gruzínské odborníky zaměřující se na oblast podpory zaměstnanosti na gruzínském trhu práce, poradenství, rekvalifikace a odborné vzdělávání
- Realizace informační kampaně v zemi původu o cestách legální migrace a rizicích neregulární migrace. Informace byly převážně zaměřeny na Českou republiku.
- Informační kampaň v České republice zaměřena na dobrovolný návrat

2) Založení pracovně poradenského a zprostředkovatelského centra v Tbilisi (2007)

Donor: Ministerstvo vnitra, odbor azylové a migrační politiky v rámci programu Zahraniční rozvojové spolupráce České republiky

Doba realizace: leden 2007 - prosinec 2007

Realizátor: IOM Praha ve spolupráci s IOM Tbilisi

Cíl projektu: Zlepšit integraci klientů na trh práce a omezit tlak j emigrací za prací.

Aktivity:

- Založení pracovně právního a zprostředkovatelského centra⁵² v Tbilisi při Odborné vyšší škole IT technologií gruzínského Ministerstva školství
- Spolupráce s Ministerstvem sociálních věcí České republiky a gruzínským Ministerstvem školství, USAID, Polish Aid, DVV International⁵³
- Budování kapacit- školení, zajištění metodologie pro státní správu Gruzie, převážně pro Ministerstvo školství a vědy
- Realizace výzkumu mezi 500 středními a většími podniky a zaměstnavateli z celé Gruzie ve spolupráci s USAID
- Zaplnění databáze nabízených volných pracovních míst, včetně podrobného popisu těchto pracovních pozic
- Umístění databáze volných pracovních míst na www.jcrc.ge

⁵² JCRC- Job Counselling and Referral Center

⁵³ Německá asociace vzdělávání dospělých

3) Podpora systému reintegrace na trh práce pro obyvatelstvo ohrožené migrací v Gruzii (2008)

Donor: Ministerstvo vnitra, odbor azylové a migrační politiky v rámci programu Zahraniční rozvojové spolupráce České republiky

Doba realizace: leden 2008 – prosinec 2008

Realizátor: IOM Praha ve spolupráci s IOM Tbilisi

Cíl projektu: Zlepšit integraci klientů na trh práce a omezit tlak i emigrací za prací.

Aktivity:

- Založení dalšího Pracovně poradenského a zprostředkovatelského centra v Batumi
- Pokračování v podpoře Tbiliského centra JCRC
- Provedení výzkumu trhu práce v Batumu, Kobulati a rozšíření výzkumu v Tbilisi z roku 2007
- Distribuce výsledků výzkumu vládním partnerům a dalším zainteresovaným skupinám
- Organizace série školení a výměny zkušeností mezi českými a gruzínskými experty- navázání spolupráce převážně s českou Správou služeb zaměstnanosti MPSV, Úřadem práce hl. města Prahy
- proškolení personálu JCRC a personál státních institucí – Ministerstva školství a vědy jím zřízených odborně vzdělávacích tréninkových center.

4) Podpora systému reintegrace na trh práce pro obyvatelstvo ohrožené migrací v Gruzii a budování kapacit gruzínské státní správy – pokračující projekt v Gruzii (2009)

Donor: Ministerstvo vnitra, odbor azylové a migrační politiky v rámci programu Zahraniční rozvojové spolupráce České republiky

Doba realizace: 2009

Realizátor: IOM Praha ve spolupráci s IOM Tbilisi

Cíl projektu: Pokračovat v systematickém rozvoji efektivního pracovního poradenství a zprostředkování pro reintegrační potřeby gruzínských migrantů vracejících se dobrovolně do své země původu, pro vnitřně vysídlené osoby (IDPs), a dále pro potenciální migranty.

Aktivity:

- Pokračování fungování obou center JCRC v Tbilisi a Batumi
- Pokračování spolupráce s gruzínským Ministerstvem školství a jeho odborně vzdělávacími centry

- Organizace lokálních školení pro poradce JCRC Center
- Rozšíření vzdělávacích materiálů
- Odborné vzdělávání zaměřené na výměnu zkušeností s Českou republikou. Výměna zkušeností proběhla ve dnech 21. – 23. října 2009 v České republice. Seminář byl součástí výměny zkušeností v reintegračních mechanismech a skládal se ze dvou částí: nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti na trhu práce a odborného vzdělávání a jeho propojení s trhem práce, které proběhlo s odborníky z Arménie, Ázerbájdžánu, Gruzie, Moldavska, Kyrgyzstánu a Tádžikistánu.
- Pokračování výzkumu trhu práce, jehož nové aktuální data vyplní databázi volných pracovních míst. IOM se vy výzkumu bude řídit potřebami gruzínské strany.

BUDOVÁNÍ KAPACIT V MIGRAČNÍM MANAGEMENTU

1) Podpora rozvoje migračního a pohraničního managementu v Gruzii a Moldavsku (2006)

Donor: Ministerstvo vnitra, Odbor azylové a migrační politiky v rámci programu Zahraniční rozvojové spolupráce České republiky

Termín realizace: leden 2006 – prosinec 2006

Realizátor: IOM Praha ve spolupráci s IOM Kišiněv a IOM Tbilisi

Cíl projektu: Podpora a posílení kontroly neregulární migrace v Gruzii a Moldavsku, jak pohybu nelegálních migrantů směřujících do těchto zemí, tak i migrantů tranzitujících přes území. Zdokonalení a rozvoj moderního migračního managementu, který by umožňoval legální migraci.

Aktivity:

- Organizace a realizace odborných školení a seminářů, na kterých by docházelo k výměně zkušeností a znalostí mezi českými specialisty a moldavskými i gruzínskými odborníky
- Produkce a distribuce školících materiálů shrnujících hlavní témata přednášek českých expertů

2) Podpora migračního managementu v Gruzii a Moldavsku (2008)

Donor:

Realizátor:

Termín realizace: 2008

Cíl projektu: Zlepšit kontrolu neregulérního pohybu migrantů z Gruzie a Moldavska, nebo tranzitujících přes jejich území a současně napomoci vytvořit systém moderního migračního managementu, který usnadní migraci legální.

Aktivity:

- Výměna zkušeností v migračním managementu, hlavními tématy byly: sběr, vyhodnocení, sdílení a zpracování dat vztahujících se k migraci, boj s neregulérní migrací a organizovaným zločinem, kontrola dokumentů, kontrola hranic, jejich ochrana a profilace
- Organizace a realizace série odborných školení pro pohraniční strážce a podpora trvalé spolupráce mezi vzdělávacími středisky pohraniční strážce
- Poskytnutí technického vybavení, které podpořilo rozvoj kapacit struktur migračního a pohraničního managementu
- Dodání školicích materiálů

3) Podpora migračního managementu v Gruzii (2009)

Donor:

Termín realizace:

Realizátor:

Návaznost projektu: navazuje na výměnu zkušeností mezi Českou republikou, Gruzii a Moldavskem v roce 2008 (viz projekt výše)

Cíl projektu: Podpořit rozvoj struktur migračního managementu v Gruzii prostřednictvím výměny zkušeností – školení školitelů a poskytnutí technického vybavení.

Aktivity:

- Výměna zkušeností byla tematicky zaměřena na inspekci dokladů a detekci falešných a pozměněných dokladů – spolupráce s Ředitelstvím Služby Cizinecké policie České republiky, oddělení kontroly dokladů
- Zakoupení 22 sad drobného technického vybavení, které je využíváno pro inspekci cestovních dokladů. Toto vybavení bylo předáno Policejní akademii ministerstva vnitra, Oddělení inspekce dokladů ministerstva vnitra, Hlídkové policii, na hraniční přechody včetně mezinárodního letiště v Tbilisi, Speciální laboratoři hlídkové policie a Občanskému registru Ministerstva spravedlnosti Gruzie.
- Vytvoření Manuálu k migračnímu managementu dle zkušeností České republiky, který obsahuje základní témata přednášená v minulosti a v roce 2009 v rámci projektů zahraniční rozvojové spolupráce

DOBROVOLNÉ NÁVRATY

1) Návratový a reintegrační projekt v Gruzii (2003- 2007)

Donor: OAMP MV ČR z programu Zahraniční rozvojové spolupráce České republiky

Doba realizace: 2003-2007

Realizátor: IOM Praha

Cíl projektu: Asistence při reintegraci vracejícím se migrantům v zemi původu.

Aktivity.

- Viz projekty zaměřené na reintegraci kategorie Migrace a rozvoj
- Realizace informační kampaně, jejímž cílem je podávat informace v Gruzii o cestách legální migrace a rizicích neregulérní migrace. Kampaň se zaměřuje na Českou republiku, ale i obecně na migraci z Gruzie. Informační kampaň také pokračuje v České republice a zaměřuje se na dobrovolný návrat.

PŘÍLOHA Č.4 PROJEKTY REALIZOVANÉ OPU

1) Podpora činnosti nevládních organizací pracujících s běženci a vnitřně přesídlenými osobami v Gruzii (2006)

Donor: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky v rámci programu TRANS

Doba realizace: duben 2006 – říjen 2006

Realizátor: OPU

Cíl projektu: Podpořit rozvoj činnosti nevládních organizací v Gruzii formou implementace českého systému spolupráce nevládních organizací do gruzínských NGO včetně jejich možnosti zapojení do evropských struktur.

Aktivity:

- Spolupráce se sítí nevládních organizací Odžach, s Jihokavkazským institutem regionální bezpečnosti (SCIRS) a s Gruzínským helsinským výborem
- Vytvoření vstupní informační analýzy
- Týdenní pobyt dvou pracovníků OPU v Gruzii na přelomu května 2006 – seznámení se systémem práce gruzínských nevládních organizací, jejich úlohou ve společnosti a s jejich reálnými možnostmi práce s běženci a s vnitřními přesídlenci, uskutečnění tří pracovních seminářů se zaměstnanci nevládních organizací pracujících v síti CRINGO v Tbilisi, v Gori a ve Cchivalském regionu, návštěva středisko pro běžence v Abcházii, Cchinvalském regionu a v Gori. Uskutečnění schůzky s proděkanem Suchumské státní univerzity ve Tbilisi a s lektory Cchivalské státní univerzity v Gori, kteří projeví zájem o zřízení právních a sociálních klinik na fakultách, schůzka s vedoucím Archilem Tsinsedze odboru vnějších vztahů na Ministerstvu pro záležitosti běženců a vysokým komisařem pro záležitosti uprchlíků v Gruzii Nabidem Husseinem.
- Návštěva dvou pracovníků v gruzínských nevládních organizacích v červnu a srpnu 2006. Jednalo se o představitelky Gruzínského helsinského výboru a Jihokavkazského institutu regionální bezpečnosti SCIRS – seznámení s postavením nevládních organizací v České republice, s posláním OPU, s realizovanými projekty a se zapojením OPU do evropských organizací. Uskutečnila se návštěva azylových zařízení MV ČR a představitelky byly seznámeny s azylovou a cizineckou problematikou, jak z pohledu státních institucí, tak i z pohledu ostatních nevládních organizací

- Realizace 1. česko- gruzínské sociálně právní kliniky ve dnech 2. a 3. srpna 2006 ve Tbilisi. Sociálně právní klinika se uskutečnila pod vedením Gruzínského helsinského výboru a zúčastnilo se jí 20 osob z řad pracovníků nevládních organizací, státní správy a studentů. Hlavním tématem byla migrace a imigrace v Gruzii.(OPU, 2006).

2) Podpora činnosti nevládních organizací pracujících s běženci a vnitřně přesídlenými osobami v Gruzii (2007)

Donor: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky v rámci transformační spolupráce

Doba realizace: 2007

Realizátor: OPU a partnerská konfederace Cchinvalskij dom, sdružující patnáct menších organizací pracujících výhradně s běženci ze Cchinvali (konfliktní zóna v Jižní Osetii)

Cíl projektu: Přispívat k rozvoji činnosti gruzínských nevládních organizací pracujících s běženci a tím i k rozvoji občanské společnosti v Gruzii. Díky proškolení sociálních pracovníků a právníků jednotlivých členských organizací, přenesení českého modelu spolupráce nevládních organizací na bázi zastřešující organizace a zapojení gruzínských nevládních organizací do evropských struktur – Evropská rada pro uprchlíky a exulanty – ECRE

Aktivity:

- Realizace semináře česko- gruzínské sociálně právní kliniky, který byl určen pro pracovníky nevládních organizací, státní správy a studentům vysokých škol. Hlavními tématy byla sociální, právní a migrační problematika.
- Výměnný pobyt dvou pracovníků OPU v Gruzii v červnu 2007 – setkání se zástupci nevládních organizací pracujících přímo v konfliktní zóně, návštěva ubytovacího centra pro běžence, uskutečnění 11 pracovních setkání a proškolení 27 sociálních pracovníků a právníků, setkání s ministryní pro záležitosti běženců vlády Jižní Osetie Lali Puchaievou a schůzka s prezidentem Jižní Osetie Dmitrijem Sanakojevem
- Návštěva dvou gruzínských odborníků v České republice proběhla v červenci 2007 – seznámení se systémem práce českých nevládních organizací, návštěva azylových, integračních a detenčních zařízení ČR, realizace dvou seminářů pro pracovníky nevládních organizací a státní správy.
- Vytvoření situační analýzy týkající se potřeb pracovníků jednotlivých organizací. (OPU, 2007)

3) Prevence nelegální migrace z Gruzie a rozvoj ekonomických a vzdělávacích aktivit gruzínských běženců v Jižní Osetii (2009)

Donor: Ministerstvo vnitra ČR

Doba realizace: 2009

Realizátor: OPU

Cíl projektu: Přispět ke stabilizaci a zlepšení životních podmínek v nových místech pobytu vnitřně přesídlených občanů Gruzie, kteří se v důsledku války nemohou vrátit do svých původních domovů v Jižní Osetii.

Aktivity:

- Poskytování právní a sociální pomoci ve zřízených Poradenských centrech ve Tbilisi, Gori a ve vesnicích Cerovani a Koda – celkem využilo služeb sociálně právního poradce 989 běženců
- Poskytování pracovního poradenství v Poradenských centrech ve Tbilisi a Cerovani, které směřovalo k nalezení pracovního uplatnění běženců. V roce 2009 bylo zaměstnáno 53 běženců v Tbilisi a 9 běženců z Cerovani.
- Rozvoj drobného podnikání běženců, bylo vybráno a finančně podpořeno 6 podnikatelských záměrů.
- Přímá podpora potřebných běženců z Fondu zdravotnické pomoci, finančně bylo podpořeno 131 běženců při úhradě nutné zdravotní péče a léků
- Zabezpečení volnočasových aktivit pro děti a mládež z řad běženců. Jednalo se především o výlety, exkurze a soutěže pro 349 dětí (OPU, 2009).

4) Zabezpečení chodu Česko- gruzínského vzdělávacího centra v Gori a v Tbilisi (2009)

Donor: Ministerstvo zahraniční věcí v rámci projektu Program rekonstrukční a rozvojové pomoci v Gruzii

Doba realizace: 2009

Realizátor: OPU

Cíl projektu: Zvýšení kvalifikace pracovníků gruzínských nevládních organizací pracujících s běženci formou výuky angličtiny a práce na PC v česko- gruzínském vzdělávacím centru v Gori a ve Tbilisi.

Aktivity:

- Realizace kurzů angličtiny, kterých se zúčastnilo 32 osob a kurzů práce na PC, kterých se zúčastnilo celkem 99 osob. Všichni účastníci byli z řad pracovníků nevládních organizací sdružených v Konfederaci Cchinvalskij dom
- Vybavení obou center počítači, zakoupení učebnic angličtiny a práce na počítači, pracovní sešity a slovníky
- Zakoupení literatury do knihoven, celkem 300 knih
- Celoroční poskytování zázemí pro lokální terénní organizace, které po válce přišly o své materiální vybavení
- Přímá podpora běženců z cchinvalského regionu Jižní Osetie zajištěnou zejména Fondem zdravotnické pomoci. Z tohoto fondu byl běžencům vyplácen finanční příspěvek na neodkladná vyšetření a léky. Celkem z tohoto Fondu bylo podpořeno 48 osob.
- Z finančních prostředků Emergency Fondu⁵⁴ byl uhrazen pobyt v nemocnici pro těžce nemocnou běženkou a byly zakoupeny věci běžné denní potřeby. Celkem byla poskytnuta pomoc 20 rodinám v těžké životní situaci (OPU, 2009).

5) Podpora a posílení gruzínských NGO formou vzdělávacích programů, podpora vzniku místní samosprávy v nově vystavěných vesnicích pro běžence a prohloubení stávající spolupráce (2010)

Donor: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky v rámci transformační spolupráce

Doba realizace: 2010

Realizátor: OPU

Cíl projektu: Podpora a prohloubení práce gruzínských NGO sdružených v Konfederaci Cchinvalskij dom. Podpora vzniku samosprávy v nově vystavěných vesnicích pro běžence, posílené občanské zodpovědnosti běženců a jejich přímé zapojení do veřejného života na místní úrovni.

Aktivity:

- Realizace školení vytipovaných lídrů z řad běženců žijících v nově vystavěných vesnicích Koda, Cerovani a Verchvebi
- Realizace 3 výukových týdenních cyklů zaměřené na oblast azylové a migrační problematiky, neregulární migrace, přípravy projektů, fundraisingu a tematického

⁵⁴ Fond určený na pomoc běženců ve zvláště složité sociální situaci, jedná se především o nákup věcí denní potřeby, kterými se rozumí příbory, nádobí, rychlovarné konvice atd.

okruhu problematiky práce nevládních organizací v Gruzii. Celkem se cyklů zúčastnilo 30 běženců. Každého cyklu se zúčastnili jak gruzínští lektoři, tak pracovníci OPU.

- 3 nové nevládní organizace byly zaregistrovány a zahájily své působení v uvedených vesnicích
- Byl uskutečněn výměnný pobyt, v rámci kterého 4 pracovníci partnerských organizací navštívili Českou republiku, kde měli možnost se blíže seznámit s fungováním NGO v České republice
- Dále v rámci Kulatého stolu (pro pracovníky ministerstev, krajských úřadů a samospráv) v Praze v květnu a v září v Brně, kde byly prezentovány aktivity OPU v Gruzii i v České republice (OPU,2010).

6) Prevence nelegální migrace z Gruzie a rozvoj ekonomických a vzdělávacích aktivit gruzínských běženců z Jižní Osetie II. (2010)

Donor: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky

Doba realizace: 2010

Realizátor: OPU

Cíl projektu: Poskytnutí podpory vnitřně přesídleným občanům Gruzie, kteří se nemohou vrátit do svých domovů v Jižní Osetii.

Aktivity:

- Podpora pracovního uplatnění běženců a podpora vzniku pracovních příležitostí, rozvoj drobného podnikání a dalších výdělečných činností
- Zajištění volnočasových aktivit pro mládež
- Implementace informační a prevenční strategie zaměřené na prevenci neregulární migrace v kancelářích OPU ve městech Goru a Tbilisi a v 10 ubytovacích zařízeních v okolí Gori a Tbilisi – realizace informační kampaně a distribuce bulletinu běžencům
- Realizace pracovního právního a sociálního poradenství směřující ke stabilizaci běženců v místě jejich pobytu. Služeb poradenství využilo celkem 748 klientů.
- Realizace pracovního poradenství- bylo zaměstnáno 85 běženců z Gorijského regionu převážně ve stavebnictví (kvalifikované práce), práce v zemědělství a pohostinství. Jednalo se o práce v hotelích a restauracích pro ženy.
- Byly podpořeny 4 podnikatelské záměry - pekárna ve Tbilisi, cukrárna a kavárna v Chašuri, salón krásy v Didube a drobné služby pro obyvatele Tbilisi

- Vyplácení příspěvků na úhradu z Emergency Fondu – jednalo se o nakoupení 40 varných konvic a 80 žehliček, které byly distribuovány nejpotřebnější běžencům
- 67 rodin běženců – seniorů, kteří žijí v tzv. narkologickém centru v Gori obdrželo léky
- Do vybraných ubytoven byly zakoupeny tonometry a drobný zdravotnický materiál
- Po celou dobu probíhal monitoring projektu, který byl realizován supervizorem (OPU, 2010).

7) Zabezpečení aktivit Česko- gruzínského vzdělávacího centra (Gori, Tbilisi) a otevření Poradenského centra v Gori a Tbilisi (2010)

Donor: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky v rámci programu Rekonstrukční a rozvojové pomoci v Gruzii

Doba realizace: 2010

Realizátor: OPU

Cíl projektu: Podpořit vzdělávání pracovníků gruzínských nevládních organizací a přispět ke zvýšení úrovně jejich práce především práce organizací sdružených v Konfederaci Cchinvalskij dom pracujících s běženci v Jižní Osetii.

Aktivity:

- Zabezpečení chodu 2 kanceláří česko- gruzínského vzdělávacího centra ve městech Gori (centrum funguje od jara 2008) a Tbilisi (centrum funguje od října 2008)
- Rozšíření knihoven a počítačového vybavení s volně přístupným internetem
- Zajištění chodu kurzů angličtiny (32 osob absolvovalo kurz) a práce na počítači (96 osob absolvovalo kurz)
- Zahájení činnosti Poradenského pracovního centra (v Gori a Tbilisi), hlavní náplní práce bylo vyhledávat práci nezaměstnaným běžencům z oblasti Jižní Osetie. Díky činnosti centra našlo 35 osob zaměstnání v roce 2010.
- Na základě výběrového řízení na podporu drobného podnikání byly vybrány 2 projekty – pekárna ve Tbilisi a malá firma poskytující stavební práce a drobné opravy ve vesnici Koda.
- Z prostředků Emergency Fondu a Fondu zdravotnické pomoci byla poskytnuta přímá pomoc 125 běžencům. Jednalo se o zakoupení léků a nezbytných věcí denní potřeby (OPU, 2010).

PŘÍLOHA Č. 5 PROJEKT REALIZOVANÝ ČvT

1) Prevence nelegální migrace a podpora vybrané oblasti (2005 - 2008)⁵⁵

Donor: Ministerstvo vnitra České republiky

Doba realizace: 2005- 2008

Realizátor: ČvT

Cíl projektu:

Aktivity:

- Zřízení informační kanceláře za rok 2005 využilo celkem 600 klientů služeb informační kanceláře
- Realizace osvětových kampaní, natočení dokumentárního filmu o životě imigrantů, spolupráce s novináři, vydávání tematické novinové přílohy, seznamování veřejnosti formou komiksů s možnými problémy při nelegální migraci a s platnou legislativou ČR, vybraných zemí EU a Ruska. Tyto aktivity byly realizovány po celou dobu trvání projektu.
- Organizace besed, seminářů o možnostech získání legálního zaměstnání v zahraničí ve vybraných zemích Evropské Unie a Ruska. Tato aktivita probíhala po celou dobu realizace projektu.
- Ekonomická podpora obyvatel s vysokým migračním potenciálem prostřednictvím malých grantů na podporu drobného podnikání, v roce 2006 – bylo podpořeno 10 malých firem, v roce 2007 – bylo podpořeno 8 živnostníků a vytvořeno 20 nových pracovních míst a bylo podpořeno cca 40 zemědělců, v roce 2008- bylo podpořeno 5 podnikatelů a vytvořeno 8 pracovních míst
- Podpora občanské společnosti- budování kapacit nevládních neziskových organizací – v roce 2007 podpora partnerské organizace
- Oprava střech panelových domů – v roce 2007 bylo opraveno 8 bloků a v roce 2008 bylo opraveno 16 bloků
- Realizace volnočasových a vzdělávacích aktivit pro děti- v roce 2006 se kurzů zúčastnilo 172 dětí, a v roce 2007 bylo realizováno 6 kroužků po 8-10 dětech

⁵⁵ V této části práce jsem vycházela z Výročních zpráv ČvT za rok 2005, 2006, 2007, 2008